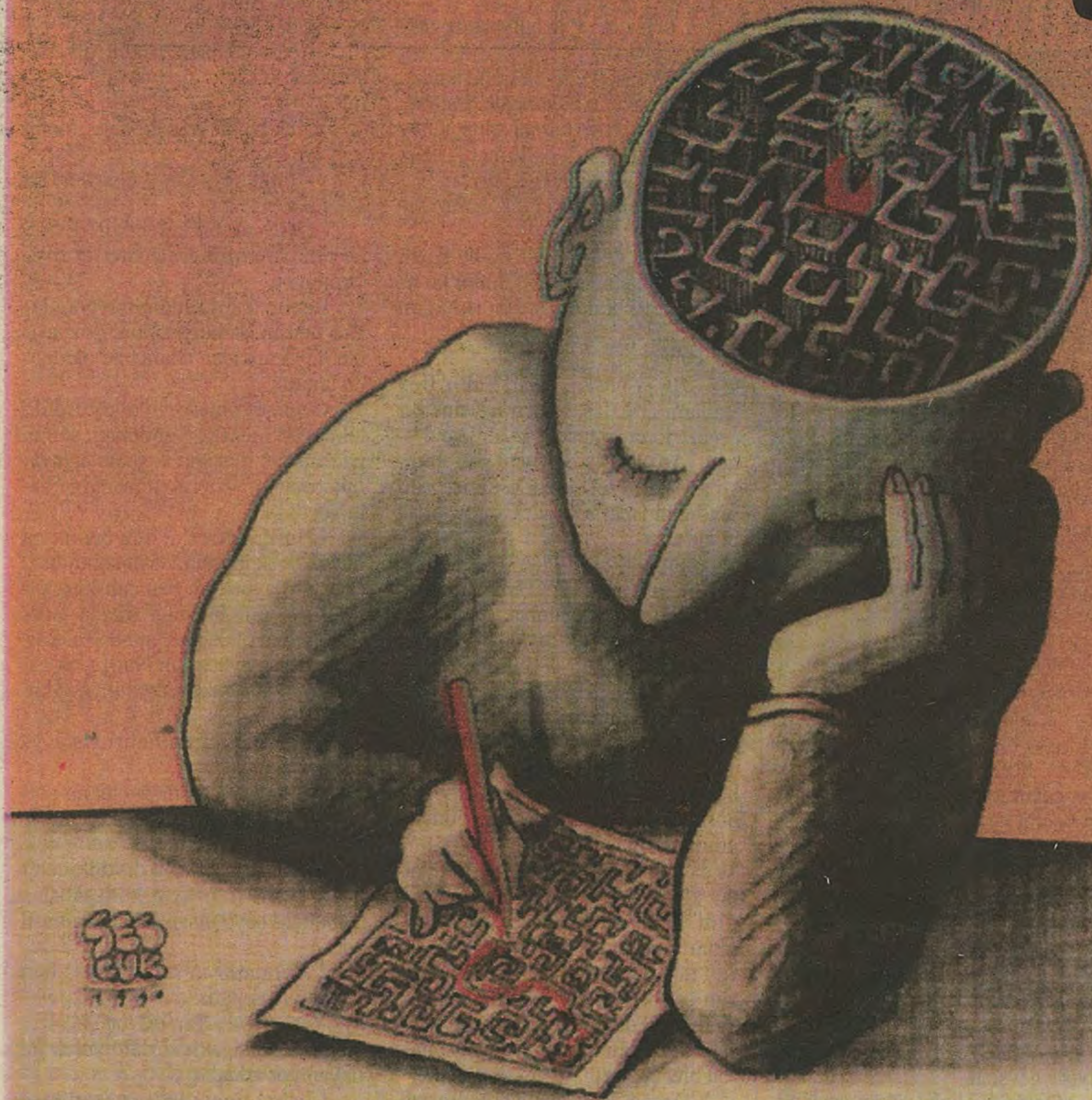
SÖZ

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

Bu sayıda

ÖDP 'Ne yapmalı'yı tartışıyor

▼ Sadece coşkulu kuruluş şenliğiyle değil, sola, sosyalistlere, bu düzene karşı olan herkese verdiği yeni ve çekici imaj ve mesajlarıyla bir umut gibi doğan Özgürlük ve Dayanışma Partisi bir yandan örgütlenirken, bir yandan da tartışıyor. 'Ne yapmalı'yı, 'Nasıl yapmayı' tartışan ÖDP, geride kalan bir buçuk aylık sürede 55 ilde örgütlenmesini tamamlamış gibi. 40 bin adet basılan program ve tüzüğün 35 bini illere gönderilmesine karşın hala illerden talep geliyor. 30 bin üye kayıt formu da ÖDP için yetmemiş, illerden yeni talepler bildiriliyor. İşte ÖDP hem bu örgütlenme sorunlarıyla uğraşıyor, hem de 'yeni siyaset tarzı'nı, devrimci mücadelenin ve örgütlenmenin yeni biçimlerini ve dinamiklerini tartışıyor.

■ **Haber ve yazıları 4, 5 ve 6. sayfalarda**

V. Koç için A. Nesin de yazdı

Buyrun cenaze namazına

■ ÖYKÜ 2. SAYFADA

Ö. Onaran Atina'daydı

'Ege'de barış' için bir tuğla

■ YAZISI 10. SAYFADA

Kamu çalışanları yollarda...

Kışa elveda, sokağa merhaba

■ YAZISI 14. SAYFADA

Dünya Kadınlar Günü

8 Mart eylem takvimi

■ HABERİ 7. YAZISI 24. SAYFADA

● TARİH: 2 MART 1996 ● SAYI: 55 ● FİYATI: 75.000 TL (KDV DAHİLDİR) ● ALMANYA 4 DM ● İSVİÇRE 4 Sfr ● FRANSA 14 FF ● İNGİLTERE 1.7 £ ● HOLLANDA 5 Hfl ● AVUSTURYA 28 AS ● ABD 3 $

Buyrun cenaze namazına

Aziz NESİN

95 yaşında ölen Vehbi Koç'un ardından medya müthiş bir kampanyaya girişti. Bu memlekette ölenin arkasından kötü konuşulmaz. 'Kel ölür sırma saçlı olur, kör ölür badem gözlü olur' özdeyişi ölenin ardından takınılan bireysel ve toplumsal tutumu anlatıcı bir özdeyişimizdir. Ancak bu kez kantarın topu biraz fazlaca kaçmadı mı? 'Eee yani, bu kadar da olmaz' demek gelmedi mi içinizden? Bizim geldi ve SÖZ dergisi de 'medyanın bir parçası' olduğuna göre Vehbi beyin arkasından biz de bir şeyler yazalım diye düşündük. Ama bu arada Aziz Nesin'in yıllar önce yazdığı bir öykünün 'günün mana ve ehemmiyetine' çok daha uygun olacağı kanaatiyle işte bu öyküyü yayımlamaya karar verdik... Sizi bilmeyiz ama biz öyküyü çok sevdik...

Dünyanın en acaip cenaze töreni bizim fabrikada oldu. Dil alışkanlığı işte; hep bizim fabrika deriz; Şakir Bey'in fabrikası..

Şakir Bey çok değerli bir adam ama, ne yapsın zavallı, çok kısır bir memlekette dünyaya gelmiş, yoksa bir Avrupa, Amerika memleketinde dünyaya gelmiş olsaydı, o memleketin tapusunu üstüne çıkarır, yetmezdi de, komşu memleketleri de kiralar, satın alırdı; böyle büyük bir işadamı.. Ne yapsın garip, kendi büyük, memleket küçük ve de kısır...

Fabrikada memuru, ustabaşısı, ustası, çırağı, iki yüzden çoğuz. Biz böyle dirlik düzen içinde çalışıp dururken nereden geldiyse Nuri Usta diye bozguncu biri geldi. Onun gelmesiyle de tadımız, tuzumuz kaçtı. Daha geldiğinin ilk haftası mı, ikinci haftası mı neydi.

- İşçi ücretleri azdır! diye işçileri karıştırmaya başladı.

Sizden iyi olmasın, Fahri Usta diye bizim fabrikada yirmi yıldır çalışan gayet insaniyetli bir ustabaşı vardır, çekti bu Nuri Usta'yı;

- Bre oğlum, dedi, bulmuşsun da bunuyorsun... Sen biraz çeneni tutsan iyi olur. Allah razı olsun bu adam burada bir iş kurmuş, bize de ekmek kapısı açılmış. Şurda çalışıp üç beş kazanıyoruz da çoluk çocuğumuzu geçindiriyoruz. Şimdi bu adam bizi burdan tir etse, senin gibi elli tane Nuri Usta, kuyruğa girmiş, kapıda sıradalar...

Gelgelelim bu Nuri Usta laf anlar takımından değil.

- İş Kanunu var bu memlekette ulan! diye bar bar bağırıyor.

Şakir Bey duysa, vallaha bunu yakasından tuttuğu gibi kapı dışarı deh eder.

Bu Nuri Usta gittikçe azıttı efendi, bu sefer de,

- Fazla mesai ücretlerini isteriz! diye yeni bir adet çıkardı ortaya.

- Gel oğlum, etme eyleme! diyorsak kime diyoruz, bir kulağından girip öbüründen çıkıyor.

Kısası efendi, bu bozguncu o güzelim fabrikayı karman çorman edip ortalığı birbirine kattı. Sonunda Şakir Bey de olanları duydu ya, nedendir anlamadık, hiç sesini çıkarmadı.

Nuri Usta azdıkça azıyor, bu sefer de,

- Fabrikada işçiye öğle yemekleri çıkacak! demez mi...

Şunun zoruna bak biyol, öğlen yemeği yemiş, yok mu daha bi istediğin. Öğle yemeği verseler, bu sefer de "avrat isterim!" diye tutturacak.

Biz bu delibozuğun ileri geri sözlerini patrona duyurmak istemiyoruz ya, duyulmayacak gibi değil ki.. Fabrikaya iş müfettişlerinin beşi gelip, onu gidiyor. Pekiy ama patron bu bozguncuyu neden kapı dışarı etmez... Gördün mü adamın iyi kalpliliğini sen! Kovsa herifin çoluğu çocuğu aç çıplak kalacak diye acıyor işte besbelli...

Uygunsuz kişiyle baş edilir mi hiç, bu sefer de,

- Çalışma yerlerinde sağlık şartları bozuk!.. diye başladı.

Yahu herif düpedüz deli be!.. Ulan buradan kovulursan daha iyi yerde mi çalışacaksın zibidi!... Kahve köşelerinde sürtüp duracaksın. Ulan burası işyeri mi, yoksa efendime söyleyeyim, turistik otel mi?

Biz buna "Gel etme, eyleme Nuri Usta" dedikçe,

- Ulan bu memlekette kanun var be! diyerek büsbütün azıyor.

- Arkadaş, memlekette kanun yok, diyen mi var. Memlekettir, elbet kanunu bulunacak... Velakin bu kanun sana bana mı? Nuri Usta'nın üstüne kanun çıkarmadılar ya...

Ne desek boş. Bizim anlamadığımız, neden Şakir Bey buna patronluğunu bir iyice gösterip, tir git kapımdan, demez?.. Fahri Usta'nın dediğine bakılırsa, herif bozguncu mozguncu ama, elinden gelmeyen iş yokmuş da ondan ötürü patron bunu kovmaya kıyamazmış. Orası öyle, herifin elinden her iş geliyor ve her bir işin hakkıyla ustası. Santral bozulur, koşar onarır. Torna tezgahı çalışmaz, şıp diye yapar. Elektrik işi bunda, tesviye işi bunda... Herif anasından elinde matkap, tornavida, anahtar, öyle usta doğmuş canım... Fabrikada bir bozuk makine vardı, dünyanın mühendisi geldi getti, onaramadı. Almanya'dan uzmanını, yapan fabrikanın adamını getirttiler de yapamadı. Sonra bu bozguncu Nuri,

- Durun hele!... deyip bir sıvandı, göz kaş arasında koca makineyi onardı çıktı.

Bunda yedek parça medek parça kullanmak da yok. Dişlileri eğeler, pistona bir çivi sokar, ara yere çaput tıkıştırır, bel kemerini volana takar, gecenin bir vakti bozuk makineyi işletir. Herifin eline saçtan odun sobası ver, sana jet motoru yapsın ki, jet fabrikası ayırt edemez.

Bu yanları iyi de gelgelelim bozguncu... Arkadaşlar toplandık,

- Yahu, dedik, bunu bir şikayet edecek makam yok mu bu memlekette?

Gidip patrona söyledik. Patron dersen yaka silkiyor...

Son zamanlarda iyice bela oldu, gönülden çalışmıyor da... Patron, bundan hem yandım Allah diyor, hem de yanından kovmuyor.

Derken, işte o kaza oldu. Öğle paydosuna yakın bir saatte birden bir gürültüyle irkildik. Atelyenin camları şangır şungur indi. Amaan diye çığrışarak fırladık. Nedir ne değildir... Bir de baktık fabrika ocağının olduğu yerden havaya dumanlar yükseliyor... Bir, bir daha patlama oldu. Aman kaçın edin... Epey sonra duman muman kalmayınca bir de baktık ki ocağın, fırının tuğlası bile kalmamış, hep toz olmuş uçmuş.

Patron saçını başını yolarak geldi,

- Eyvah, eyvah... diye dövünüyor.

Dar zamanlarında Nuri Usta'yı çağırır. Bir sıra dövündükten,

- Nuri Usta nerde, Nuri Usta nerde? diye bir zaman çırpındıktan sonra,

- Çabuk Nuri Usta'yı bulun getirin, dedi, odasına gitti..

Nuri Usta bu ocağı, fırını bir haftaya kalmaz, yeniden çatar çıkarır ortaya, yoksa fabrikanın aylarca işleyeceği yok. Nuri Usta'dır bu, koca fabrikayı fırınsız, ocaksız, bacasız da işletmenin yolunu bulur ya...

Ara tara Nuri Usta yok... Evine baktırdık yok... Kahvede arattık yok... Yok, yok... Fahri Usta,

- Ulan uçtu mu bu namussuz!... deyince ocakçı Niyazi,

- Evet, uçtu! dedi.

- Nasıl uçtu?

- Uçarken görmedim ya, ocaktan, bacadan tek tuğla kalmadığına bakılırsa Nuri Usta da uçmuş olsa gerek... Fırın bozulmuştu. Nuri Usta'yı çağırdım, sıvandı, işe girişti. İlkin benim çırağı küskü almaya gönderdi, arkadan da ben mühendise gittim haber vermeye... İşte o sıra fırın patladı. İçerde olsak, biz de uçacaktık...

Belki de kurtulmuştur diye akşama kadar Nuri Usta'yı aradık. Bulamayınca patrona gidip söyledik:

- Nuri Usta sizlere ömür, Bey...

Patron koltuğunda bir rahat, bir keyifle gevşedi,

- Oooh!... Allaha şükür, ocak gitti ya bir beladan kurtuldum. Ocağı, fırını nasıl olsa yaparız, Nuri belasından kurtuldum... dedi.

Demesiyle bize bakıp aklı başına gelmiş olacak,

- Aman, dedi, bu dediğim aramızda kalsın, sakın duyulmasın...

Fahri Usta,

- Her işte bir hayır vardır beyefendi, dedi. Öldüğü iyi oldu.

Şakir Bey:

- İyi olmasına çok iyi ya benim oh dediğim duyulmasın...

Ertesi gün oldu, patron tutturdu:

- Nuri Usta'nın cesedi bulunsun, cenaze töreni yapılacak...

Polisler arar, biz ararız, herifin cesedi bile yok.

Patron,

- Kol bacak... Ne bulursanız getirin! diyor.

Kol bacak değil, bir hafta aradık, tırnağının ucunu bulamadık. Patron,

- Bu herif hep duman olup uçmadı ya, elbet bir şeyi kalmıştır, artık nesi kalmışsa bulunacak! diyor.

Yok kardeş, zorla mı? Fahri Usta'ya,

- Yahu, dedim, patron bu herifi günahı kadar sevmezdi. Şimdi bu ne iştir ki artık kalmış saçını tırnağını aratıyor...

Fahri Usta,

- Bu iş başka, dedi, Şakir Bey işadamı arkadaş... Ölen işçisine bir cenaze töreni yapacak ki, dillere destan... Adamı işçi düşmanı patron diye gösterdiklerinden, o da işçisini sevdiğini ispat edecek. Gönül almak böyle olur...

Patron,

- Her kim, Nuri Usta'dan arta kalmış bir şeyini bulursa, yüz lira ikramiye vereceğim! diye ilan etti.

Hemen o gün de bulundu, ama nesi bulundu, ayıptır söylemesi Nuri Usta'nın üretim organı, iki taşın arasında ezilmiş olarak bulundu. Acaba onun mu, değil mi, neren belli? Yahu başka kimin olurmuş, töbe, bu düşen mendil değil ki, insan düştüğünü bilsin... Elbet Nuri Usta'nın. "Ya onun değilse!..." deyip duruyorlar. Kimbilir? Karısı... Kadın "Benim yüreğim dayanamaz, bakamam!" dedi. Belediyenin doktoru, adli tıbbın doktoru muayene etti. Bizim patron da hep başında... Sonunda resmen defnine müsaade alındı.

Bu işi bilen birkaç kişiyiz. Patron bizi çağırdı.

- Aman, dedi, bu iş duyulmasın, herkes sandukanın içinde Nuri Usta'nın cesedi var diye bilsin. Tabuta biraz ağırlık konacak ki, taşıyan içinde ne olduğunu anlamasın...

İmam yıkamış etmiş, tabuta koymuş. Biz bütün fabrika işçileri cenazenin kaldırılacağı cami avlusuna geldik ki, bir kalabalık, bir kalabalık... Büyük adamlar gelmiş, gazeteciler dolmuş, iş müfettişleri orada... Patron iki gözü iki çeşme ağlıyor. Cenaze namazı kılınıp da imam dualar sonra,

- Ey cemaat, merhumu nasıl bilirsiniz? diye sorunca, patron kendini tutamadı, tabutun üzerine abanıp,

- Ah kardeşim Nuri, sen de gittin Nuri... Sensiz ne yapacağım şimdi. Vah Nuri... diye ağladı.

Bu da yetmedi,

- Açın tabutun kapağını, arkadaşımı son bir kere öpeyim!... demez mi!...

Yahu, bu bizim patron şaşırdı mı ne... Neyi öpecek?

- Olmaz! diye beri çektiler, bu sefer de,

- Öyleyse, bir kerecik göreyim, ne olur son bir kere gösterin! diye çırpınıyor.

Benim anlayabildiğime göre bizim patron, kendi sesinin, gözyaşının heyecanından tabutta ne olduğunu unuttu.

Cenazeyi mezarlığa götürdük, tabutuyla mezara gömdükten sonra, patron taze mezarın başında ağlayarak konuştu. Toprak tümseğine bakıp dedi ki:

- Nuri!... Nuri!... Sen benim en büyük desteğimdin, dayanağımdın... Seni de kaybettim. Sen çalışkan, şuurlu, yaptığını bilen bir arkadaşımızdın... Yaşadıkça seni anacağız, kalbimizde yaşayacaksın Nuri! Çok çalışırdın, yumuşak başlıydın, söz dinlerdin Nuri!...

Yanımda duran Fahri Usta'ya baktım, o da ağlıyor.

- Arkadaş, dedim, bu bizim patron tabutta ne olduğunu unuttu mu?

- Unutur mu canım?

- Unutmasaydı bu dil dökmeler neyin nesi!... Hem ayıp, hem günah... Tabuttaki şeye insan bu lafları nasıl eder?

- Anlamazsın sen... Eder. İşin icabı öyle geliyor.

- Sen neye ağlarsın?

- Şu dokunaklı sözlere yürek mi dayanıyor arkadaş...

Cenaze töreni bitti, mezarlıktan dönüyoruz, işçi arkadaşlardan biri,

- Gayri ölsem de gam yemem, dedi, böyle bir tören yapıldıktan sonra...

Öbürü,

- Arkadaş, ben bu bizim patronun yoluna ölürüm.. dedi.

- Ölünmez mi!.. Can feda...

Fabrikaya döndük, patron odasına girdi:

- Ooh, çok şükür, bu belayı da ucuz atlattık... dedi.

Patron büyük iş adamı ya, zavallı, yoksa kısır bir memlekete düşmüş.

Bir hükümet daha yap, askerli olsun!

Geçen sayımızda ANAP-RP koalisyon curcunasının orta yerine düşen Amerikalı dini bütün müslümandan söz etmiş, Erbakan da kendisine bir Amerikalı buldu diye sevinmiştik.

Öyle ya, Amerikansız hükümet mi olurmuş... Olmasına olmaz da, bu memleket fi tarihinden kalma bir "sömürge" olmadığı için, bizim hükümetlerimizin bileşiminde pek çok da yerli unsur vardır.

Özdemir Sabancı vuruldu... Anımsıyorsunuzdur elbette... Ardından bir koro: "Yazık oldu Sabancı'ya, hükümet boşluğu onu aramızdan aldı, bari bir ANAYOL kurulsa da acımızı bağrımıza basıp, bir teselli bulsak..."

Olmadı...

Derken Vehbi Koç ömrünün baharında sizlere ömür. Deniyor ki, ANAYOL hasretine yüreği dayanamadı. Ve sermaye "bari ölüsüne hürmeten kurun bir ANAYOL da, rahmetlinin ruhu şad olsun" gibilerden tüm medya şebekesinden millete seslendi.

Böylece, AB'nin ve ABD'nin alkışları arasında "liderler" açıkladı: "ANAYOL tamam..."

Hükümet bileşimindeki "sermaye" unsuru hakkında bu kadar söz galiba yeter.

Eğer kurulursa (elbette az sonra dağılmak üzere kurulursa) bu hükümet sermaye şehitlerinin yüzü suyu hürmetine kurulan bir sermaye hükümeti olacak...

Peki ama, bizim memlekete has hükümet aşuresinde "yalı çetesi"nden bir okka, "namert" otundan bir demet, Sabancı'dan nişadırlı SAS, Koç'tan iki adet yumurta, Avrupa Birliği'nden bir dirhem, Amerika'dan bir çekirdek, biraz davul tozu, az da minare gölgesi olur da, askeriyeden - burunlara afiyet- hiç mi postal rayihası olmaz?

Olur evvel Allah, hem de nasıl olur...

Ertuğrul Özkök'ten aktaralım: "Genelkurmay Başkanı Orgeneral Karadayı, bir gazetede bir öğretim üyesinin yazısını okumuş.. Öğretim üyesi Refah'la neden koalisyon yapılmaması gerektiğini yazıyormuş. Bu yazıyı kesip Meclis Başkanı Mustafa Kalemli'ye göndermiş ve şu mesajı iletmiş: 'Ben de bu yazının altına

"Genelkurmay Başkanı Orgeneral Karadayı, bir gazetede bir öğretim üyesinin yazısını okumuş.. Öğretim üyesi Refah'la neden koalisyon yapılmaması gerektiğini yazıyormuş. Bu yazıyı kesip Meclis Başkanı Mustafa Kalemli'ye göndermiş ve şu mesajı iletmiş: 'Ben de bu yazının altına imzamı atarım. Lütfen bu yazıyı Mesut Bey'e de okutun. Benim de aynı görüşte olduğumu belirtin...'"

imzamı atarım. Lütfen bu yazıyı Mesut Bey'e de okutun. Benim de aynı görüşte olduğumu belirtin...'"

Karadayı daha sonra Çiller'i ziyaretinde de aynı "telkin"de bulunmuş. Onu Genelkurmay İkinci Başkanı Çevik Bir izlemiş. Askeriyenin asgari hükümet programını o da Yılmaz'a iletmiş.

Yalçın Doğan, Milliyet'te hükümet kuruluşunun perde arkasında duran üniformalılar silüetini yeterinden fazla tasvir ettiğine göre, sözü uzatmanın bir gereği yok...

Sonuç ayan beyan ortada. Hükümet bugünün koşullarına uygun bir "muhtıra" ile kurulmaya başlanmıştır.

Müteveffa Koç tarafından önerilen ve ateşli biçimde desteklenen 12 Mart muhtırası ve 12 Eylül darbesinden olan farklılık, bu muhtıranın "alıntı" ile yapılmasından ibaret. Eskiden asker yazıyor, "öğretim üyesi" alıntı yapıyordu. Şimdi "öğretim üyesi" yazıyor, asker alıntı yapıyor. Önceleri, bu işlemlerin ardından mevcut hükümetler ve partiler teker meker yuvarlanıyordu. Şimdi "milli bütünlüğü ve vatanın geleceğini" tehdit edenlere karşı işin başından "önleyici muhtıra" veriliyor ve mevcut partiler zorla koltuğa oturtuluyor.

İşin cılkı çıkmıştır.

24 Aralık seçimleri büsbütün meşruiyetini yitirmiştir. Bu parlamento sallantıdadır. Hiç kimse halka ve barışa karşı işlemek zorunda olduğu suçları, karşısında ciddi bir muhalefet varken, yüklenmeye cesaret edemez. Herkes birbirini suça ortak etmek için çırpınıyor.

Militarist çevrelere gelince, onlar hem şu aralar "darbe yapamıyor", hem de "darbe tehtidi"nden vazgeçemiyorlar. Sürünen, sallanan, yuvarlanan, düşük yoğunluklu Türk demokrasisinde çareler çoktan tükenmiştir. Türkiye'nin önünde ancak bir darbeyle sağlanabilecek olan "muhalifi olmayan" bir parlamento, yapısal bir siyasi hedef olarak duruyor ve bu hedefin adı da "milli mutabakat" hükümetli parlamento oluyor.

Başarılır, ya da başarılmaz, ama, Türkeş'i hükümete dahil etme yeltenişleri, Ecevit'in hükümete dolaylı dahil edilme manevraları, "muhtıra" ile RP'ye gözdağı vererek, onun muhalefetini nötralize etme girişimleri muhalefetsiz parlamento girişiminden başka bir anlama gelmiyor.

Elbette partilerin arasındaki boğuşmalar, dalaşmalar sürecektir. "Milli mutabakat" sağlanana kadar memleket siyaseti daha birçok kereler sallanacak ve özellikle "dış tehlike" sirenlerinin eşliğinde bu kutsal amaca ulaşmak için 'gerçek devlet' elinden geleni yapacaktır.

Birbirleri hakkında en aşağılık ithamları yapan Çiller ve Yılmaz'ı yeniden bir araya getirmeye muktedir olan bu güç, önümüzdeki günlerde daha nice zamk-tutkal işlevini gören manevralarla karşımıza dikilecektir.

Sosyal - demokratlardan da halk için medet olmadığı kesindir. Bunlar, generallerin önünde el pençe divan duran ve askeri geçit törenlerinin emirerleri Çiller ve Yılmaz'ı ellerinde pembe balonlarla alkışlayan bayram çocuklarından farklı değillerdir. Onlar da ANAYOL için yanıp tutuşuyor ve memleketin yüksek menfaatleri adına, bu hükümetin kuruluşunu desteklemekten geri durmuyorlar.

Tüm bu maskaralıklara son verecek olan güç, parlamento dışındaki toplumsal muhalefettir. Sosyalistlerin birlik partisi ÖDP, Haziran'da yapılacak kısmi yerel seçimler için hazırlığını, muhalefetsiz parlamentoya karşı gerçek muhalefet güçlerini ortaya çıkartmak ve kurulacak hükümetin halk ve barış karşıtı programına karşı gerçek bir özgürlük, barış, emek programıyla alternatif yaratmak çizgisiyle tamamlayacaktır.

Parlamento içindeki her boğuşma, her skandal, her hükümet krizi ve halka ve barışa karşı girişilecek her saldırı, kitlesel muhalefetin yeni bir seçim hedefiyle öne atılması için koşulları olgunlaştıracaktır.

Bir gazete haberine göre, Türkiye'de yalnız fuhuş yapan kadınlar değil, dilenciler de fişleniyormuş.. Solcuların fişlenmesinden ise söz etmeye gerek yok.

Şimdi sıra bizde... Bugünden başlayarak, parlamentodaki düzen partilerinin bütün fertlerini programları ve eylemleriyle fişleyelim. Çünkü hergün biri diğerinin suçunu orta yere seriyor. Çoğulculuk, suçluların çoğulculuğu değildir.

Orduyu kışlaya, imamı camiye ve suçluyu da hak ettiği yere gönderecek güçleri örgütlemek temel meselemizdir.

Efendiler, bunun adına demokrasi derler...

'Beynelmilel' döner sermayesi...

Aynı anda iki iş birden oluyor: Birincisi, İstanbul'da Dünya Türk İşadamları Kurultayı toplanıyor ve "Ordu sınıra kaydırılıyor."

Bu iki iş neden bir arada oluyor? Çünkü başka türlü olmaz da ondan...

Sermayenin bir kere gözü dönmeye görsün, altın ile kurşundan, öyle bir alaşım meydana getirir ki, bu alaşımın çıktısı kan ile kar olur. Kan da emekçinindir, kar da emeğin alınteri...

Şimdi bizde olan budur.

İstanbul'da toplanan Türk kapitalistlerinin dünyanın dört bir yanına dağılmış temsilcileri elbette bir hayli kıtıpiyoz. Kimisi işe bir küçük mekanda dönercilikle başlamış ve şimdi dönerci zincirlerine sahip... Gazetelerden öğrendiğimize göre, örneğin Berlin'de döner, Almanların wurstunu sollamış.

Döner kebap pazarını genişletmek birilerine para getirse bile, bu "taktik" sermaye elbette dünya devletlerini sıkıştırmamız için yeterli olmaz. Döner yemeyen Almanlar'ın açlıktan ölmesi mümkün olmadığı için, örneğin TC, Almanya'ya karşı bir "döner ambargosu" koyamaz. Bir Alman tankı tüm Türk iş aleminin ömür boyu üreteceği döner kebabından daha değerlidir.

Türk dünya işadamlarının durumu böyledir de, onların her birinin varlığı, tepeden tırnağa Türk "milli" sermayesi için hayatidir. Çünkü Batı ülkelerinde kazanılan her dolar Balkanlar'da, Kafkasya'da, Orta Asya ve Orta Doğu'da pazar kavgası için büyük olanak demektir.

Dönerle yayılmacılık olup olmayacağını sormaya bile değmez. Para getiren her şeyle yayılmacılık da, emperyalistlik de olur. Yeter ki elinde silahın da olsun...

Türkiye'nin elinde silah vardır. Dünyada silah alımında birinci sırayı bu memleket başarıyla kapmıştır. Ve şimdi silahlar bir kez daha konuşmak üzere, Güney'e akmaktadır.

Bu silahların menşei her zaman karanlık olmuştur. Şu sıralarda

Koç'un ölümü, RP "felaketi"ni atlatmanın rehaveti ve ANAYOL adındaki ne idüğü belli çocuğun doğum beklentileri içinde gürültüye gitse de silah alımlarında, yalnız Türkiye'nin bölgedeki çıkarları ile ilgili beklentilerin yatmadığını, bu işten büyük silah tekellerinin kopardığı paraların büyüklüğünü gösteren ilginç haberlerin de kıyıda köşede yer almakta olduğu görülmektedir.

Fransız silah tekellerinin ABD ve Alman silah tekelleri ve artık Rus kapitalist silah tekelleri Türk pazarında ölümüne yarışmaktadır. En son olarak Çiller, Fransız yapımı helikopterleri herhangi bir açık artırmaya gerek duymadan Orgeneral Karadayı ile birlikte Türk silah parkına ekleyivermiştir.

Dünya Türk İşadamları Kurultayı da, ordunun Güney sınırlarına yığılması da, gelecek ay ve yılların bize ne getireceğini pek güzel ortaya koyuyor.

Sermaye ve savaş ikiz kardeştir. PKK'nin ateşkes ilanı büyük bir hızla miadını dolduruyor. Yarın bölgede amansız bir boğuşmaya tanık olabiliriz.

Bu defa bu boğuşmanın bedeli iki taraf için de çok ağır olabilir.

Dönerci sermaye ile dalga geçerken kan revan içinde kalabiliriz.

Hükümet ile ilgili rezaletin orta yerinde, en temiz, en arı, en güzel haykırış "barış" haykırışı olacaktır.

Sermayenin silahını susturmayı başarabilen, onu kuşatıp teslim de alabilir.

Türk yayılmacılığının özgüllüğünden doğan slogan belki de şöyledir:

"Önce silahı sustur, beynelmilel döner sermayesi de dize gelecektir."

ÖDP 'Ne yapmalı'yı tartışıyor

Haber Merkezi – Kitlesel kuruluş şenliğinin ardından siyaset gündemine giren Özgürlük ve Dayanışma Partisi, toplumun hemen her kesiminden yoğun bir ilgi görüyor. Parti yetkilileri 40 bin tane basılan program ve tüzüğün 35 bininin illere gönderilmiş olmasına karşın, hala illerden program ve tüzük istendiğini belirtiyorlar. Örgütlenmeden sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Yıldırım Kaya, aynı durumun üye kayıt formları için de geçerli olduğunu belirterek, "30 bin üye kayıt formu basıldı. Tümü dağıtıldı, halen çeşitli illerden üye kayıt formu isteniyor" diye konuşuyor. Kaya, partiye ilgiyi şu sözlerle anlatıyor:

"Yıllardır faaliyet yürüten bir partiymiş gibi talep var. Genel Merkezi büyük bir yere taşımak istiyoruz. Ancak bununla uğraşmaya fırsat bulamıyoruz, sürekli genel başkan, yardımcıları ve MYK üyeleriyle değişik illerden görüşme talepleri var; bu çalışmalara Parti Meclis üyelerini de dahil ettik. Partileri ziyaret etmek istiyoruz, ancak bunu bile gerçekleştiremedik. Genel Başkan Ufuk Uras Antalya'ya üç günlük tatile gitti, ancak kendisiyle görüşme talepleri nedeniyle tatil yapamadı; üç gün boyunca ilçelerde geziler düzenlendi, toplantılar yapıldı."

Yoğun ilgi farklılıktan kaynaklanıyor

ÖDP'de geleneksel soldan farklı söylem ve nitelik gören binlerce insan partinin il ve ilçelerine, genel merkez yöneticilerine ulaşmaya, partiyi anlamaya, tanımaya çalışıyor. Bu yaygın ilgi ve umut yeni bir örgüt, yeni bir siyaset tarzı iddiasıyla ortaya çıkan ÖDP'lileri hem heyecanlandırmış, hem de şaşırtmış bulunuyor. Zira onların ellerinde mevcut partiler gibi "Ne yapılacağı"na ilişkin hazır reçeteler bulunmuyor. Her şeyi çoğulculuk, demokrasi ve birlik ilkeleriyle yapmayı tasarlıyorlar. "Ne yapılacak" sorusuna ÖDP'lilerin genellikle verdikleri yanıt "Birlikte bulup, birlikte yapacağız" oluyor. Partililerin günleri büyük oranda toplantı ve tartışmalarla geçiyor. Herkes "iş yapma"nın önemine işaret ediyor; birbirinden çok farklı görüşlerin bir arada bulunduğu ve üstelik hazır reçetelerin bulunmadığı bir ortamda bunun nasıl başarılacağı kafalardaki temel soruyu

Kitle, bilinç, politik örgüt

Cüneyt UZUNOĞULLARI

Kitle, bilinç, politik örgüt. İşte sosyalistleri tarih boyunca uğraştıran üç kavram. İçine girildikçe zorlaşan, birbirinin yerini almaya hazır, zaman zaman birbirine karışan, boyutları farklı üç olguyla karşı karşıyayız.

Yeni bir partiyi örgütlerken tarihsel deneyimlerden yararlanmak ve her şeyi yerli yerine oturtmak durumundayız.

Reel sosyalizmin yaşanılıp tasfiye olduğu bir süreçteyiz. İnsanın macerasında ilk kez yaşanan bir durum bu. Sosyalizmin bir yorumu yaşandı ve son buldu. Bu nedenle elimizdeki kavramların bir kısmı kullanılmaz, bir kısmı da yenilenmeye muhtaç. Dahası hangi kavramdan neyi anladığımız da pek açık değil. İlan edilmemiş bir sağırlar diyaloğunun arefesinde olabiliriz. Hangi kavramın hangi içerikle kullanışlı, hangisinin kullanışsız olduğunu bulmak, keşfetmek pozisyonundayız.

Hazır reçetelerle hareket etmeye alışmış bizlerin böylesine görevlerle karşılaşması hoş değil, ama yaşayacağımız tarihsel dönemi seçme şansına sahip değiliz ve bu yüzden katlanacağız.

Yeniye başlarken, eskiye yeniden başlamak noktasından uzaklaştığımız oranda kendimiz olacağız.

Özgürlük ve Dayanışma Partisi'ni kurarken ve onun içinde ilişkilerimizi oturturken, dışarıya nasıl bir şey sunacağımız konusunda da karar vermiş olacağız. İçerisinde çalıştığımız kitle denen deryaya sunduğumuz görüntü bizim suretimiz olacak ve nasıl başlanıp, nasıl oturtulursa uzun yıllar öyle gidecek.

Bilinç mi önce gelir, yoksa sınıf mı tartışmasına hiç girmeden, ÖDP'nin karışımına neyi ne kadar katacağımıza karar vermek gerekiyor. Ne kadar kitle hareketine hangi oranda bilinç zerkedeceğiz? Bilincin kitle hareketi içerisinden çıktığını kabul etsek bile, o bilincin tarihin kimi dönemlerinde dönüp kitle hareketinin üzerinde payitaht kurduğunu biliyoruz. İşe sıfırdan başlamıyoruz. Arkamızda yaşanmış çok zengin deneyimler ve zengin bir külliyat var. Bilincin yoğunlaşmış ifadesi olarak kabul edilen partinin, günahsız ve dokunulmaz olmadığını biliyoruz. Ne yazık ki tarihin çok kısa dönemlerinde, devrim anında kitle, parti gerilimi kayboluyor. Baki kalan ise, hem partinin içerisinde, hem de partinin dışında bilinç sahibi olduğunu iddia edenlerle, bilinç sahibi olmadığı kabul edilenler arasındaki karşıtlık oluyor. 'Proletarya partisinde öyle şey olmaz, halkın öncüsüyle halk arasında, partinin öncüsüyle parti tabanı arasında karşıtlık olmaz' diyenleri tarih susturdu.

Marks'ın kendiliğinden sınıf, kendisi için sınıf ayırımında bilince ayırıcı görev yüklemesinden bu yana aslında sorunun kendisi de teorik düzeyde açığa çıkmış bulunuyor. Eğer kendiliğinden sınıfı, kendisi için sınıfa dönüştürecek olan bilinçse, bu bilincin yoğunlaşmış ifadesi de partiyse, o zaman doğrudan bir ayırımı ve ikilemi kabul etmiş oluyoruz.

Her örgütlenme eşitsizlik temelinde oluşur. Hiyerarşinin olduğu yerde eşitsizlik olur, bunu biliyoruz.

Gramsci'nin yerinde formülasyonuyla örgüt üç kısımdan oluşur. Birinci kısmı, partide geniş taktikler üreten, birbirine sıkı sıkıya kenetlenmiş kesim oluşturur. Bu kesim öncünün öncüsüdür. İkincisi, orta düzeyde bilinç ve enerjiye sahip, üçüncü kesimle birinci kesim arasında dengeyi ve ilişkiyi sağlayacak topluluktur. Üçüncü kesim ise, partinin tabanı diyebileceğimiz, zaman zaman siyasal sürece katılan, daha çok oy verme temelinde partiyle ilişkisi olan kesimdir. ÖDP kurulurken birinci kesim berraklıkla ortaya çıkmıştır. Bu kesim, tartışmış, tartıştırmış ve partinin kuruluşunu ilan etmiştir. İkinci kesim oluşma aşamasındadır. Parti toplantılarına ve tartışmalarına katılan, politika yapmak isteyen, öneriler üreten ikinci kesim adayları var. Üçüncü kesim ise henüz ortada yok. O da örgütlenme kampanyası sonrasında ve politik çalışma içerisinde ortaya çıkacaktır.

Lider kadrolar kaçınılmaz olarak çoğunlukla iyi eğitim almış, parti yaşamından ya da örgütlü mücadelenin diğer alanlarından gelen kişilerden oluşuyor. Zaten tarih boyunca da böyle olmuş. Bugün önde olan isimler değişse de, yarın da önder kadrolar bu tip insanlardan oluşacak. Tabanda ise yine politik açıdan nispeten daha "geri" insanlar bulunacak.

ÖDP bu iki kesim arasında gerilimi azaltmak amacıyla hareket etmelidir. Bu, yazması kolay, fakat hayata geçirmesi oldukça zor bir iş. Çünkü, Türkiye'de partinin üzerine oturacağı "kendiliğinden" sınıf hareketi çok canlı değil. Türkiye'de "merkez"i zorlama geleneği yok. Tam tersine merkeze uyma geleneği var. Üstelik ÖDP sadece kendi iç sürecini yaşamıyor. Yaşayamaz da. Bir de değiştirmek istediği otoriter, eşitliksizci sistem var.

Hem bu sisteme karşı savaşmak, hem de özlenen iç işleyişi oluşturmak tarihin zorlu görevlerinden biri olarak karşımızda durmaktadır.

Genelgelerle yönetilen bürokratik bir aygıt olmak istemiyorsak, aracın amaç halini almasına karşıysak, her şeyden önce şu anda partide söz sahibi olanların dikkatli olması gerekmektedir.

Şartların zorlamasına, yasal sıkıştırmalara, sistemin despotikliğine bakmadan yetkileri sınırlandırılmış önderlik esprisi partinin oluşum sürecinde hayata geçirilmelidir. İşleyiş açısından pratik olmasa da geniş katılımlı karar alma süreçleri ısrarla denenmelidir.

Tabanın tavana, kitlenin öncüye, irade ve yetki devrinin önüne geçilmelidir. Parti içi seçimlerin bir oyun değil, parti içi demokrasinin en önemli unsuru olduğu unutulmamalıdır.

Karar ve yürütme organları mümkün olduğunca doğrudan çalışmanın içerisinden gelen kişilerden oluşturulmalıdır. Parti içi eleştiri ve tartışma için herkesin kolaylıkla katılabileceği organlar oluşturulmalıdır. Çok bilmenin, çok politik olmanın kimseye ayrıcalık getirmeyeceği sık sık hatırlatılmalıdır. Yatay örgütlenmeler desteklenmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Örgüt içerisinde kitle ile yüzyüze gelen, medyada görünen kişiler sık sık değiştirilmelidir. Sadece aşağıdan değil, yukarıdan da danışma kurulları niteliğinde denetim organları kurulmalıdır.

Bir örgütün gerçek dinamiği işleyişindeki demokrasidir. Bu demokrasi kimi zaman sonu gelmez tartışmalara, karar alma ve uygulamada gecikmelere neden olabilir. Fakat tarihi yapan örgütler değil, kitlelerdir. Kitle ilişkisini zayıflatmış bir örgüt despotik olma aşamasındadır. Bu örgüt başarılı da olsa, başarı ancak daha despotik bir örgütü ortaya çıkartır. ÖDP açısından başarının ölçüsü ne kadar çok insan örgütlediği ya da ne kadar oy aldığı değil, ne kadar çok insanı karar alma süreçlerine kattığı ve ne kadar örgüt içi demokrasiyi yaşadığı olmalıdır. İyi bir şey sağlam temeller üzerinde kurulduğunda oy ve politik güç gibi olgular kendiliğinden görünür hale gelecektir.

oluşturuyor. İnsanlar hem birbirlerini tanımaya, hem de muhalefet şerhlerine, zıt görüşlere alışarak birlikte iş yapmanın formüllerini arıyorlar. Kısacası ÖDP'liler, 1902'de Lenin'in sorduğu ve yanıtını aradığı 'Ne Yapmalı' sorusunu değişik biçimde de olsa yeniden soruyor ve yanıtlamaya çalışıyorlar.

Parti Meclisi'nin ilk toplantısında alınan 4 aylık emeğin özsavunmasının örgütlenmesi, siyasal özgürlükler ve barış kampanyası henüz başlatılmış değil. Tüm partililer, ağırlıklı olarak ilçe, il vb. yönetimlerini belirlemekle uğraşıyorlar. Yasalar gereği parti örgütlerinin yönetimlerinin merkezden atanması gerekiyor. Demokrasi ilkesine uymayan bu zorunluluğun sakıncalarını aşmak için ÖDP'liler, bir dizi danışma toplantısıyla aşağıdan yukarı belirlenen adaylar arasından bu atamaları gerçekleştiriyorlar. Merkez Yürütme Kurulu Ankara, İstanbul ve İzmir il yönetimini bu hafta başında, illerden gönderilen adaylar arasından atayacak.

55 ilde örgütlenme tamam

ÖDP Genel Başkan Yardımcılarından Yıldırım Kaya, Mart ayının ortalarında örgütlenmelerini tamamlayacaklarını, şu anda 55 ilde örgütlendiklerini belirtiyor. Örgütlenmeyi temel sorun olarak önüne koyan ÖDP, etkinliklerini Mart ayına ertelemiş bulunuyor. Üye yazım kampanyasının da Mart'ın ilk haftasında merkezi olarak başlatılması tasarlanıyor. Şu anda yerel örgütlenmelerin sürdürdükleri üye yazma işlemlerinin sonuçları genel merkeze veya il merkezlerine ulaşmış değil. Partiye gösterilen ilginin ne ölçüde üyelik başvurusuna dönüştüğü, Mart ayının ilk günlerinde başlayacak olan üye yazım kampanyasının ardından anlaşılabilecek.

Bahar ayları ÖDP'nin tüm örgütlerinin eylemleriyle kendilerini ifade edecekleri aylar olacak. Bütün illerden Ankara'daki kuruluş şenliğine benzer bir şenlik düzenlenmesi talebinin olduğunu ifade eden Kaya, parti merkezinin bu talebe olumlu yanıt vereceğini ve bütün illerde şenlikler düzenleyeceklerini kaydediyor. Kaya, aynı biçimde 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde miting düzenlenmesi konusunda illerden talepler geldiğini belirtiyor.

BSP'yi çok aştı

İstanbul, diğer partiler için olduğu gibi, ÖDP için de kuşkusuz en geniş ve etkin örgüt yapısının bulunduğu şehir durumunda. Bu büyük kentin 24 ilçesinde partinin kuruluş çalışması devam ediyor. 18 ilçede bina tutuldu. İlk hafta toplantılara katılan insan sayısının 2 bin 500 civarında olduğu belirtiliyor. Bugüne kadar yapılan toplantılara 5 bini aşkın insanın katıldığı tahmin ediliyor. ÖDP'li yetkililerden toplantılara katılım, partiye gelip giden insanlar konusunda BSP'yle bir kıyaslama yapmalarını istediğimizde, "kıyaslanamaz" olduğunu belirtiyorlar. "Geçmişte il bazında yaptığımız toplantılara katılan insan sayısını şimdi bir ilçe toplantısında bulmak mümkün" diyorlar. Resmi üye kampanyası İstanbul'da da başlamış değil. 21 kişiden oluşacak İstanbul il yönetimi bu hafta belirlenecek. İl genelinde oluşturulan geçici koordinasyon kurulu, ilçelerle yaptığı bir dizi danışma toplantısının ardından adayları saptadı.

İlçelerde kurulan geçici yönetim organları 15 ile 24 kişi arasında değişiyor; kimi ilçelerde bu kurulun üstünde bir üst yürütme kurulu da oluşturuldu. Örneğin Bahçelievler'de 24 kişilik bir geçici yürütme kurulu ile 9 kişilik bir yönetim aygıtı seçildi. Benzer tarzda Maltepe'de de 16 kişiden oluşan komisyon, kendi arasında 7 kişiden oluşan bir yürütme kurdu.

İlçeler arasında Küçükçekmece ilçesi Mart ayı sonuna kadar sürecek parti üye ve tanıtım kampanyası başlatmış bulunuyor. Küçükçekmece ilçesi bu kampanyanın yürütülmesi için 16 kişiden oluşan Örgütlenme ve Tanıtım Komisyonu kurdu. İlçe yönetimleri öncelikli olarak mahallelere yayılmayı ve oralarda mahalle örgütlenmeleri kurmayı planlıyorlar. 11 mahalleyle doğrudan ilişkiler geliştirdiklerini belirten Üsküdar ilçe yöneticileri ise, 11 Şubat'ta yaptıkları toplantıya 120 kişinin katıldığını ve 46 kişinin katıldığı bir ilçe meclisi oluşturduklarını kaydediyorlar.

İlçelerde düzenlenecek etkinlikler daha çok Mart ayında gerçekleşecek. Bahçelievler ilçe örgütü, 24 Mart'ta Bahçelievler Zafer Sineması'nda bir şenlik düzenlemeyi tasarlarken, Kadıköy ilçesi bildiri dağıtmayı, Üsküdar ilçe örgütü ise 10 Mart günü Üsküdar Fıstıkağacı Oya Düğün Salonu'nda bir parti kuruluş şenliği yapmayı planlıyor. Bu şenlik için bin 800 davetiye basılıp dağıtıldığını belirten Üsküdar ilçesi yöneticileri ayrıca afiş, pankart, el ilanı dağıtımı, iskelede stand açılması, konvoy düzenlenmesi vb. gibi etkinlikler programladıklarını söylüyorlar.

'Şimdi İzmir'de bir araya geliyoruz'

İzmir'in merkez ilçelerinden Balçova'nın Termal Tesisleri'nde genel başkan Ufuk Uras'ın katıldığı bir tanıtım toplantısı düzenlendi. Bin 500 kişinin katıldığı toplantıda insanlar en çok partinin kimliği, Kemalizm, Kürt sorunu ve Emek Barış Özgürlük Bloku'na yaklaşımın ne olacağına ilişkin sorular yönelttiler. İzmirli ÖDP'liler, partinn "Bir araya geliyoruz" sloganından yola çıkarak "Şimdi de İzmir'de bir araya geliyoruz" adıyla bir kampanya başlattılar. Yetkililer, tüzük ve programın bin 500'ün üzerinde satıldığını, sürekli partiye gelenlerin olduğunu ve parti hakkında bilgi aldıklarını ifade ediyorlar.

İzmir'de CHP ve YDH'den insanların ilgi gösterdiği ÖDP'ye ayrıca çoğunluğu orta halli denebilecek meslek gruplarından insanların geldiği, toplantılara katıldığı belirtiliyor. İzmir Barosu'nun 7 kişilik yönetim kurulu üyesinden 4'ü ÖDP'ye üye olmuş bulunuyor. Eğitim, sağlık alanında görev yapanlar ve kadınlar İzmir'de ÖDP'ye ilgi gösterenlerin başında geliyorlar; bunlar sık sık parti binalarında toplantılar yapıyorlar.

Ankara'nın merkez ilçeleri olan Çankaya, Yenimahalle, Altındağ, Mamak ve Keçiören'de ÖDP'nin yönetim organları oluşturuldu. Gölbaşı, Sincan, Elmadağ, Polatlı, Şereflikoçhisar'da ise çalışmalar sürdürülüyor. İl yöneticileri Ankara'da da yoğun ilgiyle karşılaştıklarını, şimdiye dek ilçelerde yapılan örgütlenme toplantılarına katılımın 2 binin üstünde olduğunu söylüyorlar.

'Yeni tarzı yaratmak zorundayız'

Samsun'da birlik görüşmelerinin başladığından bu yana çalışmaların sürdüğünü belirten ÖDP'liler, bu toplantıların 200-250 kişiyle sürdüğünü ifade ediyorlar. Büyük bir bina tutulan Samsun'da kısa bir sürede insanların desteği ve gönüllü çabasıyla bina için gerekli araç-gereci sağladıklarını, yakın zamanda faaliyete geçireceklerini belirtiyorlar. 21 kişiden oluşan il yönetimine değişik kesimlerden insanların seçilmesine dikkat edildiğini söyleyen ÖDP'liler, demokratik kitle örgütlerinden, sendikacılardan insanların yer aldığını vurguluyorlar. Geçici Koordinasyon Kurulu'nda yer alan Mustafa Cengiz, Samsun'da ÖDP'yle birlikte başlayan hareketliliği anlatırken şunları söylüyor:

"Yıllardır bu ülkede bizi sevindiren gelişme olmadı. Hep kıyıda, köşede kaldık. Artık gündeme girmeye başladık. Yoğun ilgi var; bunu değerlendirmek gerekir. Çok çalışmamız, uğraşmamız gerekiyor. Yeni bir tarzı yaratmak zorundayız, eğer bunu başarabilirsek, sadece kendi hayatımızda değil, bu ülkenin hayatında da çok şey değişecek."

Bodrum da örgütlendi

ÖDP Muğla'daki ilk örgütlenmesini Bodrum'da tamamladı. 28 Şubat akşamı İskele Kafe'de yapılan toplantıya yaklaşık 80 kişi katıldı. Şimdiye kadar ilçede yapılan çalışmalar değerlendirildikten sonra ilçe teşkilatı seçildi. 7 kişiden oluşan yönetim kurulunun başkanı Mustafa Gündağ, "İlk amaçlarının şimdiye kadar ulaşamadıkları demokrat ve duyarlı insanlara ulaşmak" olduğunu belirterek "17 Mart'ta kitlesel bir üye toplantısı yapacaklarını açıkladı.

Mecnun'un ya da Leyla'nın aklı

İlkay ALPTEKİN DEMİR

"Aşkın ve devrimin partisi" kimilerine çok çekici gelse de, yoğun eleştirilere de hedef oluyor. Kimilerimiz bu eleştiriler karşısında "Medya ÖDP'nin öteki mesajlarını bir yana attı, bunu ön plana çıkardı" diye kendini savunuyor ve bir an önce bu tehlikeli tartışmadan uzaklaşmaya çalışıyor. Kimilerimiz gülümsemekle yetiniyor ve kendi bildiği yönde ilerliyor. Kimilerimiz de "aşkı ve devrimi savunmadan düzen partilerinden farkımız mı kalır" diyor. Ben bu tarışmadan kaçmamamız gerektiğini düşünenlerdenim. "Ben ve öteki" tartışması kadar derinden kavrıyor insanları bu tartışma. Üstelik hem "beni", hem de "bizi" derinden ilgilendiriyor ve yaşadığımız anı sorguluyor. Eleştiriler karşısında yukarıdan bir şöylemle ne demek istediğimizi açıklamaya kalkmamıza gerek yok. ÖDP yalnızca aşkın ve devrimin partisi çağrısıyla değil, tüm mesajlarıyla bizi sıradanın ötesine çağırdı. Varsın sarsılalım, varsın sarsılsın insanlar. Yeter ki bu çağrının sıradanı örten bir yalana dönüşmesine karşı duyarlılığımızı koruyalım.

Yine de aşkın ve devrimin partisi tartışmasının "bir an önce tüketilmesi" çabalarına soğuk bakmamın temel nedeni, düzene teslim olacağımızdan korkmam değil. Beni asıl korkutan aklın düzeninin bizi teslim alma çabaları. ÖDP ile coşkular yanında endişeler de seferber oldu. Aşk ve devrim sözcüklerinin böylesine ortalığı sarmasından sağda da ürkenler var, solda da. Kimi zaman reel kapitalizmin açtığı kapıları görmediğimiz için, aşka aşık mecnunlukla, kimi zaman da iyi bilen akılların sol tasarımlarına tabi olmadığımız için, harekete aşık leylalıkla eleştiriliyoruz. İlginçtir şu ara sağdaki soldaki iyi bilen akıllar, birbirlerinin birbirini dışlayan tasarımlarını eleştirmekle meşgul değiller. Gözler ÖDP'ye dikilmiş, iyi bilen akıllar aşkı ve devrimi denetleyip, kendi akıllarının düzenini korumaya, aklın düzeniyle ÖDP sarhoşluğunu bastırmaya çalışıyorlar. Coşkunun önüne barikat kurduklarının, yaşamla bağlara saldırdıklarının farkında olmaksızın.

ÖDP yalnızca aşkın ve devrimin partisi çağrısıyla değil, tüm mesajlarıyla bizi sıradanın ötesine çağırdı. Varsın sarsılalım, varsın sarsılsın insanlar. Yeter ki bu çağrının sıradanı örten bir yalana dönüşmesine karşı duyarlılığımızı koruyalım.

Bu gerilim ÖDP'yi ilerletecek bir gerilime doğru yönlendirilebilinir mi sorusu günlerdir kafamı meşgul ediyor. Hepimizde az çok var olan o çok bilen akıllarımız, nasıl ÖDP'ye yararlı kılınabilir? Coşku biraz gerileyince egolarımızın yeniden özgüven kazanarak, bu partiyi kısır platform tarışmalarıyla kilitlemesi nasıl önlenebilir? Partinin yaşam bağlarını güçlendirecek tartışmalar neler olabilir?

Bu sorulara genel geçer cevaplar verilemeyeceğini biliyorum. Genel geçer cevapların kaçınmamız gereken cevaplar olduğunun farkındayım. Buna karşın sürecin önümüze çıkardığı ve çözmeye çalıştığımız sorunlardaki güçlükleri ve kilitlenmeleri bu soruları da içeren bir düzlemde ele almayı başarırsak iyi bilen akıllarımızın işe yarayabileceğini düşünüyorum.

Bir ipucunun kuruluş aşamasında her bölgede canlanmış olan parti içi demokrasi tartışmasını derinleştirmek olduğu görüldü son günlerde. Bu tartışma, "yukarının nasıl denetlenebileceği" sorusuyla sınırlanıp kilitlendiğinde partiyi yaşamdan koparıyor. Oysa aynı tartışma ister yatay, ister dikey, yaşamın içinden örgütlenme düzleminde yürütüldüğünde, pekala "daha geniş katılımı nasıl sağlarız" endişesini güçlendirerek önümüzü açabiliyor.

Bir başka ipucu da işbölümü konusunda yoğunlaşmış dikkatlerin, işlerin tanımlanışı yönünde derinleştirilmesi olabilir. "Propaganda", "basın ve halkla ilişkiler", "eğitim" gibi düzenden devralınmış kavramlarla yetinebilir miyiz? Çoğulcu bir partide "propaganda" yalnızca yukarıdan bir çoğulcu duyarlılıkla başarılabilir mi?

Kalifiye kafa emeğinin kafalar üzerindeki iktidarını da sorgulayan bir partide "propaganda" kavramını nasıl algılamalıyız? Çeşitli alanlarda parti adına açıklanacak görüşlerin yalnızca parti meclisi "denetimine" sunulmasıyla yetinilebilinir mi? Katılımcı tartışmaları nasıl örgütleyeceğiz? Derinliği yok edilmiş ve tarafsızlaştırılmış bir "iletişim" kavramının ardında kendi suretinde bir dünya yaratmaya çalışan düzenin "halkla ilişkiler" kavramı, bize ne ifade ediyor? Araçların ve yöntemlerin amaçla sıkı bağını nasıl yakalayabileceğiz? Bizim "örgütlenme" anlayışımız bilgilenmenin ve fikir üretimine katılmanın örgütlenmesini de içeriyor mu? Peki bu farklı alanlar arasındaki kaçınılmaz kesişimleri bir engel olarak mı göreceğiz, yoksa yatay ilişkileri zorunlu kılan olanaklar mı sayacağız? Biz kitle örgütleriyle ilişkileri nasıl yürüteceğiz? Özerklik, yalnızca kadın, gençlik, işçi hareketi gibi özerklik talebi olan alanlarla ilişkimiz sorunu mu, yoksa "parti-hareket sentezi" tartışmasını içine alan daha geniş bir tartışmayı mı gerektiriyor? Hangi anlamda bir toplumsal hareket olacağız? Partinin toplumsal hareketlerle ilişkisini nasıl tanımlayacağız? İşbölümü yapmaya çalışırken zaman zaman tartışmalar kilitleniyorsa, belki de tartışmaları bu gibi konularda netleşmelere olanak veren bir düzlemde yürütmek açacaktır o kilitlenmeleri.

Kampanya tartışması bir başka ipucu kanımca. Bağlamından soyutlanmış bir kampanya tartışması bizi, özün tanımlanmasında da, biçimin belirlenmesinde de kilitleyebilir. Tek soru gündeme tabi olmak ya da gündemi belirlemek sorusu olmadığı gibi, bu soru yalnızca bizim sorumuz da değildir. Oysa, çalışma tarzında netleşme çabalarıyla birlikte ele alındığında, önümüzdeki kampanyanın örgütlenmesi de kolaylaşacak, yaklaşım netliği özgün ve uygulanabilir kampanya sürelerinin kapısını açacaktır.

Aşkın ve devrimin ortak noktası verili anlamların ve kurulu düzenlerin ötesine geçmeye olanak veren bir bağlam değişikliğini, istesek de istemesek de yaratmaları, hatta bize dayatmalarıdır. Akıl ille verili anlamların ve kurulu düzenlerin korunmasına hizmet etmek zorunda değil. Kilitlenmeleri açan bağlam değişikliklerine akıl da yol gösterebilir. Zaten bir kitle partisinde aşk ve devrim yenilirse, verili anlamların mutlak düzeni değil, reel politikanın tüketici esnekliği egemen olmaya mahkumdur.

Antalya'da ÖDP'li bayram

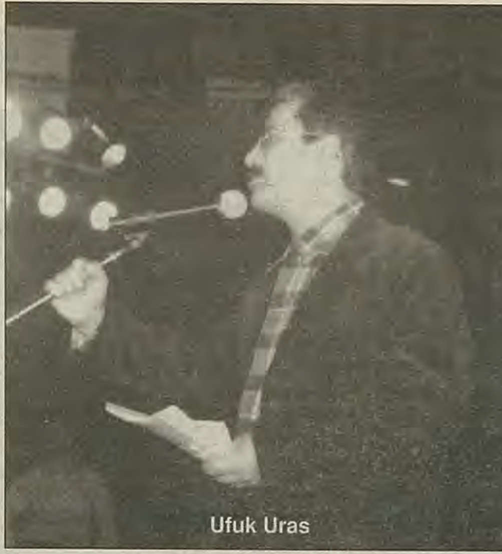
İsmail DUYGULU

Özgürlük ve Dayanışma Partisi Genel Başkanı Ufuk Uras'ın bayram tatilini Alanya'da geçirmeye karar vermesi en çok Akdenizlileri sevindirdi. ÖDP Batı Akdeniz'de kendisini dinletti ve kabul gördü. Burdur, Gazipaşa, Alanya, Manavgat ve Antalya hattında düzenlenen toplantılara yoğun ilgi vardı. Batı Akdenizliler Ufu Uras'ı sevdi; toplantılara katılanlardan bazılarının deyimiyle "cuk" oturmuş bir genel başkandı ve herkesi temsil ediyordu.

ÖDP Parti Meclisi üyelerinden Esra Koç, Mustafa Kemal Kaçaroğlu, Mehmet Ali Yılmaz ve Sabri Tanyeri'nin de bulunduğu toplantıların ilki 22 Şubat Perşembe günü Burdur'da yapıldı. Burdur'un girişinde otuz araçlık bir konvoyla karşılandılar. Henüz ÖDP'nin bayrağı olmadığı için yerel genel seçimler döneminde bağımsız belediye başkanlığı için hazırlanan flamalar ve bayraklarla bu eksikliğin yeri dolduruldu. Kentin içinde kısa bir tur atıldıktan sonra, Belediye Düğün Salonu'nun önünde toplanan kalabalığın, "Yaşasın Özgürlük ve Dayanışma" sloganları eşliğinde salona girildi. Düğün salonu toplantıyı izlemeye gelen insanlarla doluydu.

Ertesi gün saat 11.00'de Gazipaşa'da yapılan toplantıda 200'ü aşkın insan vardı. İlçe için bu sayı önemliydi. Alanya'da ise, Cuma Pazarı'nın haftalık alışverişi devam ederken, hemen yanındaki Belediye İşhanı'nın üzerinde bulunan Düğün Salonu'ndan gelen konuşma sesleri ve dışarıya sarkan bayraklar, yoldan geçenlerin ilgisini çekiyordu. İçeride ise salon dolmuştu.

Cumartesi günü Manavgat ÖDP binasında dar bir grupla yapılması tasarlanan toplantıya 75 kişinin katılması ile toplantı için ayrılan yere sığamadı insanlar; daha sonra saat 14.00'te Antalya Belediye Kültür Salonu'nda gerçekleştirilecek olan toplantıya da 50 araçlık bir konvoyla şehir turu atıldıktan sonra başlandı. Salonda oturacak yer bulamayanlar genel başkanın konuşma platformunun arka tarafını doldurmuştu. Bir anlamda salondakiler Uras'ın etrafını çevirmişlerdi. Sungur Savran'ın Antalya'ya yeni yerleşen avukat babasının salondan seslenerek Uras'a "Oğlum, oğullarım!" diye seslenmesi ve sarılıp öpmesi duygusal anlar yaşanmasına, bir alkış tufanı kopmasına yol açtı.

Ufuk Uras

'Farklılıktan çok ortaklıklarımız var'

Ufuk Uras yaptığı konuşmalarda hemen her konuya değindi. "Artık kendimizi daha iyi hissediyoruz, çünkü bizim de bir partimiz var" diyen Uras, partinin çoğulcu ve aşağıdan yukarı örgütlenen niteliğini anlattı. Kendisine sık sık sorulan, "Kavga etmeyecek misiniz, bu çok renkliliği nasıl koruyacaksınız?" sorusuna şu yanıtı verdi: "Farklılıktan çok ortaklıklarımız var. Biz bu çok sesliliğe, şeffaflığa ve kitleselliğe 2,5 yıldır harcadığımız bir mesai sonucu oluşturduğumuz mutabakatla vardık. Eğer insanın insanı sömürmediği, kulun kula kul olmadığı bir dünya, herkesin eşit ve özgür olduğu bir dünya istiyorsak, bu dünyayı önce kendi içimizde yaratmalıyız. Hani Marx'ın bir sözü var ya, 'Koşullar insanı şekillendiriyorsa, koşulları insanca şekillendirme gerek' diye, biz de koşulları insanca şekillendirmek için, öncelikle kendi aramızda bu çok sesli, çok renkli ve özgür tartışmaya dayalı bir ortamın üslubunu, farklı bir politik yapılanma tarzını oluşturmak zorundayız."

Uras, ÖDP'nin Türkiye'nin en yeni ama aynı zamanda en eski partisi olduğuna vurgu yaparak şöyle devam etti: "Türkiye İşçi Partisi deneyini hatırlayacak olursak, TİP farklı mücadelelerden gelen sosyalistlerle emekçi hareketinin birleştiği bir partidir. Bu partiyle biz TİP'le Dev-Genç'i birleştirdik. Türkiye'nin bütün muhalefet geleneğini birleştirdik. Yüzümüzü birbirimize dönmeden, yüzümüzü topluma dönüyoruz. Birbirimizle uğraşmadan toplumun temel sorunlarına yanıtlar aramak için buradayız. Herkes dağarcığındakini masaya döktüğü zaman görecek ki, aslında birbirimizden farklılıklarımızdan çok ortak paydalarımız var. Ve bizim esas kavgamız sermaye düzenine, varolan rejime karşı bir kavgadır."

CHP gibi partilerden ÖDP'ye geçenlerle ilgili görüşlerini de açıklayan Uras, "Emaneten verdiğimiz kendi arkadaşlarımız, kendi partilerine dönüyorlar" diye konuştu. "Devlet sosyalizmi"yle, "sivil toplum sosyalizmi"yle hiçbir ilgilerinin bulunmadığını belirten Uras, "Biz devletin, sermayenn egemenlik alanıyla aramıza koyduğumuz mesafe çerçevesinde solu yeniden tarif etmek zorundayız. Ve emaneten verdiğimiz arkadaşlar, eğer bu talan düzeniyle, bu yağma düzeniyle kirlenmemişlerse, namuslu kalmışlarsa kapımızı açmaktan daha anlamlı bir şey olamaz" dedi.

'Sol Fethullahçılık' yakıştırması

ÖDP'nin 20-30 kişinin yan yana gelmesiyle kurulan bir parti olmadığını, kendi başlarına program yazmadıklarını ve son derece esnek ve gevşek tuttuklarını belirten Uras şöyle devam etti:

"İşte bu programımızı meclislerimizde yedire yedire tartışamak ve içini doldurmak durumundayız. Bu aşağıdan yukarıya parti projesi çok büyük mesai gerektiriyor." Düzene karşı mücadelede sıfırdan başlamak durumunda olmadıklarını da ifade eden Uras, "Muhalefetin parçalanmış olduğunu biliyorduk. Kamu çalışanları mücadele ediyordu, işçi sınıfı buna karşı duyarsızdı. Öğrenci gençlik bir yerde mücadele ediyordu, aydınlar bir yerde mücadele ediyordu, varoşlar bir yerde kendi mücadele alanlarını genişletmişlerdi. Ama bunlar arasında bir koordinasyon yoktu" dedi.

ÖDP'nin içinde "imtiyazlı"ların, "rütbeliler"in, "eşitler arasında birinciler"in olmadığını da yineleyen Uras, "Farklılıklarımıza alışarak, kendi içimizde eşitlerin, özgürlerin dünyasını kendi dışımıza taşıyarak kurabiliriz" diye konuştu. Yükselen faşist, gerici harekete ve Türkiye'nin sağa kayan gerçeğine karşı örgütlü bir direniş hattının oluşturulması gerektiğini yineleyen Uras, "Bunun için de kendi yaşam alanlarımızın kurulması gerekir" dedi. Buna "Sol Fethullahçılık" diyerek medyanın, görüşlerini çarpıtarak verdiğini söyleyen Uras sözlerini şöyle sürdürdü: "Biz kendi kurslarımızı, kendi yurtlarımızı kurmalı, kendi sağlık merkezlerimizi, kendi yaşam alanlarımızı oluşturmalıyız. Yani bir gün ne zaman geleceği belli olmayan siyasi iktidarı beklemeden tam da bu partinin adı olan dayanışma ilişkisini ortaya çıkaran, kimsenin kendisini yalnız hissetmediği bir mekanizma oluşturarak mutlaka gerçekleştirmek zorundayız. Kendi aramızdaki bu dayanışmayı gerçekleştirerek çok daha güçlü olabiliriz. Başka türlü bu yükselen faşist, şeriatçı hareketlere karşı adım adım, santim santim kendi yaşam alanlarımızı kurmadan mücadele etmemiz mümkün değil. Bu, politikanın tarifinde de var."

Blok: Beklenti ve sorunlar

Erdoğan TATLAV

23 Şubat günkü Demokrasi gazetesinin, "Barış Cephesi ÖDP'yi bekliyor" başlıklı, dostane bir sıkıştırmayı içeren haberi, Blok'un genişletilerek sürdürülmesinin önündeki ciddi sorunları yeterince değerlendirmeyen, sanki ÖDP, "tamam, katıldım" derse sorun çözülecek izlenimi veren bir yaklaşım sunuyordu. Oysa kabul edilmelidir ki, Blok'un bundan çok daha ciddi sorunları var. Elbette ki bu durum, Blok'un, ÖDP açısından da acilen karşılanması gereken bir sorun oluşturduğu gerçeğini ortadan kaldırmıyor.

Öncelikle işaret edilmelidir ki, beklentinin net olmayan bir yanı var. Beklenen şeyin, ateşkese yanıt vermek için baskı gücü oluşturmak anlamında bir Barış Cephesi mi, yoksa Emek Barış Özgürlük Bloku'nun genişletilerek devamı mı olduğu sorununda muğlaklık söz konusu. Daha ötesi "Blok'un devamından yana olumlu görüş belirten" SİP, DDP ve HADEP'in, başta iç ilişkilerin karakteri ve Blok'un programatiği olmak üzere, beklentileri birbirleriyle örtüşmemektedir. Dolayısıyla beklentinin de yeniden tanımlanması gerekmektedir.

Öyle sanıyorum ki, ÖDP'nin nasıl bir tavır alacağını belirleyecek olan şey, Blok'un seçim sonrası süreçte, niceliksel bir genişlemeden ayırımla ve genişlemesini de belirlemek üzere muhtevasının yeniden ve nasıl biçimleneceği, kendisini hangi sorunlar temelinde ve nasıl biçimlendireceği sorunudur. Yani kabullenilmelidir ki yürüyen bir mekanizmaya ÖDP'nin katılımından çok daha temelli, ihtiyacın ve ona yönelik ilişkilerin nasıl kurulacağı problemi, seçim öncesindekinden çok daha temel bir problem olarak yanıtlanmayı beklemektedir.

HADEP'in "Blok"tan yana beklentisi ağırlıkla Barış Cephesi ihtiyacınca biçimlenmektedir. Bu ise emek ve özgürlük hedefine oranla daha güncel ve dar, buna karşılık ondan daha geniş bir çerçeveyi içermek durumundadır. Örneğin asla bir emek ve özgürlük gücü olmayan kimi islamcılar, liberaller de bu güçbirliğine içerilmesi gereken güçlerdir. Bu ise Emek Barış Özgürlük Bloku'ndan farklı bir şeydir. Özetle her iki ihtiyacın da nasıl karşılanacağı, onlara yönelik ne tip örgütlülükler geliştirileceği sorunu, öncelikle tartışılmayı gerektirmektedir.

ÖDP'nin nasıl bir tavır alacağını belirleyecek olan şey, Blok'un seçim sonrası süreçte, niceliksel bir genişlemeden ayırımla kendisini hangi sorunlar temelinde ve nasıl biçimlendireceği sorunudur.

HADEP'in bir diğer beklentisi ise, bu cephenin tek bir yapı oluşturarak aldığı kararların içerdiği tüm güçlere uyma yükümlülüğü getirmesidir. Kabul edilmelidir ki, kendi içinde demokratik merkeziyetçiliği aşan yeni bir ilişki tarzı geliştirmeye çalışan ÖDP'nin kendi içinde uyguladığından daha katı bir disiplini, üstelik daha az müştereklere sahip olduklarıyla yürütmesinin önünde yapısal engeller vardır.

Diğer yandan geleneksel "öncü parti" zihniyeti ve sınıf indirgemeci siyaset tarzıyla sorunlara yaklaşanlarla (örneğin SİP'le), istikrarlı bir birlikteliği kurmanın önünde ciddi engeller var görünmektedir. Barış sorununu devrim mücadelesine indirgeyenlerle barışın gerektirdiği esneklik ve genişlikte bir barış cephesi örgütlemenin olanaksızlığı bir yana, yaşamsal sorunlar özgülündeki güçbirliği gereksinimini, kendi program hedefleri ve siyaset tarzına yedekleme zihniyetiyle davrananlarla kalıcı bir Emek Barış Özgürlük Bloku siyaseti izlemek de kolay görünmemektedir.

ÖDP, temel sorunu demokrasi ve bunun da temeli Kürt sorunu olan bir coğrafyada kendini üretecektir ve bu nesnellik, Kürt dinamiğinin beklentisine kendini de içeren bir yerden en uygun yanıtı üretmek zorundadır.

Sorunlarını bizzat mücadele içinde aşma ve politikalarını Türkiye'nin temel sorunlarıyla tanımlama zihniyetinin partisi olan ÖDP, Blok sorununa da aynı duyarlılıkta yaklaşmak durumundadır. Bu anlamda ÖDP açısından Blok, kendini örgütleyeceği zeminlerden önemli birini oluşturmaktadır. Dolayısıyla başta Blok olmak üzere, diğer devrimci güçlerle vakit kaybetmeden diyaloğa girilme gereksinimi vardır. Bu özgülde Blok siyasetinin oluşturulması sorununa da, Blok dışı, salt kendi iç tartışmalarıyla varmak yerine etkileme ve etkilenmeyi içeren devrimci diyaloglara girilmelidir.

Blok'un günümüz koşullarında somut bir karşılığı olmadığı şeklindeki düşünce eğilimlerine karşı belirtilmelidir ki, dün seçim ne kadar somut bir gerekçe idiyse, somut bir tarihi olmasa da barışı elde etmek, Kürt sorununda demokratik bir siyasi çözümü elde etmek, özelleştirme saldırısını göğüslemek, şeriatçı ve ırkçı kuşatmayı kırmak da o kadar somut ve ertelenemez birer Blok gerekçeleridir. Bu ve benzeri sorunların süreğenliği ve devrimci güçlerin zayıflığı dikkate alınacak olursa Blok'un siyasetimizin süreğen ögelerinden biri olması gereği de netleşir.

Kuşkusuz bu gibi sorunlara karşı her partinin ayrı olmasından kaynaklanan ve ancak kendisinin bu bağımsızlığıyla ulaşabileceği bir etki potansiyeli vardır. Dolayısıyla Blok'a partilerin iradelerinin üstünde bir fonksiyon yüklememek gerekmektedir. Ancak, diğer yandan egemenlere karşı politikaların etkili kılınması, onları geriletebilmesi ve devrimci potansiyelde moral bir kalkış sağlayabilmesi açısından en geniş güçlerin olabildiğince süreğen güçbirliği politikasına olan büyük gereksinim açıktır.

Gerek ÖDP, gerek kalıcı ve etkin bir Blok açısından iki problem özellikle önemlidir: Seçim sonuçlarının da gösterdiği gibi, nesnel nedenlerle de olsa HADEP ağırlıklı, Kürt imajlı bir Blok'un geniş emekçi kitlelere ve Türk kamuoyuna ulaşmasının önünde ciddi engeller bulunmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin özgürlük güçlerine en geniş açılımı yapabilecek, Kürt sorununun çözümüne etkin bir katkı oluşturacak bir Blok'un sorunun bu yanını içeren bir sorgulama ve yeniden kuruluşa gereksinimi vardır. İkincisi özgürlük ve ezilenlerden hareketle kurulan bir Blok'un laik karakteri, Alevileri, emek, barış ve özgürlükten yana kemalist kesimleri de içermeye uygun bir niteliğe sahip olması zorunludur. Unutulmamalıdır ki, ezilmenin temel nesnelerini emekçiler, Kürtler ve Aleviler oluştururken özgürlük de birbirinden ayrılmazcasına devlete, sermayeye, gericiliğe ve ırkçılığa karşı bir duruşu zorunlu kılmaktadır.

8 Mart'ta kim, ne, nerede?

Bir 8 Mart'ı daha selamlayacak bütün dünyada kadınlar. Silahların hiç susmadığı, milliyetçilik dalgasının yeni çatışmalara sürüklediği 1996'da, bütün dünyanın ezilen kadınları en çok da savaşı konuşacaklar. Nefretle, gözyaşıyla, acıyla.. Savaşta acıları katmerli yaşayanlar onlar çünkü. Dünyada da, Türkiye'de de bu 8 Mart'ta "Barış... barış... barış" sözcüğünü çok duyacağız.

Etkinlikleri sıraya koyarken, ülkenin ayrı kesitlerinden kadınların temel aldığı ortak noktanın "Emek ve Barış" olduğunu gördük. 8 Mart'ta Diyarbakır'dan kadınlar, "Emek barış ve özgürlük için birleşelim" çağrısı yaptı bütün hemcinslerine. Oradaki "Barış Şenliği"nden analar, ülkenin dört bir yanına "Biz anayız, savaşsız bir dünyadan yanayız" sloganıyla bir selam gönderdiler ve de bir "mesaj". İstanbul, İzmir, Ankara gibi şehirlerde kadınlar erkek egemen bir topluma yöneltirken oklarını, devletin de erkek olduğunu vurguladılar ısrarla.. Dayağa, şiddete hayır dediler nefretle. Eşit işe eşit ücret istediler.. Bu, savaşsız bir dünyayı özleyen anaların da özlemine denk düşüyordu. Ve beyinlerde ve yüreklerde, OHAL'den ta İstanbul'a uzandı bu barış zinciri. Oradan da Bosna'ya..

8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinlikleri

Hava-İş
İşyeri ziyaretleri
THY, Havaş ve STFA
8 Mart
işyerlerini ziyaret
Saat: 11.00

Basisen Kadıköy
Panel 8 Mart
Şube Toplantı Salonu Saat: 14.00

DİSK
Basın açıklaması
Taksim Meydanı
Bildiri ve kokart dağıtımı
8 Mart Saat: 11.30

KESK
Basın top.
KESK Genel Merk.
6 Mart Saat: 18.00

Kitlesel basın açıklaması
Taksim
7 Mart Saat: 18.00

Zincir oluşturma Taksim
8 Mart Saat: 12.00

Demokrasi Platformu
Panel
10 Mart Diyarbakır
Kadın, emek, barış
Eğitim-Sen
Saat: 9.00

HADEP İstanbul İl Kadın Komisyonu
Çeşitli semtlere afiş asma
1-8 Mart
Barış zinciri Galatasaray Lisesi önü 8 Mart Saat: 12. 00
Savaştan zarar gören anaları ziyaret
Gazi ve 1 Mayıs mahalleleri
1-2 Mart

ÖDP İstanbul İl Örgütü
Basın açıklaması ve çeşitli semtlerde bildiri dağıtma
Tünel 8 Mart

ÖDP Beyoğlu İlçesi
Kasımpaşa'da kadınlarla tanışma
Kasımpaşa Cuma Pazarı
8 Mart
Tarlabaşı'nda kadınlarala tanışma
Tarlabaşı, Pazar Pazarı 10 Mart

Toplumsal Araştırmalar Kül. ve San. Vakfı
Söyleşi/Kadınlık Durumu
Vakıf Kadıköy Şubesi
8 Mart Saat: 19.00

8 Mart Kadın Platformu
Meşaleli yürüyüş
Çemberlitaş Çorlulu Ali Paşa Medresesi'nde buluşma
8 Mart Saat: 18.00

HADEP İzmir İl örgütü ve çeşitli DKÖ'ler
Yürüyüş ve miting
KonakBalık Hali önü
10 Mart Saat: 12. 00

EKBD
Müzik dinletisi ve film gösterimi
Evrensel Kültür Merk.
2 Mart Saat: 13.00

Şenlik
Kadıköy Caferağa Spor Salonu
3 Mart Saat: 13-18.00

Yürüyüş ve miting
Kadıköy İskele Meydanı
9 Mart
(Buluşma 10.00)
(Miting 12.00)
Saat: 13.00

Sosyal Hizmet Uzmanları Der.
Panel 8 Mart Saat:14.00

Antalya Gazeteciler Cem.
Konferans/Kadın ve Sendika
2 Mart Saat: 14.00

Kadıköy Belediyesi
Panel/Başkanlık Binası
Medyada kadın
8 Mart Saat: 14.00

Kadın Eserleri Kütüphanesi
Şenlik 9 Mart
Saat: 14.00

Yalnız kota yetmez!

Fevziye SAYILAN - Evren BALTA

Feministler ve sosyalistler arasındaki etkileşim hızlı gelişen partileşme süreciyle organik bir ilişkiye dönüştü. Bu sürece kimimiz feminist kimliğini parti içinde bir yana bıraktığını söyleyerek, birçoğumuz da feminist hareketle sosyalist hareketin buluşmasının biçimleri üstüne çok net formüller üretmeden girdik. Kuşkusuz bu buluşmanın yeni biçimlerini eylemin kendisi büyük ölçüde belirleyecek, ama şu an durduğumuz noktada herkes için bir ikna ve içe sindirme sürecine de ihtiyaç var. Hepimiz belli deneyimlerin sahibi olarak bu partideyiz. Ve eşitler ilişkisi içinde bir arada bulunabilmenin bütün kanallarını zorlamak, projenin geleceği açısından oldukça önem taşıyor. Eşit ve özgür bir toplum ütopyasını toplumun ezilen bütün kesimleri için gerçek haline getirmenin yegane yolu da buradan geçiyor. Kota tartışmalarını tam da buraya yerleştirmek gerekiyor.

Gerek BSP'de ve gerekse ÖDP'de kota tartışması, kadınlar ve erkekler arasında karar mekanizmalarında temsil anlamında bir dağılım sorunu olmaktan çok, feminizm ve sosyalizm arasındaki teorik-politik sorunların cisimleştiği bir bağlam haline geldi. Bu haliyle de feministler ve sosyalistler arası gerilimleri bir kez daha su yüzüne çıkardı. Kotanın pratikteki anlamı kadınların karar organlarında temsilini garanti altına almak olsa da, daha dolaylı, ama daha önemli olan yanı, solun kadın ezilmişliğini politik olarak tanıması. Böyle olunca da feminist bir talep olan kotaya karşı gösterilen direnci mazur görmesek de anlamak mümkün olabilir.

Hiçbir düzeyde ayırımcılık yapmadığını ve kadın erkek herkesi eşit kabul ettiğini iddia eden sol, lehte ayırımcılığın kabulünde bir çelişki görüyor. Ama sistematik ayırımcılığın kadınlar ve erkekler olarak kimliklerimizi nasıl biçimlendirdiğini; cinsiyetimizin ideolojik ön kabullerimizi nasıl geçersizleştirdiğini ve eşitlikçi söylemin, sol örgütlerdeki kadınların uysallığı ve suskunluğu üstünden sürdürüldüğünü görmek de istemiyor. Bunun da ötesinde kadınların sol örgütlerde neden daha az bulunduğu sorusunun niçin onların ilgi, beceri ve yeteneklerinde arandığı sorgulanmıyor. Dolayısıyla kotaya gösterilen refleksin nedeni bir yandan da örgütsel yapıya ilişkin önkabullerdedir. Kadınlar ve erkekler arasında kendi iç yapısında zaten bir eşitliğin sağlandığını, talip olan kadınların -tabii eğer ehliyetli ve becerikliyseler- önünün her zaman açıldığını söyleyen ve örgütü kendiliğinden özgür, eşit ve demokratik olarak tasarlayan sol için kota talebi, sol eşitlikçi söyleme meydan okuma anlamını da taşıyor.

Öte yandan bu tartışmada cinsiyetçi tutum, kimi zaman örtük, çoğu kez de açıkça hep kendini hissettiriyor. "Siyaset ciddi iştir, kadınlar bu ciddi işi becerebilecek yeteneğe sahipse zaten kota dışından girerler". Erkekleri yetenekli, yeterli ve çalışkan cins olarak gören ve kadınların yeteneklerinden kuşku duyan bu tutum karşısında, bu ciddi işin altından kalkabilecek çok az kadın kalıyor. Bu görüş kadınlara bu niteliklere sahip olmak için ne zaman fırsat verildiğini, bu niteliklerin hangi toplumsal koşullarda nasıl kazanıldığını ya da bu niteliklerin hakim erkek özellikleri arasındaki ilişkiyi görmüyor.

Bugün kota sonrasında feministler olarak bir yandan bu tartışmayı sürdürmek bir yandan da kotayı tüm kadınlar için sahici bir kazanıma dönüştürmek zorundayız. Özellikle içe sindirilemediği yerlerde, kotadan yönetime giren kadınların yeterliliği, disiplini ve becerisine yönelik cinsiyetçi kuşatmanın basıncını hissetmemek mümkün değil. Eğer kadınların özgül durumu kabul ediliyorsa, kadınların yönetimdeki herhangi bir erkeğin yeterliliği ya da perfonmansı ile yarışmak zorunda olmadığı teslim edilmeli.

Kota kadınların siyasette var olmasının önünü açıyor ve eşitsizliğin marjinalleşmeden yaşamasını mümkün kılıyor. Ancak kotanın sadece bir biçim olduğu unutulmamalı. Kota ancak örgütsel bir iklim değişikliğinin göze alındığı koşullarda kadınlar için gerçek bir kazanım olabilir. Feminizmin örgütlenme, siyaset yapma tarzı, militanlık gibi konularda yükselttiği eleştirel ses, ortak ses olduğu oranda feministler bu partinin bir rengi değil, parçası olacaklardır. Çoğunluk erkeğin ihtiyaç, hayat ritmi ve boş zamanını temel alan siyasi hat ve örgütlenme, kadınları zaten dışarıda bırakıyor. Bu noktada sınıf ve cinsiyetin kadınların katılımını nasıl engellediği görülmeli. Yani samimi bir biçimde popüler olmayı hedeflediğimiz oranda, kadınların ihtiyaç ve talepleriyle buluşmak durumundayız. Bu noktada biz istesek de istemesek de, kadınlar tarafından fiilen oluşturulan kadın komisyonları bizi diğer kadınlarla buluşturabilir. Bu komisyonlar kadınları marjinalleştirmenin bir aracı olabilecekleri gibi, kadınlar içi kolektif bir bilinç dönüşümüne zemin de sağlayabilirler. Bizim bu komisyonlarda ve kadınlarla nasıl bir siyaset ve ilişki izleyeceğimiz önemli. Ayrıca kota yalnızca feministler için yok ve kadın sorunu konusunda da feminist bir tekel oluşturmayı tercih etmeyeceğimize göre, bizi diğer kadınlarla buluşturacak biçimler, araçlar yaratmalıyız. Mesela bir partili kadınlar kurultayı düzenlemek, farklı grup ve komisyonlar arasında işbirliği ve koordinasyon sağlamak, bir bülten çıkarmak ilk akla gelenler.

Ayrıca yoksulluk, işsizlik, hayat pahalılığını temel alan genel toplumsal muhalefetin kadınları da politize ettiği yükseliş durumlarında, kadınlar bu hareketlerde geleneksel rolleriyle (ev kadınlığı, annelik) yer aldığında dahi, bunun gerek genel siyasi hattı feminize etme, gerekse bu rolleri politize etme ve bu kimlikleri parçalama potansiyeli olduğunu görebilmeliyiz. Fakat tabii ki bu yetmemeli. Bir yandan da geleneksel rolleri yerine getirmenin koşullarını dönüştürecek alternatiflerin politikasını oluşturabilmeliyiz. Bugün toplu yemekhane, çamaşırhane ve kreş talebi "eskimiş" ve "modası geçmiş" merkeziyetçi sosyalizmi hatırlatsa da, hala ev işlerinin toplumsallaştırılması talebi kadınların özgürleşmesinin önünü açıyor. Benzer bir biçimde kadınlarla erkekler arasında ücretlerde, işe giriş olanaklarında ve ev içi rollerdeki yapısal eşitsizlikleri hedef alan, işe girmede fırsat eşitliği, eşit işe eşit ücret, sosyal haklar ve iş güvencesi gibi klasik talepler, çalışan kadılar için önemli eylemlilik alanları yarattığı gibi, feminist sözün daha geniş bir kadın kitlesine ulaşmasının kanallarını da açabilir. Bütün bunlar genel siyaseti feminize etmede ve diğer kadınlarla buluşmada nirengi noktaları gibi görünüyor. Parti içinde cinsiyetçiliğe karşı bir siyasetin yolu ancak diğer kadınlarla oluşturabileceğimiz güçbirliği ve etkileşimden geçiyor. Aksi halde bugün kota ya da yarın başka bir gündem bizi cinsiyetçiliğin farklı tezahürleri ile yüz yüze getirecektir; birden kendimizi eli kolu bağlı bulabiliriz.

Bir yanda kadınları hemen karşı karşıya getiren grupların yapısal reflekslerinin bulunduğu, öte yandan da grupların süreç içerisinde eriyeceğini düşünen ve feministleri de diğer gruplarla aynı kefeye koyarak yol alacakların varsayan ya da ilk kongreye kadar "sırtımızda taşırız", sonra gerçek aktörler sahnede yer alırlar anlayışıyla belirlenen iç iklim, niyet ettiğimiz buluşmanın biçimleri ya da olanaklılığı üzerine öngörüde bulunmayı güçleştiriyor. Nihayet yıllardır feministler ve sosyalistler açısından farklı kanallardan yürüyen "birlikte nasıl" sorusu, aynı çatı altında bu kez birlikte yanıtlanmayı bekliyor. Ne diyelim, hadi hayırlısı...

Irkçılık sınıfları kestiğinde, Alaton'la aynı safta olunur mu?..

Barış isteyen işverenlere

Yelda

Jandarma Genel Komutanlığı, sahipleri Doğu ve Güneydoğu kökenli olan 193 müteahhid firmaya ihale yasağı getirdi (26.9.'95, Y. Yüzyıl). Bedri Sincar, İshak Tepe, Şeyhmuz Ekinci, Ömer Faruk Bedirhanoğlu gibi isimlerin arasında Ziya Halis bile vardı. Halis ki, o sırada hükümet ortağı olan CHP'dendi, Çalışma Bakanı... Ama o bir Kürt'tü...

Soyadınız örneğin Toprak ise, pekala şirketinize bu adı koyarsınız. Peki, Davityan ise, Moşe ise?.. Böylesi isimleri olan firma veya şirketleri, mumla ararsanız belki bulursunuz...Bunlar da, ihalelere, özellikle devletin açtığı ihalelere girmek istediklerinde isimlerini değiştiriyorlar. Zararsız (!) isim arıyorlar...

Evet, Kürt işverenler sakıncalılar listesine alındığında, yeri göğü inletmesek de, karşı çıktık. Sınıfsal konumlarını kendimize yakın bulduğumuzdan değil, etnik ayrımcılığa uğradıkları için. Kürtlerin mücadelesi sayesinde ufkumuz bu kadar genişledi; ancak bu kadar... Peki diyelim ki Yahudi veya Ermeni işveren sözkonusu olduğunda neden onların sınıfsal konumunu, aramızdaki bu bakımdan farkı görürüz öncelikle? Neden daha çok sözkonusu işveren(ler) Yahudi, Ermeni olunca sömürücülüğünün altını çizme ihtiyacı duyarız?

Kürt barışı isteyince Cem Boyner DGM'lik oldu, Sabancı'ya "Çizmeyi aşmasın' dendi -, sonra kardeşi öldürüldü-, Doğu Ergil TOBB'daki işini kaybetti... Boyner'e, Sabancı'ya kaynayan kanımız, Yahudi, Ermeni işverene niye ısınmaz?..

YDH Genel Başkanı Cem Boyner, "Siyaset dışı bir alan olarak bana kimliğimi mi soruyorsunuz? Ben Anadoluluyum kardeşim, yani hem Türküm, hem Kürdüm, hem Alevi-Sünni, hem de laik ve İslamım" demişti. Hakkını yemeyelim, sadece bu değil, özellikle Kürtler hakkında, onların temsilcilerinin bile söyleyemediği şeyler söylemişti, devletin hoşuna gitmeyecek şeyler. Ve ondan ayrı durma kararlığımızla birlikte, onu bu, sadece bu bakımdan bile olsa kendimize yakın bulmuştuk. İyi ama benzeri bir davranış Yahudi işverenden geldiğinde neden böyle, en azından görmezden geliyoruz? Mesela Kardak meselesinin ertesinde Ege'nin iki yakasındaki bazı politikacılar, bilim çevreleri, sanatçılar, işçi ve işveren kesiminden insanlar Türkiye ve Yunanistan hükümetlerine savaşa ve düşmanlığa karşı dostluk çağrısı yaptığında (15.2.'96, Milliyet) imza sahipleri arasındaki Alarko Holding yönetim kurulu başkanı İshak Alaton'u neden farkedemiyoruz? Fırsatını buldu, Yunan'ın işine gelecek bir metni imzaladı demiyorsak...

Veya Alaton'un şu sözleri: "Bugüne kadar insanlarımızın düşünce üretme yeteneklerini köreltmek için eli sopalı, DGM'li, garip bir yönetim şekli yaşadık. ..On senedir bitiremediğimiz şu Güneydoğu kavgasını sorgulayalım: Niye bitmiyor? Niye bitiremiyoruz? Daha kaç on sene, daha kaç onbin genç ölüp sonra bitecek? Bu arada, bizler bitiyoruz! Bu savaşı barışçı yollardan bitirmeden ekonomi düzelmez. Araplar İsrail ile barıştı. Bosna'da savaş bitti! Bizim de bu savaşı bitirmemiz şart!" (8.11.'96, Milliyet)

Kürt barışı için söz söylemeye neden Cem Boyner'in, Sabancı'nın, İshak Alaton'dan daha çok hakkı olsun ki? Neden kendince politik çözüm arayan Alaton, Yahudiliğinden dolayı şüpheleri üzerine çeksin ki?

Yahudiler neden, devletin gözüne girmeleri için Ermeni aleyhtarı çalışmalarla kendilerini kanıtlamak zorundalar? Halis Komili'den böyle bir misyon yüklenmesi bekleniyor mu ki?

Tarihçi Prof. Bernard Lewis, dünyanın her yerinde profesör, ama Türkiye'de yıldız muamelesi görüyor."Ermeni milletini yok etmek için kasıtlı ve sistematik bir Osmanlı siyaseti olduğu çok şüpheli" (6.1.'96, Milliyet) dediği için...

Diyelim ki bir Yahudi işverenin hem Kürt barışı istediğini, ama hem de devlet için Ermeni aleyhtarı faaliyet gösterdiğini öğrendik... İlk duygumuz, düşüncemiz ne olur? Kendimize bir sorsak...

Barış konusunda -sadece bu konuda- müttefik olduğumuzu düşünüp memnuniyet duyar, Ermeni meselesinde neden böyle davranmak zorunda kaldığına mı üzülürüz? Yoksa, barış konusunda samimiyetsiz, Ermeni konusunda da mide bulandırıcı olduğunu mu düşünürüz? Veya zaten Ermeni meselesi diye bir meselemiz yoktur da, mesele ne olursa olsun, devlet için çalışmış olmasına mı bozuluruz? Muhalif çevrelerde ilk şıkkın hemen hiç olmaması ve bu durumun, kaynağını Müslümanlık ve Kemalizm gibi birbirleriyle barışık görünmeyen ideolojilerde bulmuş olması ilginç...

Türkiye'deki çoğunluktan biri olarak, solcu olana kadar Müslümanlık dışındaki diğer dinlerin sapık olduğu kafama nakşedildi. Sonra dine kemalist bir ret... Daha sonra 'halkın afyonu din'... Türk solcularının çoğunun geçirdiği süreç... Bu kafaya bir de, azınlıkları dini (hatta dindar, bağnaz) gruplar olarak görme eklenince...

Yahudi işverenler 'Kürt barışı' isteyemez!

Milliyet'in, İş dünyası 'Kürt barışı' sınavında başlıklı haberine göre (25 Ocak 1996), Türkiye Sosyal ve Ekonomik Etüdler Vakfı(TESEV) 'Kürt barışı Konferansı' düzenlemeyi düşünüyormuş. Nejat Eczacıbaşı tarafından kurulan, adını, TOBB için Doğu Raporu'nu yazan Doğu Ergil'in katıldığı toplantıyı düzenleyerek duyuran vakıf, 'Kürt ve Güneydoğu' sorunu ile ilgili araştırma çalışmaları yapmayı kararlaştırmış. Ve Bülent Eczacıbaşı'nın ağzından söylendiğine göre, TESEV, Kürt ve Güneydoğu sorununun bütün toplumu ilgilendirdiği ve TC vatandaşlarının ve hükümetlerinin sorunu olduğu anlayışıyla çalışmalarını sürdürecekmiş.

İki gün sonra derin araştırmacı Gülçin Telci 'kamuoyunu bilgilendirdi' Hürriyet'te:

Varlık Vergisi

Türkiye'de Kasım 1942-Mart 1944 arasında başta gayrimüslimler olmak üzere çiftçi, esnaf ve ücretlilerden bir kez olmak üzere toplanan olağanüstü servet vergisi. CHP iktidarı dönemi...

Maliye Bakanlığı dört tür vergi yükümlüsü belirlemiş ve bunları belirli simgelerle tanımlamıştı. Buna göre Müslümanlar (M) belirlenen matrahın yüzde12,5'ini, gayrimüslimler (G) yüzde 50'sini, dönmeler (D) yüzde 25'ini vergi olarak ödemekle yükümlüydü. Yüzlerce yıl önce Müslümanlığa geçtikleri halde Sabetaycılar'ın, Musevilikleri hatırlandı ve onlardan Müslümanlar'a göre daha fazla vergi alındı...

Ecnebi (E) olarak anılan yabancı ülke yurttaşlarının vergi oranı başlangıçta oldukça yüksekken elçiliklerin araya girmesiyle Müslümanlarla aynı düzeye, yüzde 12,5'e indirildi. Bu toprakların halkı olup da Müslüman olmayanlar elbette ecnebi sayılmamalıydılar, ama yerli de sayılmadılar... Dinlerinden, milliyetlerinden dolayı cezalandırıldılar.

Çiftçiler için saptanan oran diğerlerine nazaran oldukça düşüktü: Yüzde 5. Tehcir, Mübadele, 1934 Trakya Olayları... Bunlar zaten Anadolu'da gayrimüslim çiftçi bırakmayacak uygulamalardı. Azaltılanların büyük çoğunluğu İstanbul'da yaşıyordu. Nitekim, tahsil edilen vergi toplamının yüzde 70'i İstanbul, bunun da yüzde 70'i gayrimüslimler tarafından ödenmişti...

Vergi matrahları ile oranlarının saptanmasında yerel mülki amirler ve maliyecilerden oluşan vergi takdir komisyonları keyfiliğe yol açan yetkilerle donatılmıştı. (Papatya da demişti ya, 'ne kadar vergi ödeyeceğin, bulunduğun yerdeki adamın insafına kalmış'...Azalırken, Söz, 27.1.'96)

Vergi tutarının, belirlendiği tarihten sonra 15 gün içinde ödenmesi gerekiyordu; 15 günlük bir ek sürenin tanınması ancak yüksek bir faiz oranıyla olanaklıydı. (Papatya, 'her şey onbeş gün içinde olup bitti, donsuz kaldık' demişti.)

Bu vergiler nasıl tahsil edildi? Bir ödeyen, bir de Allah bilir herhalde... Elkoyma adeta yağmalama... Henüz Türkiye'de çok ayrıntılı yazılmadı. Hükümet yaklaşık 900 mülkü istimlak etti, çok daha fazla mülk özel kanallardan satıldı. Tabii ki bu sırada gayrımenkul fiyatları düştü. "Gavurlar"ın mallarına yok pahasına sahip olundu. Bu koşullarda, iflas edenler "Gavurlar", zenginleşenler Türkler oldu...

Vergilerini 30 gün içinde ödeyemeyen yükümlüler tutuklandı, çalışma kamplarına gönderildi ve hiçbir dava hakkı tanınmaksızın mülklerine haciz kondu. Tümü gayrimüslimlerden oluşan 1 400 kadar yükümlü Erzurum'un batısındaki Aşkale'deki bir çalışma kampına gönderildi. Aralık 1943'te sürgünler döndü. Tabii, dönebilenler, sağ kalanlar... (Dönemeyenler için koliva pişiriliyor...)

Arzulanan sonuç gerçekleşti böylece: Varlık Vergisi, gayrimüslimlerin ticaretten sanayiye yönelmesini ve Müslümanlarla ortaklık kurmaksızın tek başına girişimde bulunmasını engelledi. Ekonomi daha millileşti, daha Türkleşti...

Tehcir, Mübadele... Bu tür etnik temizlikler ekonominin gerilemesine de neden olmuş. Memlekette zanaatkâr kıtlığı çekilmiş. Gidenlerin yaptığı işleri 'şimdi' kim yapacak?.. Böylece, Atatürk-Venizelos döneminde, 1930'da imzalanan Türk-Yunan anlaşmasıyla, Yunan uyruklulara Türkiye'de, Türk uyruklulara Yunanistan'da çalışma hakkı tanınmış. Fakat Kıbrıs olayları sırasında artık ihtiyaç kalmamış olacak ki, 1964'te bu anlaşma yükümlülükleri yerine getirilmemiş; Türkiye'deki Yunan uyruklu Rumlar ikamet ve çalışma izinleri yenilenmeyerek sınırdışı edilmişler. O korku ortamında onlarla birlikte, diğer birçok Rum da göçmüş, 40 bin kişi... Yine CHP iktidarı; İnönü hükümetinde, Çalışma Bakanı Ecevit...

ırkçı saldırı olduğunda...

"Araştırmayı biraz daha ilerletince, haberin kaynağının TESEV üyelerinden işadamı **İshak Alaton** olduğu anlaşıldı. Anlaşılan Alaton, TESEV'de yapılan ve planlanan çalışmaları hayal dünyasında daha geliştirmiş ve 'Kürt Barış Konferansı'nı toplamaya karar vermişti!

Gelelim İshak Alaton'un 'alışkanlığı'na... Ortalığı böylesine karıştırmak, Alaton'un ilk vukuatı değil. İshak Alaton, daha önce de Ermenistan'la Türkiye ilişkileri konusunda ortalığı bulandıran bazı girişimlerde bulunmuştu... Alaton, 1992 yılı başında gazetelerde genişçe yer alan açıklamalarında, 'New York'ta görüştüğüm Amerika Ermenistan Asamblesi yöneticileri, ABD Kongresi'nde Türkiye aleyhindeki faaliyetlerine son verme kararında olduklarını söylediler' demişti. ..Alaton'la Ermenistan'a dönük iş ortaklığına giren müteahhit Hirair Hovnanyan'ın şu sözleri (Sedat) Ergin'in köşesinde yer almıştı: 'Ben sayın Alaton'a hiçbir şekilde asamblenin Ermeni soykırımı konusundaki çalışmalarını durduracağı yolunda ne bir vaatte, ne de herhangi bir imada bulundum.'

Bir tarafta Kürt olayı, diğer tarafta Ermeni konusu...

İki olayda da başrolde İshak Alaton!..

Yorum sizin..."

Nereden çıktı Kürt barışı, zaten Ermeni soykırımı tezinin uluslararası alanda çürütülmesi için de iyi çalışmıyor Alaton!

Telci, Kürt-Ermeni-Yahudi işbirliği diye yorumlanması için elinden geleni yapıp, sonra da 'yorum sizin' demiş..

Alaton'un Telci'ye cevabı

"Türkiye'nin saygın ve ciddi bir Düşünce Üretim Merkezi olan TESEV'in aktif bir yönetim kurulu üyesi olarak uzun yıllardan beri Türkiye'de ve komşu ülkelerde barışın egemen olması, kardeş kanı dökülmesine son verilmesi yolunda büyük çaba harcadım.

Bu gayretlerimi, Türk resmi makamlarının ve özellikle Dışişleri Bakanlığımızın bilgisi ve teşviki tahtında yürüttüm. Bundan sonra da, aynı şevk ve heyecanla, inandığım bu barış yolunda çalışmaya devam edeceğim. (Bu paragraf bile Telci gibilerinin ağzını kapamaya yetmemiş.)

Ülkemizin insanları bugün her zamandan fazla barışı özlüyorlar. Terörün bitmesini istiyorlar. Bu istek yolunda katkıda bulunmak yerine, bu gibi düşmanlık hislerini kamçılayan yazıların ciddi basında yer alması hüzün vericidir. Savaşı kışkırtan bir tutumdur."

Telci Yahudi düşmanlığına devam ediyor

Telci, Çiller'in Amerikalı danışmanlarını anlattığı yazısını şu bilmece paragrafla bitirmiş: "Çiller'i, 'Bölgesel güç, ulusal lider' konumuna ulaştırmaya çalışan bu Amerikalı danışmanların başarısına en çok sevinecekler arasında Amerika'nın Ankara Büyükelçisi Grosman, Ahmet Ertegün, Kissinger ve Jak Kamhi bulunuyor." (17.2.'96, Hürriyet)

Neden Jak Kamhi? Cefi Kamhi dese anlayacağız.Hiç olmazsa taze DYP milletvekili. Neden? Cevap yok. Bilmecenin çözümü, seçilen kişilerin kimliğinde gizli: Grosman, Kissinger ve Jak Kamhi, Yahudi. Ahmet Ertegün, Amerika ve Türkiye'de Yahudilerle ilişkisi olan kişi. Örneğin 1992'de 500. Yıl Vakfı'nın Amerika'daki etkinliklerinde yeralmıştı...

Antisemitler dünyadaki her kötülüğün altında Yahudilik ararlar ya, Gülçin Telci'nin yaptığı aramak da değil, yazısının ilgisiz bir yerine Yahudi isimleri kondurarak suçlamak, hedef göstermek. Bu arada Jak Kamhi'nin '93 Ocak'ında bir suikastten kılpayı kurtulduğunu hatırlatalım. ABD'de Türkiye lehine gerçekleştirdiği Ermeni sorununa yönelik lobicilik faaliyetleriyle Dışişleri'nden üstün hizmet ödülü alması da Gülçin Telci'lerin hedefi olmaktan kurtaramamış onu...

Irkçılar barış sevmez

Telci'nin niyetinin daha açık ifade edildiği, Akit gazetesinde (30.1.'96) Ömer Özkaya'nın, 'İshak Alaton kimin adamı?' başlıklı aynı minvaldeki yazısı:

"Mart ayında İstanbul'da 'Kürt Barış Konferansı' yapacak olan (suç!) TESEV'in önde gelen isimlerinden İshak Alaton bir Ermeni dostu (suç!). 1992 yılının Şubat ayında Ermeni terör örgütü ASALA'nın lideri (?!) Hırayr Hovhanian'ı ve heyetini Ankara'ya getirerek onları ortakları gibi (?) tanıtıp haklarında bilgi vermeden Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'le görüştüren İshak Alaton'un şimdi de Güneydoğu meselesine el atması hakkındaki kuşkuları artırdı (ne zaman kuşku duymuyorsunuz ki). Olay, Ankara'da sıkıntılara neden olmuş ve Dışişleri Bakanlığı Alaton'u uyarma kararı almıştı. İsrail ve Ermenistan'la sıkı ilişki içinde (suç!) olan Yahudi (işte Alaton'un esas suçu!) işadamı İshak Alaton'un Ermeni konusundan sonra şimdi de Güneydoğu sorununa el atması dikkat çekiyor."

Alaton'la Yahudiliğinden dolayı uğraşanlar sadece Hürriyet, Akit gazeteleri değil. Cumhuriyet'te (14.10.'93),"Özelleştirmede sıra madenlere mi geldi?" başlıklı yazısında Atilla Aybay şunları yazmıştı: "Zonguldak taşkömürü havzasının kapatılmasını öneren işadamları da vardır. İthal edilecek kömürden alacakları komisyonların hayali ile iştahı kabardığı anlaşılan bu işadamlarından, kökeninden gelen kompleksi yenemeyerek yurtseverlik nutukları çeken biri, kömür çıkarmak yerine balık üretmek gibi ipe sapa gelmez önerilerde bulunabilmektedir."

Yazıda kastedilen, "kökeninden gelen kompleksi yenemeyerek yurtseverlik nutukları çeken" İshak Alaton'un tekzip yazısına, "İ. Alaton'dan yanıt..." başlığıyla yer verildi (3.11.'93): "Bu ırkçı ve ilkel ifade, Türkiye'nin en önemli dertlerinden biri olan Zonguldak'a mantıklı çare üretme tartışmasını bugüne kadarki seviyeli ortamın dışına itti. Cumhuriyet, çağdışı, ırkçı ve ayırımcı bu yazıya sütunlarında yer vermekle, Almanya'daki Türklere yönelik Neonazi saldırıları kınama hakkına gölge düşürdü"

Etnoekonomi!

Gelir vergisi rekortmenleri listesinde üçüncü sırada olan Matild Manukyan'a ödülü, her yıl olduğu gibi 1995'te de, sahneye davet edilmeden, devlet erkanı salondan çıktıktan sonra verildi. SONRA, Manukyan bombalandı, 27.9.1995... Polis, "doğalgaz patlaması" dedi.Saldırıyı İBDA-C üstlendi. DAHA ÖNCE DE bombalanmıştı Manukyan, 15 Şubat'ta.

DAHA SONRA, Nizam-ı Alemci Hoca Ali Özdemir'in, Berlin yerel televizyonunda Manukyan hakkında 'ölüm fetvası' verdiğini öğrendik (29.9.1995, Evrensel): "Türkiye'de Müslüman kadınlar genelev patronu Ermeni Manukyan tarafından satılmaktadır. Hangi Müslüman, bacısının, kardeşinin bir Ermeni tarafından böyle pazarlanmasına razı olabilir."

DAHA ÖNCE DE, 22 Nisan 1995'te Boğaziçi Üniversitesi'nde, "Hoşgörü ve Mültecilik" konulu toplantıda bir konuşmacı "Manukyan kahve göndermiş Bosna'ya" demişti, alaycı bir ifadeyle. Efendim neden "biz" Bosna'ya yardım yapamıyormuşuz da ,o yapıyormuş... Burada, Manukyan'ın biz'den sayılmaması, milliyetinden, dininden mi, yaptığı işten mi, varın siz karar verin....

Irkçı görünmemeye çalışan, tarihi olarak suça iştirak etmiş olanlar da lafı dönüp dolaştırıp Manukyan'a getirir. En kolay uğraşılacak, aşağılanacak kişi Manukyan'dır.

. Vog çoraplarının sahibi Nadya Keçecioğlu'nu parası ve evini alabilmek için kaçırıp 75 gün rehin tutanlar, kendilerini MİT mensubu olarak tanıtarak, birbirlerine 'albayım, yarbayım' diye hitap ederek Ermeni iş kadınının üzerinde baskı kurmuşlardı... (6 Şubat 1996, Hürriyet)

Etnik kimliklerinden dolayı iş hayatında çelme takılanlar sadece Kürtler, Ermeniler değil, hatta belki daha da fazla, Yahudiler...

. Kapitalbank'ı kurmak için Devlet Bakanı Aykon Doğan'ın imzasını bekleyen, Bursa'da öldürülen Musevi işadamı Nesim Malki'nin, İslami Cihad Örgütü liderlerinden Şakaki'nin öldürülmesine misilleme olarak katledildiği ileri sürüldü. (29.11.1995, Zaman) Gazeteler, haberi Malki'nin tefeciliğinin altını çizerek verdi... Türk işadamı ölünce 'sanayici', Yahudi 'tefeci'...

. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Tayyip Erdoğan, BOTAŞ ve Alarko firmaları aleyhinde savcılığa suç duyurusunda bulundu, sözkonusu firmaların İstanbulluları sömürdüğü gerekçesiyle... İlle de doğalgaz almak gerekiyorsa, BOTAŞ dışında alternatif aramak gerektiğini belirten Erdoğan, ağzından baklayı da çıkarmış: Türkmenistan'dan doğalgazın getirilmesi durumunda, ABD'li firmaların yüzde 25 ortaklığıyla alternatif şirket kurmaya çalışıyorlarmış... (7.12.'95 Y. Yüzyıl)

. Sabetaycı işadamı Halil Bezmen "Yahudi dönmesi olduğumuz için Türkiye'de Müslümanlar bizi hep dışladı. Ailem, 1492'de İspanya'dan kaçan Sefarad Yahudilerinden. Osmanlı'ya sığındıktan sonra, 16. yüzyılda Müslüman olduk. Ama, hiçbir zaman Müslüman çoğunluk orada bizi kabul etmedi" dedi ve fırtına koptu. Gazeteler ve acar gazetecileri Yahudileri taciz ettiler. Türkiye'de Yahudilerin yaşadığını, bir hahambaşı olduğunu hatırladılar. Bezmen'i kınayıcı demeçler almak üzere onları hatırladılar. Bezmen Dönme olduğunu söylüyordu, ama Dönmelere değil, Yahudilere soru soruluyordu. Hahambaşılığın, "Dönmeler üç asır önce Müslümanlığı kabul etmişlerdir, artık Yahudi olarak kabul edilmezler" şeklindeki açıklaması da fayda etmiyordu. Bakalım onlar da hıyanet içindeki nankörler miydi? Değillerse, açıklasınlar, açıklama da yetmez, öyle ağır suçlamalarda bulunsunlar ki, Türk egemenlere sadakatlarini kanıtlasınlardı. Geride kalan Bezmenlere, burada ne kadar mutlu mesut oldukları, Halil Bezmen'in "rezil, dolandırıcı, ahlaksız, yalancı, düzenbaz, utanmaz, terbiyesiz" olduğu söyletildi, yazıldı. (10.8.1995, Hürriyet)

Halil Bezmen işadamı olarak ne işler çevirdi bilmem, zaten hangi işadamının ne çevirdiğini biliyor muyuz ki? Ama, Müslüman olarak tam kabul görmedikleri savı iftira değil, kesinlikle doğru. Varlık Vergisi bunun en somut örneğidir.

(İshak Alaton da, "Türk Musevilerinin, yani Musevilikten dönmemiş olanların şikayeti yokken, dönmüş olan Halil Bezmen'e ne oluyor?" demişti. Şimdi burada bana düşen, Alaton'u suçlamak değil, ona sınıfsal konumundan dolayı değil de, etnik kimliğinden dolayı saldıran ırkçılara karşı çıkmaktır.)

Yerli halkları söküp atmak, zenginliklerini ele geçirmek öyle kolay olmuyor. Nitekim Varlık Vergisi'nden sonra da bazı uygulamalara 'ihtiyaç duyulmuş'. 'Türkten Türke alışveriş' kampanyasının organizatörü, sonradan SHP İstanbul İl Başkanı olan Yüksel Çengel, o günleri şöyle anlatmış: "Biz o kampanyayı esnafla yardımlaşarak yürüttük. Pankartlara 'buradan alışveriş yapabilirsiniz' diye yazıyordu. Bunun dışındaki bütün eylemlerimizde devrimci çizgideydik, sol söylem içindeydik"... (Hülya Demir-Rıdvan Akar, İstanbul'un Son Sürgünleri, İletişim, 1994)

Daha geçen gün Sakıp Sabancı'nın, Dünya Türk İşadamları Kurultayı'nda, Türk işadamlarını överken söylediği sözlere bakın: "Bir zamanlar Türkiye'de işleri İshak'lar, Salamon'lar yapıyordu. Şimdi bu değişti." (28.2.'96, Milliyet) O bunları söylerken kürsünün hemen yanında başkanlık divanı üyesi olarak İshak Alaton oturuyormuş...

Reuter muhabiri Kürtçe veda etti

TARAFLI yayın yaptığı ve gerçekdışı haberler yazdığı gerekçesiyle DGM'de yargılanan ve Türkiye'deki çalışma izni uzatılmayan İngiliz **Reuter Ajansı**'nın Amerikalı muhabiri **Aliza Marcus,** evinde düzenlediği veda partisi için Kürtçe davetiye

İsrail'de hapsederler

İsrail'de, ülkeye gelen her yabancı gazeteci, Dışişleri'nden çalışma izni almasından hemen sonra, bir belge

Kürtçe vedalaşamazsın, hele de Yahudiysen...

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, '95 Mart'ında Kuzey Irak'a operasyonu sırasında sivil yerleşim yerlerinin tahrip edildiğini haber etmişti Aliza Marcus. Kasım 1994'te, Dersim'in boşaltılan, bombalanan köyleriyle ilgili haberi Özgür Ülke'de kullanılan Aliza Marcus, Türkiye'deki çalışma ve oturma izni uzatılmadığı için buradan ayrılmak zorunda kaldı... Dostlarının düzenlediği veda partisinin Türkçe, Kürtçe ve İngilizce yazılmış davetiyesi, Hürriyet gazetesine, "Reuter muhabiri Kürtçe veda etti" şeklinde haber oldu. Ve ne ilgisi varsa, Marcus'un fotoğrafının altında, İsrail'de kurallara uymayan yabancı gazetecilerin iki yıla kadar hapisle cezalandırılabildiği anlatıldı uzun uzun (15.2.'96,Hürriyet). Neden? Aliza Marcus Amerikalı bir muhabir; nereden çıkıyor İsrail? Aliza Marcus'un Yahudi olduğunu belirtiyorlar böylece... Yani 'suçlu olmasına şaşacak bir yan yok, çünkü o Yahudi' demeye getiriyorlar...

'Ege'de Barış' için bir tuğla...

Özlem ONARAN

Türkiye ve Yunanistan arasında yaşanan son gerilim; bir savaşa yol açabilecek çelişkilerin ne denli güçlü olduğunu ortaya çıkardı ve her iki ülkede artan militarizasyonla beraber yükselen milliyetçilik ve şovenizmin, Türkiye ve Yunanistan'da yaşayan enternasyonalistlerde bir araya gelme, ilişkileri sıklaştırma, ortak çalışma ve eylemler yürütme ihtiyacını yarattı. Yunanistan 4. Enternasyonal Seksiyonu Spartaküs- OKDE (Spartaküs-Yunan Komünist ve Enternasyonalistlerinin Örgütü), milliyetçiliğin Yunan toplumunda ve hatta solun içinde dahi yükselmesi ve siyasetin ekseninin kayması, şovenizmin ve toplumun militarizasyonunun en merkezi sorun haline gelmesinden hareketle, Kardak-İmia krizinin hemen ardından Özgürlük ve Dayanışma Partisi Parti Meclisi üyesi Özlem Onaran'ın da konuşmacı olarak katıldığı bir panel düzenledi. 19 Şubat 1996'da Atina Politeknik Üniversitesi'nde düzenlenen panelde, Spartaküs-OKDE, XEKİNİMA (Başlamak) ve "Sivil ve Toplumsal Haklar için Hareketler Ağı" (DİKTUO) adına da temsilciler konuştu. Toplantı için hazırlanan afişlerde "Atina ve Ankara'nın emperyalistlerinin savaş oyunlarına hayır! Proletaryanın vatanı yoktur! Düşman kendi ülkemizdedir! Onlar bize bütün bu kemer sıkma paketlerini, baskı ve işsizliği dayatanlardır! Yunan ve Türk işçileri, kendi burjuvazimize, sömürücülerimize ve onların hükümetlerine karşı birleşelim!" sloganları yer aldı. Panelistlerin yanı sıra Yunan Savaş Karşıtları ve Vicdani Retçileri'nden, diğer sol gruplardan ve bazı Türk politik mültecilerden temsilciler de söz alıp tartışmaya katıldılar. Toplantıda, yükselen gerginliklerin ve militarizmin hem Türk, hem de Yunan sermaye çevrelerinin arasındaki bölgesel hegemonya mücadelesinin bir ürünü olduğu vurgulandı ve barışın tek garantisinin her iki ülkenin emekçilerinin uluslararası mücadele ve örgütlenmesinden geçeceği; sınırlara ve uluslararası anlaşmalara bağlı kalmanın ötesine geçen, emekçilerin, ezilenlerin inisiyatifine dayalı bir mücadele zemini yaratmanın olanakları üzerinde duruldu.

Toplantı sonunda OKDE-SPARTAKÜS tarafından kamuoyuna şu bildirge açıklandı:

"Toplantımız Yunanistan ve Türkiye arasında yükselen son krize ve her iki ülkenin egemen sınıfları arasında bölgede sürekli bir savaş tehdidi yaratan çatışmaya tepki olarak düzenlenmiştir. Yunan burjuvazisinin politik temsilcileri, 'aydınları' ve büyük medya aracılığıyla yükseltmeye çalıştığı şovenist histeri atmosferini şiddetle kınadığımızı ilan ederiz. Yunanistan ve Türkiye'deki çalışan kitlelerin aralarında paylaşamadıkları herhangi bir şey yoktur. Tersine, çalışan kitleler egemen sınıfları ve onların uluslararası müttefiklerinin uyguladığı baskı altında ortak olarak ezilmekte ve birleşmektedir. Türk ve Kürt emekçilerinin özgürlük ve sınıf mücadelelerine ve özellikle de son krizde başından beri enternasyonalist bir tutum almış olan Özgürlük ve Dayanışma Partisi'ne destek ve dayanışmamızı bildiririz. Yunanistan ve Türkiye arasındaki bütün çelişkilerin ancak Ege Denizi'nin her iki tarafındaki sömürücü rejimlerin bu ülkelerin ezilen kitleleri tarafından altüst edilmesi ve her iki ülkenin birlikte sosyalist bir federasyonda yer almasıyla son bulacağını ilan ederiz."

Toplantı ayrıca devlet televizyonunda akşam haberlerinde gösterildi; bu arada SöZ dergisinin Kardak krizinin ardından yayınladığı sayı da savaş karşıtı medyanın ender örneklerinden biri olarak kısa bir süre ekranda "boy gösterme" fırsatı yakaladı!

Atina Politeknik Üniversitesi'ndeki panele ÖDP PM üyesi Özlem Onaran da katıldı *(soldan ikinci).*

Ege'de sınırları aşan bir barış için...

Özlem ONARAN

Kardak-İmia krizinin ardından Yunanistan ve Türkiye egemen sınıflarının taraf olduğu, ABD ve Avrupa Birliği'nin emperyalist sermayesinin her birinin kendi çıkarları adına müdahale ettiği, bölgesel hegemonya mücadelesi yeniden gündeme geldi.

Bu sorun Türkiye'nin içinde bulunduğu savaş koşullarında "militarist Robinson Crusoe gazeteciler"in pompalamasıyla gündeme geldi. Ama yine de yoğun siyasi gündemin içinde birinci sıraya oturamadı. Hatta öyle ki, devrimci, enternasyonalist solun gündeminde bir iki değinmenin ötesinde bir yer dahi edinemedi. Bunun nedeni meselenin önemsiz olması değil; fakat zaten sürmekte olan savaşın, yaşanan siyasi, ekonomik ve toplumsal krizin diğer tüm meseleleri gündemin dışına itmesiydi.. Öte yandan, genelde vatandaşın ise medya provokasyonu ve siyasetçilerin "şahin" politikalarla prim yapmaya çalışan icraatları karşısında nispeten sessiz, edilgin TV izleyicisi durumunda kalmaları Türk toplumunun giderek daha çok şoven, milliyetçi bir çizgiye gerilediği, militarize olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Toplumun sessizliği rahatsızlığından ya da tarafsızlığından değil, edilginliğinden kaynaklanıyor. Bu özel konudaki sessizlik biraz da Yunanistan'ın Türkiye için en büyük ve en "birinci düşman" mertebesinde -henüz - olmamasından kaynaklanıyor. Öyle ki, ordu ve hatta diplomatlar bile Yunanistan karşıtı bir kamuoyu yaratmaya çalışırken, en az Ege Denizi ve adalar kadar, Yunan devletinin PKK'ya yardım ettiği söylemini kullanıyor. Aslında bu sessizlik altında her an her "milli düşman"a yönlendirebilecek kadar keskin bir şovenizm ve militarizm taşıyor.

Milliyetçilik siyasi ekseni kaydırıyor...

Yunanistan'da ise Kardak-İmia krizinin etkisi hem siyasi-askeri düzeyde, hem de toplumsal-günlük hayat düzeyinde çok daha ağır oldu. Yunan enternasyonalist solcularının ÖDP'yle temasa geçerek, bu konuda hemen bir toplantı düzenlemeleri de Türkiye-Yunanistan geriliminin oradaki gündemdeki yoğun belirleyiciliğinden kaynaklanmıştır. Gençler savaşa gitmeye hazır olduklarını haykırdılar; vatandaşlar orduyu pısırıklıkla suçladılar ve ulusal gururlarının kırıldığı hissine kapıldılar; entelektüeller Helen mirasını ayağa kaldırmak için toplantılar düzenledi. Bunu belirleyen ortam eski-Yugoslavya'daki savaş ve Makedonya krizi üzerine kuruludur. Yunanistan Belgrat'taki Sırbistan rejimine ve onların Bosna-Hersek'teki temsilcilerine koşulsuz destek verdi. Makedonya Cumhuriyeti'ni ise uzun süre tanımadı ve hatta ülkeye ekonomik ambargo uyguladı. Bu ortamda bütün politik eğilimler şovenizmin aşırı biçimlerine doğru kaydı; siyasetin ekseni dönüşüme uğradı. PASOK'ta, 1993'te hükümetten düşüşün de etkisiyle, bütün diğer partiler gibi, milliyetçi eğilimler güçlendi. Daha da vahimi, bu akımların yükselttiği "Ortodoks Hıristiyanlığın, emperyalizmin ve Papalığın (Katolikçilik) tehdidi altında olduğu", "Yunanistan'ın Türkiye, Makedonya, Arnavutluk tarafından çevrildiği, İslam'ın hilalinin işgaline maruz kalacağı, Papalık, Amerika ve Batı'nın emperyalistlerinin bu yayılmaya göz yumduğu/ortak olduğu" söylemi milyonlarca insanı sokağa dökmeye yetti. Bu tehdit karşısında Yunan, Sırp ve Rusların "ortodoks ekseni" fikrine sıkıca sarılındı.

Bu şovenist aşınma, Yunan politikasında yeni bir ayırıma yol açtı. Eski sağ-sol ekseni önemini kaybetti; yerini Makedonya ve Arnavutluk karşısında militarist bir politika öneren izolasyoncu şovenistlerle, Yunanistan'ın AB içindeki pozisyonunu korumak için yayılmacı arzuları gemlemek isteyen daha ılımlı milliyetçiler arasında bir ayırıma bıraktı.

Yükselen şovenizmin sol üzerindeki etkisi

Eksendeki bu kayma ne yazık ki soldaki ana akımları da etkisine almış görünüyor. "Ne yazık ki solun, hatta radikal solun içinde bile, emperyalizmin bir aleti olan 'İslamcı yayılmacılığa' karşı anti-emperyalizm adı altında bir tür milliyetçilik yükselmektedir. İslamcı yayılmacılığın Yunanistan gibi 'zayıf' ülkelere karşı neredeyse bütün komşu ülkelerde emperyalistlere alet olduğu söylenmektedir. Bu analiz her şeyden önce Yunan hakim sınıflarının diğer ülkelere, özellikle de Balkanlar'a doğru yayılmakta gerçek çıkarları olduğunu gözden kaçırmaktadır" (Anastassiadis, röportaj, Mart, 1996).

Bu kaymanın sonunda Komünist Parti ve Sol Koalisyon göçmenler için kurulan özel polis teşkilatına karşı kampanyaları desteklemeyi reddetti. Arnavutluk ve Makedonya karşıtı histeri karşısında farklı etnik ve milli kökenlerden emekçilerin dayanışmasını öne çıkaran açık bir enternasyonalist çizgi izlemedi (bkz. Mitralias, "The Spell is Broken", International Viewpoint, Kasım, 1995, No: 14). Yunanistan'daki azınlıklar sorununa emperyalistlerin kışkırttığı yapay bir sorun gibi yaklaştı (bu konuda bkz. Yunan Komünist Partisi Politbüro üyesiyle röportaj, SöZ, 23 Eylül, 1995). Sovyetler Birliği'nin parçalanışının ardından yeni dönemin parametrelerine ayak uyduramayan solcular, Miloseviç, Karadziç ve Miladiç gibi "etnik temizlik" sorumlularını "Avrupa'nın son anti-emperyalistleri" olarak gördü (Mitralias, 1995). Türk-Yunan ilişkileri ve Ege krizi konusunda da YKP esasen sınırların kutsallığı, uluslararası anlaşmaların temel alınması gerektiği ve "her iki ülkenin toprak bütünlüğünün savunulması" noktasının ötesine geçmeyi tercih etmedi.

Yunan ve Türk halkının ortak 'kaderi'

Öte yandan bu bakış açısı Yunan toplumu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Yoksulluğun, yükselen işsizliğin, kemer sıkma paketlerinin gündemde olduğu şu günlerde milliyetçilik iç bütünlüğü sağlamanın önemli bir aracı oluveriyor. Milliyetçilik aslında her iki ülkedeki egemenler tarafından milli beraberliği ve bölünmezliği sağlamanın, içeride çözüm bekleyen sorunları gözden ırak kılmanın ya da öfkeleri başka sorumlulara ve suçlulara havale etmenin yolu olarak kullanılıyor. Atina'da Yunan enternasyonalist komünistlerinin katıldığı toplantıda bu konudaki vurgularımızın ne kadar ortak olduğunu gördük: Artan yoksulluğa karşı öfke başka hedeflerle ikame edildi -'ağzımızdan ekmeğimizi alan yabancılar'. Gerçekte ise hayaletlerle savaşıyoruz!

Bu arada, her iki ülkede de kendi hegemonya mücadelelerini, silahlanma bütçelerini ve kemer sıkma paketlerini mazur göstermenin bir yolu olan milliyetçiliğin, dönüp dolaşıp burjuvazi için dahi denetlenemez bir canavara dönüştüğü devrimcilerin ortak kanıları arasında. Türkiye'de yaşanana benzer bir ayrışma sonucu, Yunanistan'da da liberal, "realist" burjuvazi ağırlığını yayılmacılığın "normal", iktisadi biçimlerinden yana koymayı tercih etti. Makedonya Cumhuriyeti'nin sonunda tanınması gibi örneklerin ardından Yunanistan'da burjuvazinin "ılımlı" milliyetçi kanadı ağır basmış görünüyordu. Ama son yılların krizinin yarattığı toplumsal paranoya ve histerinin denetlenemezliği Kardak-İmia krizinde kendini gösterdi. Bu krizin ardından Livaneli ve Teodorakis tarafından açıklanan bildirgeye Türkiye'den Bülent Eczacıbaşı gibi isimlerin, Yunanistan'dan da Ticaret Odası'nın temsilcilerinin imza vermesi sermayenin de istikrarlı bir ekonomik ortam tercih ettiğinin göstergesi. Ama, öte yandan iki ülke burjuvazisinin arasındaki çelişkilerin gerçek maddi zemini var; çelişkilerin sıcak bir savaşa dönüşmesini tercih etmeseler de, birbirlerinin aleyhine alanlarını genişletme arzusu onları sürekli rekabet ve militarizasyona mahkum etmekte. Dolayısıyla her iki ülkenin burjuvazisi ve onların ve emperyalist müttefiklerinin çıkarlarından bağımsızlaşamamış partiler barışın garantisi olamaz.

'Kutsal milli çıkarlar' ya da emekçilerin uluslararası dayanışması

Bu noktada enternasyonalist sol "sınırların kutsallığı" ve uluslararası emperyalist anlaşmaların dokunulmazlığına dayanan bir çerçeveyi aşarak politik mücadele zeminini bir üst aşamaya taşımak zorunluluğuna vurgu yapmaktadır. Bunun anlamı ulusların kendi kaderini tayin hakkını reddetmek ya da müdahaleci, militarist devlet politikalarını savunmak asla değildir. Ama bu, bütün sınıfları ortak kesen ulus çıkarları olmadığının, sınırların bir zaman bir yerde bir emperyalist güç dengesinin ürünü olan anlaşmalarla belirlendiğini açıklamak ve bunları savunmak için, gerçekte ise egemenlerin bölgesel çelişkilerine alet olarak iki ülke emekçilerinin birbirleriyle savaşmak için hiçbir nedeni olmadığının ilanıdır. Bu aşamada görev, ulusal burjuvazimizle mutabakatı bozarak, radikal bir silahsızlanma, zorunlu askerliğin kaldırılması ve vicdani ret hakkı, emeğin serbest dolaşımı, sendikalardan partilere kadar her düzeyde uluslararası örgütlenmesi ve ortak toplusözleşme, grev vb. direniş araçlarını kazanması için mücadele etmektir. Önümüzde emeğe saldırının programı olan Maastricht Anlaşması ve sermayenin AB'si dururken, burjuvaziden bağımsızlaşamayan bir politik hat izlemek sermayenin örgütlülük derecesinin çok gerisinden gelmektir. Bu somut görevler, somut ilişkilerle de taçlanmalı ve Türkiye'deki enternasyonalist solun gündemi de adacıklar meselesinden, kıta sahanlığına kadar burjuva rasyonalitesinin sınırlarının ötesinde radikal ve net bir sınıf politikasına doğru genişlemelidir. ÖDP, Yunan enternasyonalist solunun, savaş karşıtlarının kendisine yolladığı selamı somut politik zeminde karşılayabilmek durumundadır.

Ülkede yaşayan Türklere yönelik baskılar artarak sürüyor. Birçok bölgede aşırı milliyetçi Bulgar militanlar tarafından camiler ve Türklere ait işyerleri kundaklanıyor.

Bulgaristan'da Yeniden Doğuş'un adı: Etnik temizlik

Atilla TUNA

Bulgaristan'da Aralık 1994'te yapılan erken genel seçim sonuçları açıklandığında özellikle Türkler arasında bir tedirginlik havası esmeye başladı. Tedirginliğin nedeni Komünist Parti'nin devamcısı sayılan Bulgaristan Sosyalist Partisi'nin (BSP) seçimlerden birinci parti olarak çıkmasıydı. Seçimlerde çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu Hak ve Özgürlükler Hareketi (HÖH) yüzde 4'lük ülke barajını aşmış, yüzde 6 civarında oy almıştı. HÖH'ün bir önceki seçimlere göre oy oranının ve çıkardığı milletvekili sayısındaki düşüşün nedeni son yıllarda Türklerin kurmuş olduğu iki yeni siyasi partinin daha seçimlere katılmasına bağlandı.

Seçimlerden yaklaşık beş ay sonra Bulgaristan Komünist Partisi eski Genel Sekreteri Todor Jivkov serbest bırakıldı, bir süre sonra da beraat etti.

Geçen yılın ekim ile kasım aylarında yapılan yerel seçimlerde de farklı bir sonuç alınmadı. BSP beş büyük kent dışındaki belediye başkanlıklarının yüzde 70'inden fazlasını aldı. Anamuhalefet partisi konumundaki Demokratik Güçler Birliği (DGB) seçimlerin ilk turunda oyların yüzde 21'ini, ikinci turda ise Sofya ve Varna gibi önemli kentlerin belediye başkanlıklarını kazandı.

Hak ve Özgürlükler Hareketi adayı Rasim Musa'nın kazandığı belediye başkanlığı seçimlerinin iptali, Kırcaali'de 17 Şubat'ta yapılan ve yaklaşık 6 bin Türkün katıldığı bir mitingle protesto edildi.

Kırcaali seçimleri iptal

HÖH yerel seçimlere 39 belediye başkan adayı, 862 köy muhtarı adayı ve 2000 civarında belediye meclis adayıyla katıldı. Türklerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerdeki muhtarlıkların yüzde 95'ini kazanan HÖH, Dulova, Cebel, Ruyen ve Kırcaali gibi önemli kentlerin belediye başkanlıklarını da elde etti

Son yerel seçimlerde HÖH ile ittifak halinde olan DGB, Kırcaali'de Türklerin belediye başkan adayı olan Rasim Musa'yı destekledi. Ana muhalefetteki DGB'nin genel başkanı İvan Kostov BSP'nin Kırcaali'de kazanması halinde etnik barışın tehlikeye gireceğini ve iktidarın Kırcaali'de seçimler öncesinde her türlü oyunu oynadığını belirtmiş, "iktidar etnik bir grubun yaşadığı bu bölgede Türklerin yönetime katılmasını istemiyor. Bu, demokrasi açısından son derece tehlikelidir" biçiminde konuşmuştu. Sonuçta HÖH Kırcaali'de seçimleri kazandı, geçtiğimiz ay mahkeme, Kırcaali'deki seçim sonuçlarını, HÖH adayının oylarını Türkiye'den ya da Bulgaristan'ın diğer bölgelerinden gelen Türkler'den aldığını iddia ederek seçimleri iptal ettiğini açıkladı. Kararı sert bir dille eleştiren Türkler, Kırcaali'de binlerce kişinin katıldığı bir protesto mitingi düzenledi. Mitingle aynı saatlerde kentin bir başka bölgesinde aşırı Bulgar milliyetçisi "Milli Menfaatler Komitesi" adlı kuruluşun bir toplantı düzenlemesi Türk parti yöneticileri tarafından kışkırtıcı bir girişim olarak nitelendirildi.

Bulgaristan'da yaşanan bu siyasi gerginliklerin yanı sıra Türklere yönelik saldırıların yoğunluğu artarak sürüyor. Ülkenin birçok bölgesinde aşırı milliyetçi Bulgar militanları tarafından çok sayıda cami ve Türkler'e ait işyerleri kundaklandı, birçok Türk saldırıya uğradı. "HÖH seçimlere katılmamalıdır", "HÖH Türkiye'ye", "Türkler ölsün", "Türkler Türkiye'ye", "Türk ile Çingenelerden sabun yapmalıyız" şeklinde duvar yazıları her geçen gün artıyor.

Bulgaristan'da Türkler'e yönelik son soykırım ve etnik arındırmanın yapıldığı 1984 yılından bu yana 12 yıl geçti. Belleklerde yüz binlerce insanın çilesi hala silinmemişken yeniden beliren aşırı milliyetçilerin tutumu acaba yeni bir çatışmanın habercisi mi?

1913 yılındaki Balkan savaşlarından sonra yaklaşık yarım milyon Türk göçe zorlanmış, yarım milyonu da öldürülmüştü. 1950/51 yıllarında 154 bin, 1968-1978 yılları arasında 130 bin, son olarak 1989 yılında da 345 bin Türk'ün Türkiye'ye göç ettiği biliniyor.

1956 yılında Bulgaristan Komünist Partisi liderliğine getirilen Todor Jivkov iktidarı önce Türkçe eğitimi yasakladı ve sistemli olarak ad değiştirme kampanyasını yürüttü. 1984/85 yıllarında ise "Yeniden Doğuş Süreci" olarak adlandırılan ve Nazi uygulamalarını anımsatan bir isim değiştirme kampanyası başlatıldı. Silah zoru ve devlet baskısıyla 820 bin Türk'ün adı değiştirildi. Kırcaali, Mestanlı, Cebel, Benkovski kentlerinde isyanlar çıktı. Halk, ordu birlikleriyle karşı karşıya geldi. Çatışmalar çıktı, hapishaneler doldu. Türkçe konuşmak dahi yasaklandı.

1989 yılında Türkiye'den kapıları açması istendi. Dönemin başbakanı Turgut Özal kapıları ardına kadar açınca yüzbinlerce insan Kapıkule'den içeriye akın etti. Bu kez de Türkiye'de yaşanan acı olaylar göçlerin ne kadar acılı süreçler olduğunu bir kez daha gösterdi.

Son aylarda Bulgaristan'da aşırı milliyetçi çevreler tarafından yayınlanmış bir kitap kamuoyunda geniş bir yankı buldu. Bulgaristan Devlet Güvenliği eski subaylarından biri olan Bonço Asenov'un "Yeniden Doğuş Süreci ve Devlet Güvenliği" adlı kitabında yer alan ifadeler etnik azınlıklar üzerindeki baskıların uzunca bir süre devam edeceğinin haberini veriyor. Kitapta yazılanların içeriğinden çok, kitabın yazarının şu anda bulunduğu konum bu kanıyı güçlendiriyor. Bulgaristan İçişleri Bakanlığı'na bağlı okullarda öğretim görevlisi olan Asenov, isimlerin değiştirilmesine övgüyle yaklaşıyor ve ilginç bir değerlendirmeyle Türkler'in 2000 yılına kadar özerklik talebinde bulunacaklarını iddia ediyor. Türkiye'nin etnik siyasetini hayranlıkla anlatan yazar, Bulgaristan'daki iktidarın yeterince radikal olmadığını da belirtiyor. 1984/85 yıllarındaki olaylarda tankların insanları ezdiğini, köylerin polis tarafından ablukaya alındığını, şiddet ve işkencelerin olduğunu ve tüm bunların "üst ulusal çıkarlar" için gerekli olduğunu da savunuyor. Asenov, Bulgaristan'ın geleceği için HÖH'ün mutlaka yasaklanmasını ve isim değiştirmelerin zorla da olsa yeniden başlatılması gerektiğini savunuyor.

BSP ne kadar sosyalist?

Bulgaristan'da Asenov gibi düşünen insanların sayısı küçümsenmeyecek boyutta ve bu görüşteki insanlar sosyalist olduklarını iddia etseler dahi konuştukları zaman Türkiye'deki bozkurtları andırıyorlar. Etnik arındırma siyaseti uygulamalarının sosyalist bir mantığa yüklenmesi işin acı olan tarafını oluşturuyor. Bugün, Bulgaristan Sosyalist Partisi'nin adında sosyalist sözcüğü geçse dahi, adı geçen partinin yöneticilerinin ne derece sosyalist oldukları tartışma konusu yapılabilir. BSP iktidarının Türkler'e ve Çingeneler'e yönelik insan hakları ihlallerinin Uluslararası Af Örgütü'nün bu ülkeye yönelik uyarı raporları yayınlamasına neden oluyor. Son iki yılda Af Örgütü'nün Bulgaristan'a 30'a yakın uyarı raporu gönderdiği dikkate alınacak olursa, azınlıkların ne derece baskı altında oldukları anlaşılır.

Diğer ilginç bir gelişme de, BSP'nin iktidara gelmesinden bu yana Belgrad ile Sofya'nın ilişkilerinde buzların erimeye başlamasıdır. Karşılıklı ziyaretler başlamış, ilk olarak Yugoslavya Savunma Bakanı Sofya'yı ziyaret etmiş ve taraflar askeri bir işbirliği anlaşmasını imzalamışlardır. Daha sonra Bulgaristan Başbakanı ve BSP Genel Başkanı Jan Videnov'un Belgrad'a iki günlük ziyarette bulunması ilişkileri pekiştirmiştir. Bu tür ziyaretler Balkanlar'da yeni bir gelişmenin habercisi olarak değerlendirilebilir. Belgrad-Sofya-Atina çizgisinde yapılmış olan savunma ve askeri alandaki işbirliği anlaşmaları, Arnavutluk, Makedonya ve Türkiye ekseninde yapılan askeri işbirliği anlaşmaları gibi kamplaşmaların bir işaretidir.

Bulgaristan'ın, şu aşamada 1984 yılındaki ad değiştirmeye benzer kampanyaları yeniden başlatması olası görülmüyor. Gerek Bulgaristan'ın iç dinamikleri, gerekse Türkiye'nin de dahil olduğu uluslararası kamuoyu baskısı Bulgaristan Türklerinin yeni bir trajedi yaşamalarına set oluşturuyor. Buna karşın aşırı Bulgar milliyetçi grupların Türk ve Çingeneler'e yönelik saldırılarını terör boyutuna yükseltebileceği konusuna dikkat çekmek gerekiyor. Bunun dışında eğitim öğrenim, sosyal ve ekonomik refahın eşit biçimde paylaşılması gibi sorunların daha uzun süre gündemde kalacağı görülüyor.

Bulgaristan hükümeti, Avrupa Topluluğu'na entegre olmayı hedef aldığı bir dönemde etnik sorununu adil biçimde çözmek ve azınlıklara yönelik saldırıları durdurmak zorundadır. Bulgaristan'ın Anayasa da dahil olmak üzere, yasalarında birçok değişikliğe gitmesi bölge barışı açısından önemlidir. Etnik sorunlar Todor Jivkov, Bonço Asenov gibi siyasetçilerin savunduğu biçimde değil, şoven düşüncelerden arınmış barışçı, eşitlikçi görüşlerin toplumda egemen olduğu gün çözülür.

Toplumcu Kurtuluş Partisi eski başkanı ve Yeni Kıbrıs Partisi Genel Başkanı

Türkiye, en güçlü parti olarak Kıbrıs'taki

Sezai SARIOĞLU

■ **Kıbrıs'ın üzerinde her zamanki gibi 'yabancı bulutlar' dolaşmaya başladı. Rivayete göre, 'Amerikalı ve Avrupalı bulutlar' bir yıl içinde 'barış getirecek' ve 'Kıbrıs Sorunu' tarihe karışacak. Belki de bu nedenle 'Federasyon' üzerine süren tartışmalar şimdilerde 'AB'ye üyelik ve Federasyon' üzerine yoğunlaştı. Hatta denebilir ki, AB ile ilk kez ortak payda yakalandı. Dahası, Çalışan Halkın İlerici Partisi (AKEL) bile tavrını değiştirdi ve 'AB'ye evet' dedi.**

Sonradan her iki tarafın "resmen kabul ettiği" Federal çözüm ilk önce Türkiye tarafından ortaya atılmıştır. Bu nedenle, iki toplumun yakın bir gelecekte bir "Federal Devlet"te buluşacağını düşünüp, ilişkileri ona göre düzenlemek lazımken, maalesef bu anlayış gösterilmedi ve çatışma sürdürüldü. Dahası iki toplumun birbirinden kopması, nefret etmesi için çalışıldı ve bugüne gelindi. Bu aşamada ise Avrupa ile birleşme sözkonusu. Bu fikir Kıbrıslı Türkler tarafından da tutuldu. Rumlar ise, hem sempati ile bunu benimsediler, hem kendi siyasi amaçlarına uygun gördüler, hem de Kıbrıs sorununun çözümünde kendilerine daha fazla avantaj sağlayacağı kanısına vararak, bunu siyasi bir mücadele konusu haline getirdiler. Türk toplumu ise bunu Federasyon fikrine de uygun, –siyasi kullanma dışında– daha samimi olarak benimsedi. Biz, Yeni Kıbrıs Partisi olarak, bu fikri çok tuttuk ve yorumlatmak istiyoruz. Eğer Kıbrıslı Türkler ve Rumlar, Avrupalı olacaklarsa Avrupa Birliği'nin varmak istediği hedefler, tam üyelik tamamlanmadan tek dış politika ve tek savunmaya kadar gidecek bir süreç başlatılabilir. O halde sorunu böyle ele almalı ve daha bir heyecanla Federasyon'u istemeliyiz. İki toplumun bir arada yaşamasını mümkün görmek gerekir. Daha şimdiden AB üyeliğinin konuşulması bile Kıbrıs'a kültürel, sosyal bakımdan katkılarda bulunmaya başlamıştır.

Tabii bazı çekinceler var; "çözüm olmadan AB'ye girilmesin" deniyor. Zaten AB'nin doğası gereği böyle bir sorunlu ülke Avrupa Birliği üyesi olamaz. Öyleyse böyle bir şart koymaya gerek yoktur. Ama bir olanak daha var; Kıbrıs'ta Federal bir çözümün gerçekleşeceğini güvence altına alarak, nihai bir anlaşma olmadan da Kıbrıs'ın AB'ye girmesini sağlamak olanaklı görülüyor. Bunu neden peşinen reddedelim. İlla bir pozisyon saptayıp bunun üzerinde kavga etmek yanlıştır. Federasyon kurulabileceğini kabul ederek, bunun esaslarını koyarak, süreci derhal başlatarak AB üyeliği gerçekleştirilebilir.

Bir başka engel de şu:1960 kuruluş anlaşmasının parçası olan Garanti Anlaşması'nda, "Türkiye'nin üye olmadığı bir örgüte Kıbrıs'ın girmesi yasaktır" deniyor. Deniyor ama, Türkiye bile bunun tartışılabileceğini kabul etti ve "Türkiye girmeden de Kıbrıs'ın AB'ye girmesi için görüşmelerin yapılabileceğini" söyledi. Bu, Denktaş - Demirel ortak deklarasyonunda da belirtildi. Yani Garanti Anlaşması kesin olarak AB'ne girmeyi engelleyen bir anlaşma değildir. Çünkü Garanti Anlaşması–dolaylı ve gizli– Enosis ve Taksim'i engellemek için öngörülmüştü. Onun için Kıbrıs, AB'ye girebilir ve girmelidir.

Bunun en büyük yararı kuşkusuz Kıbrıslı Türkler'e olacaktır. Girilirse, Kıbrıslı Türkler'in toplumsal varlığını yok edici gelişmeler ortadan kalkabilir. Türkiye de, böyle bir uluslararası sorunun dış ilişkilerde sürekli tıkanıklığa yol açmasından kurtulmuş olur.

■ **AB yapıştırıcı bir pozisyon gibi görünüyor. Geçen hafta görüştüğüm, Avrupa Parlementosu Yeşiller Grubu Başkanı Claudia Roth, AB'nin işleyişini anlatmıştı. Ama Kıbrıs'ın sorunu biraz "varlık–yokluk" ikilemine dayanmış gibi...**

Adam kanser olmuş yatıyor, varlığı tehlikedeyken, "örtün de nezle olmasın" denemez. Görünen köy kılavuz istemez, bizim toplumun yok olma tehlikesi var. Kıbrıslı Türkler'in çoğunluğu İngiltere'de, Londra'da yaşamaktadır. "Mademki çoğunluk orada, parlemento orada kurulsun da yasalar orada yapılsın" diye şaka yapıyoruz. Biz öncelikle bu yok oluşun durması için çabalıyoruz. Ekonomik bakımdan yıkılmış durumdayız ve AB bize bu konularda da avantaj sağlayacaktır.

Bir görüşe göre, "AB bir hıristiyan dünyasıdır ve bu bilmem kaçıncı haçlı seferi olacak, Kıbrıs ise Avrupa'nın en en uzak kalesi olacak." AB, Türkiye gibi büyük bir ülkeyi üye yapmak için uğraşmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin girmesi bu görüntüyü ortadan kaldıracaktır. Avrupa'da dinden ziyade dinsizlerin ağırlığı vardır. "Kıbrıs'ın emperyalist amaçlar için kullanılması olasılıklarından" bahsedilmektedir. Kıbrıs'ın üzerinde yabancı üsler zaten vardır. Beş tür asker şu anda çeşitli maksatlarla adamızda bulunmaktadır. Şu andankinden kötü olmaz, bunların azalması bile sözkonusu olabilir.

Türkiye'nin durumu farklı. Ben inanıyorum ki, kendi ekonomisini koruyarak iç dinamikleriyle daha hızlı bir kalkınma seçeneği Türkiye'nin elinde mevcuttur. Türkiye, AB'ye girmeyerek belki de daha olumlu politikalar uygulayabilir. Bunlar bizim için hiç geçerli değil.

■ **Türkiye'den Kıbrıs'a çok yoğun bir göçmen akımı olmuş. Bugün ada nüfusunun önemli bir kesimi Türkiyeli. Bu durum ne gibi sorunlara yol açıyor?**

Türkiye, bilinçli bir politikayla Kuzey Kıbrıs'ın nüfus yapısını değiştirdi. Kuzey'den politik olarak yerleştirilenlerin yanı sıra geçim gailesiyle gelenler sözkonusu. Böylece demografik ve kültürel alt-üst oluş gerçekleşti. Dahası iskan ve mülk ve bazı meslek gruplarına Türkiyeliler'in özellikle yerleştirilmesiyle toplumun politik çehresi de değişti... Ve resmi politikalara karşı koyanlar yavaş yavaş ülkeyi terk etti. Kaldı ki, Kıbrıs'ın nüfusunu en yetkili makamlardakiler bile bilmezler. Nüfus sayımı sonucu evraklar Ankara'ya gider ve Kıbrıs'ın nüfusunu sadece Ankara bilir.

Ucuz işgücü istilası ülkedeki üretici sektörleri yıktı. Biz buna karşı çıkmadık. Onların Kıbrıslılar'ın aldığı ücreti almasını sağlamadık. Dolayısıyla Kıbrıslılar göçe başladılar. Ucuz mala karşı da tedbirler almadık. Egemenlerimiz, "Türkiye'nin ucuz malları gelsin hayatı ucuzlatsın" dedi ve tarım büyük bir darbe yedi. Tüm sektörlerde üretim bozuldu ve geriledi. Buna bir de, eskiden Kıbrıs'a yerleşenlerin sökülüp atılması, geri dönmesi de eklendi: Geri dönenin yerine, tamamen köksüz, değişken kesimler geldi, Lefkoşa'da ucuz iş pazarları kuruldu. Kıbrıs Türk toplumu bu yüzden de yıkıldı ve bozuldu.

■ **Gündelik yaşam, siyasal yaşam nasıl etkilendi?**

24 Ocak kararlarının arkasından 12 Eylül rejimi, onun arkasından Özal politikaları, serbest dolaşım uygulamalarıyla oluşan Türkiye'deki işsizler ordusu, seksenlerin başlarında bir dalga gibi geldi, üstümüzden geçti, bizi mahvetti. Nüfus süratle erimeye başlayınca kültür ve sosyal karakterler de erozyona uğramaya başladı. Örneğin biz bu ülkede hırsızlık hatırlamayız, yazları herkes serinlik olsun diye kapıları açık yatardı. Şimdi, demir parmaklıklar, emniyet zincirleri ve alarm sistemleri ile korunmaya çalışılmaktadır. Büyük bir güvensizlik ortaya çıktı. En düzenli trafik bile bozuldu. Herşey bir çürüme ve yozlaşma dönemine girince Kıbrıslılar başladılar kimlik aramaya. Buna gerek yok, kendini bilen kişiliği olan birinin/toplumun kimliği bellidir.

■ **Ülkü Ocakları örgütleniyorlar...**

Doğrudan ve dolaylı siyasal göç önemli. Bu alan Ülkü Ocakları Dergisi etrafında örgütlenen ve son zamanlarda provokatif eylemler yapan faşistler tarafından dolduruluyor. Devletin bunlara her yerde olduğu gibi gizli - açık desteği var.

Gelenler siyasi düşüncesiyle geliyor. Solcular ise buradan sürekli kovalanıyor. Hele bir de Güneydoğu'dan geldiyseniz bir gecede toparlanıp götürülürsünüz. Anayasamızda "yurda giriş engellenemez, yurtdışına çıkarılamaz" denmesine rağmen bu böyledir. Ama faşist görüşlerin, milliyetçi akımların temsilcileri burada rahatça diledikleri yapabilmekte, örgütler kurabilmekte, mitingler düzenleyebilmektedirler.

Bir de mantar gibi üniversiteler kuruldu. Türkiye'nin zengin çocukları, askerlik sorunu olanlar buralarda şans arıyorlar. Bunun kendilerine ne kazandırdığı meçhuldür. Üniversitelerde kalite kontrolü yok. Gelen öğrencilerin çoğu sağcı ve faşist akımlardan. Bunlar Türkiye'nin toplum yapısının Kıbrıs'a doğrudan etkisidir.

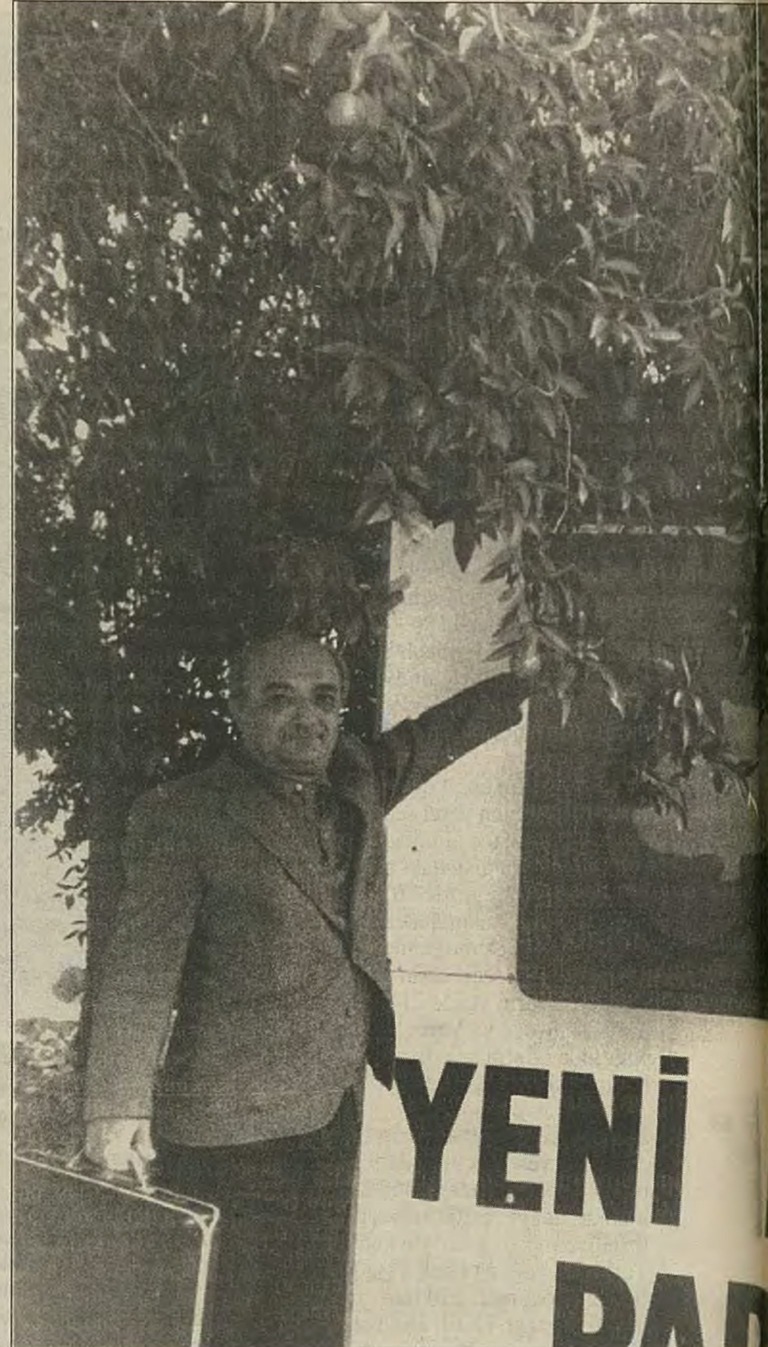
Türkiye devleti, Türkiyenin "davası"na zarar verebilecek bir partinin seçim kazanmaması için her türlü tedbiri almaktadır. Türkiye her seçimde mevcuttur, parasıyla, ilişkileriyle, etkisiyle. En güçlü parti olarak seçime katılmaktadır. Çünkü, muhafazakarlık, şovenizm ve faşizm "dava" için gereklidir!

■ **Yani birkaçı dışında partiler 'Türkiye Partisi' gibi... Tek parti...**

Uzlaşma isteyen, hatta Federasyon isteyen bir partinin seçim kazanma şansı yoktur. Bunları yaşadık. Örneğin 1981'de o zaman başkanı olduğum TKP

Alpay Durduran KKTC'de her şeyin Türkiye'nin kontrolünde olduğunu ve gerçekte Türkiye tarafından yönetildiğini belirtiyor. 1981 yılında TKP'nin yüzde 29 oy alarak 40 kişilik Meclis'te 21 sandalye kazandığını hatırlatan Durduran buna karşın kendilerine hükümet kurma olanağı tanınmadığını ifade ediyor.

Alpay Durduran:

seçimlere katılmaktadır

(Toplumcu Kurtuluş Partisi) seçimleri kazandı. Askeri hükümet dönemiydi, sayın İlter Türkmen geldi ve müdahale etti...

Askeri diktatörlüğün Başbakanı Bülent Ulusu'nun müdahale ettiği söyleniyordu...

İlk İlter Türkmen geldi. Arkasından görünen, görünmeyen insanlar geldi. Bizim hükümet olmamız, hükümeti kurmamız engellendi.

■ Ne kadar oy almıştınız? 'Esas Meclis' TC Büyükelçiliği, 'esas devlet' Güvenlik Komutanlığı...

Yüzde 29 oy alarak 40 sandalyeli mecliste 21 sandalye kazanmıştık. Hükümeti kurma görevinin bana verilmesini istedik, koalisyon kurulmasını kararlaştırdık, ama verilmedi. Yani seçimi kazansanız da size görev verilmiyor. Bunu belirleyen mekanizmalar Türkiye tarafından oluşturulmuş durumda. Uydu hükümetler, esas olarak başkaları tarafından alınan önemli kararların sorumlusu, uyguluyıcısı, savunucusu işlevi görüyor.

■ Polis önemli bir sorun burada, İçişleri'ne değil Türk Güvenlik Komutanlığı'na bağlı... Bu konuda kolasiyon protokolünde bunun kaldırılması kararı alındıysa da iki yıldır duruyor.

Polis, titizlikle kodrolaştırılan bir örgüttür. Türkiye'den göç ederek gelenlerin görece fazla maaş alan polislik mesleğine itibar etmesi doğaldır, özellikle siyasi bir tercih olarak polis kadrolarına girenler vardır. Polis İçişleri Bakanlığı'na bağlı olması gerekirken Türk Güvenlik Komutanlığı'na bağlıdır. Hükümet protokolünde "polisi sivil idareye bağlayacağız" denmesine karşın bu uygulanamamaktadır. Ordu, polisi kendine bağlı istemektedir.

■ İskan meselesi nedir? Nüfus meselesi yani. Mülk işleri ayrı bir dram... Rum malları, ganimet psikolojisi, kura ile ev sahibi olmalar..

Kıbrıslı Türkler iskan sorunlarında da çok acı çektiler. Güney'de mal bırakan bir Türk'e Kuzey'de malının tapusu verilecek ve dilediği gibi kullanmasına müsade edilecekti. Tabii yozlaşmış bir idare, halka karşı hesap vermeyen dış destekle seçilmiş bir hükümet yandaşlarına peşkeş çekmektedir.

Bu mallar Türkiyeliler'e "tahsis" edildi, mülk hakkı verilmedi. Onlara, "madem ki ayrı bir Türk idaresi vardır ve kalacaktır, bunun tapudan farkı yoktur, haklarınız korunacaktır" denildi. Türkiyeliler'in temsilcisi gibi mecliste yer alan bir milletvekili, "yeni yurttaş gelmesin, kaçak işçiler önlensin"diye her yıl çıkışlar yapar ama dinleyen olmaz.

Rum malları hava parasıyla elden ele devredilmektedir. Bakımsızlıktan binalar yıkıldı, sadece arsası kaldı. Bir iddiaya göre "tahsis edilen" mallara tapu verilirse mallarına "mülk" gibi bakacaklar ve ekonomiye katkıda bulunacaklar. Buna Türkiye bile itiraz etti; "eğer bunlara tapu verirseniz satıp Türkiye'ye giderler". Denktaş verdiği sözü tutamadı!

Şimdi sınırlı da olsa tapu vermeye başladılar. Bu, Kıbrıslılar'ın mal alma haklarını sınırlamaktadır. Kıbrıslı Türkler'in önemli bir kısmı hala Güney'de bıraktıklarının karşılığını alamamıştır. Çok çok mal alanlar, istismar edenler elbet vardır.

Ordunun yerleşimi nedeniyle Rumlar'dan kalan malların üçte biri, "askeri bölge, bölge yakını" adlandırmalarıyla kullanım dışıdır.

Tüm bunlar büyük sorunlara yol açtı, intihar edenler, göç edenler oldu. Bu sosyal sorunun Kıbrıs sorununa büyük bir etkisi var. Türkiye ve Kıbrıs yönetimi resmi olarak şöyle söylüyor: "....Rumların mallarının şu veya bu şekilde tazmin edilerek haklarının Türklere geçmesi gerekir."

Bunların yüzde 25'i ise Türkiye'den gelenlere veriliyor.

■ Bu arada Kıbrıs'ta son zamanlarda tarihi eserlere saldırılar var? Bu, genel olarak muhafazakarlığın ötesinde bir tepki...

Bu çok tehlikeli gelişmedir, ultra milliyetçiliktir, şovenizmdir. Saldırılan tarihi eser, İngiliz yönetimi sırasında yapılmış, valiliğin açıklamalarının yapıldığı bir köşktü. Şimdi bile seçim konuşmaları oradan yapılır. Bunu yıkmak, geçmişi silmek, tarihi silmek anlamına geliyor. Başka meseleler de var? Lefkoşa surlarında Rum tarafına doğru giren bir burcu "Yiğitler Burcu Parkı" adıyla "Çocuk parkı" olarak düzenlediler. Parka, özel bodrumlar yapıldı, bir tarihi bölge askeri mevzi gibi inşa edildi ve riske girildi. BM tepki gösterdi ve bunun mevzi standartlarına uygun olmadığı söylendi. BM'nin de taraf olduğu bir anlaşma uyarınca " askersizleştirilen" bu bölge, Rum tarafının çok öneml bir trafik kavşağını gözetleyen bir mevzi oldu. Park açıldı ve bir de baktık bazı insanlar üç hilalli bayraklarla miting düzenliyorlar, gelen - geçen arabalara burçtan taş atıyorlar ve havaya kurşun sıkıyorlar. Tabii bu istismara açık bir şey. Her ne kadar karşıt görünüyorlarsa da Rum tarafında da bunların aynıları var ve karşılık veriyorlar ve bu "olay" uluslararası bir skandala dönüşüyor.

■ Her yeri çelişkili bir düğüm. Ülkü Ocakları'nın yaygınlık durum nedir?

Her yerde varlar. Bizim gibi küçük bir toplumda beş altı bin üniversite öğrencisi düşünürseniz halimiz anlaşılır. Kıbrıs'tan katılanlar çok az.

Bu eylemleri yapanların yerli yandaşları; Milliyetçi Düşünce Derneği ve Milliyetçi Adalet Partisi. Aralarında bir kopma da oldu ve Türkiye'den gelen birinin başında olduğu Türk Merkez Birliği kuruldu. O daha fazla Türkiyeliler'le ilişki kuruyor. Türkiye'den gelip dernek kurmak yasalara göre sorunlu olduğundan Ülkü Ocakları Dergisi'nin bürosunun çevresinde bir dernek gibi örgütlendiler. Gelişmeler çok tehlikelidir. Kıbrıs her an patlayabilir bir bomba gibi, her tarafı asker dolu. İngiliz üsleri de burada. Atom silahları da kullanabilen İngiliz üslerinin güvenliği de var işin içinde...

■ Kıbrıs'ta din siyasal bir öge olmaktan çok kültürel öğe. Ama bir de Şeyh Nazım var ve bu arada RP paralelinde bir parti kurulacağı söylentisi duyduk.

Nazım'ın uluslararası nakşibendi şeyhi olduğu söylenir. Din, hatta Şeyh Nazım, bizim bir fantazimizdir. Din bizim için siyasi etkisi olmayan, toplumu sürükleyemeyen bir kültürel ögeydi. Bizim Bahailerimiz de vardı. Bahaliğin ikinci adamı Mağosa'da uzun süre sürgünde kaldı. Kıbrıslılar yeteri kadar imam bulunduramıyorlar, diyerek Türkiye'den imamlar gelmeye başladı. O ara baktık Rabıta da, Faisal İslam Bankası da geldi. Bu arada Libya bir Din Sitesi inşaatına başladı.

■ Şeyh Nazım da kültürel bir figür mü?

Sayın Denktaş ile ilişkileri iyidir. Etkisi yoktur. Bir dinci parti kuruldu dendi. Bunun üzerine Denktaş da Şeyh Nazım'ı ziyaret etti ve "sen mi destekliyorsun bu partiyi" diye sordu. Nazım; "hayır biz siyasi olarak karşıyız" deyince balon söndü.

Solun birliği, ÖDP, kirlenmiş sözcükler...

Ne olacak muhalefetin hali sorusuna gelelim. Doğu Akdeniz'de yeniden harmanlanma meselesi. Yeni bir dalga geliyor, Türkiye'de ÖDP kuruldu, burada da partiler var. Yeni bir alt-üst oluş ve bir reorganizasyon olabilir mi?

Bizde de bir siyasi bunalım yaşanmaktadır. Özellikle TKP'nin arkasından CTP'nin de muhalif niteliğini yitirmesi, prensiplerinin tersini yapar oluşu "bu partilere güvenmeyen", arayış içinde bir kitle yarattı. Dolayısıyla böyle bir şeyin kapısı açıldı. Bize pek fazla bir şey söylenmiyor, çünkü biz gidip de düzene yamanmadık. Hemen tüm temel politikalara muhalefetimizi sürdürüyoruz. Bize, "ama siz de çok küçüksünüz, dernek gibisiniz, kendinizi aşmanız çok zor" diyorlar. Arayış bir siyasi birleşmeye yönelir mi? Bundan yeni bir siyasi pozisyon çıkar mı? Onu bilemiyoruz.

Bizde bir de Kıbrıs sorunu var. Toplumun geleceği tayin edilmiş değil. Fiili bir durum yaşıyoruz. Bu siyasi akımlar, "ne yapılması gerektiğine" dair değerlendirmelerde bulunmak zorundadırlar. Bize karşı maalesef bir çekingenlik var. Çünkü bizim bir geçmişimiz vardır, Rum partileriyle sık sık görüştük. Ortak deklarasyonlar yayınladık. Kıbrıs sorununun tüm temel sorularını beraberce cevaplandırdık, sorunu kendi aramızda çözdük. "Sorun varsa bunu beş–on dakikada çözeriz, uzlaşmaya bağlarız" diyecek kadar iddialı olduk. Bunlar gözönüne alınınca içten bir korku verildi insanlara. Nelerle karşılaştığımız bilinmektedir, tehdit, kurşunlama... Bu korkunun bize ilgiyi sınırladığı inancıyla başka bir yerden başlama düşünülebilir. Bu sorular cevaplandırılmalı.

Bir sol parti olan CTP'nin canlanması mümkün mü? Bu soruya yanıt verecek dinamik unsurlar mümkün değil derlerse, bir olasılık ortaya çıkacak demektir...

ÖDP'ye ilişkin ne düşünüyor sunuz?

Burada, Kıbrıs'ta da çok büyük bir ilgi yarattı. Biz bunun bir doğuş, ya da yeniden doğuş olmasını temenni ediyoruz. Çok şeyler ummaktayız. İlişki kurmakta, Türkiye solunda muhatap bulmakta da umutluyuz. Herkes buraya, üzerinde yaşayanları kaale almadan "taş toprak" muamelesi yapıyor. Kardak kayalığı gibi görüyor burayı...

Sözcükler burada çok kirlenmiş.. Bunda Türkiye'nin buradaki varlığının rolü, etkisi nedir?

Bizde her sözcük özel bir anlamdadır, bunlara karşı nefret uyandırılmıştır ve "kullanılmayacak" denmiştir. "Eğer kullanırsınız ansızın Rumlar ya da Türkiye işgal edebilir" şeklinde bir hava yaratılmıştır. Bir çok sözcük anlamını yitirmektedir, bazı sözcükleri kullanamadığımızdan sözlüğümüz boşalmaktadır. Bir Avrupalı "kirletilen sözcükler" üzerine doktora tezi hazırladı. Mesela sayın Denktaş geçenlerde Rumları "Barış Masası"na çağırdı. Halbuki aynı zamanda o, "Türk ordusu geldi barışı sağladı, bir tek kişinin bile burnu kanamamaktadır" diyen biri. Hem "barış vardır", hem de "barış yoktur" ve görüşme istenmektedir?

Kıbrıs'ta nasıl bir çözüm öngörüyorsunuz sorusuna; "federal, iki toplumlu, iki kesimli, iki bölgeli" diyemezsiniz, derseniz "Rumcu" olursunuz.

Demek ki bir mekanizma var, herkese sözcükleri dikte ettiriyor...

Sürekli bir sözcük kirlenmesi yaratılmaktadır. İnsanlar birbirlerini anlayamıyorlar. Bir "müdahale" sözcüğü tutturulmuş gidiyor. Müdahale oldu da, ne oldu yani, "doktor hastaya müdahale etti"... Eee, etti de ne yaptı? "Kıbrıs Türkiye'ye entegre olacak" ama adı "ilhak" olmayacak. Entegre olununca ne yapacak, her alanda bütünleşecek. Bu ilhak değildir, bütünleşmedir! Bize devamlı yasaklar koyarlar, biz de yerine koyacak kelime arar dururuz...

Üç yıl kadar önce Ege'de iki donanma karşı karşıya gelmişti. O zaman Rum tarafında alarm verildi ve hudut kapatıldı. Kriz çözülünce barikat açıldı ve gazeteciler, diplomatlar "ne oluyor" diye kuzeye akın ettiler. Ve bize, "Rum tarafında büyük heyecan gördük, Lefkoşa'nın üçte biri boşaldı, Limasol'a kaçtılar, devlet daireleri bile bazı evrakları emniyete aldı, sizin tarafta bir şey olmadı, siz kendi gücünüze bu kadar çok mu güveniyorsunuz?" dediler.

"Bize liderimiz 'korkulacak bir şey var' demedi, deseydi siz bizi görecektiniz!" dedik...

Kardak krizinde de aynı oldu. Herşey bir gün önce nasıl gidiyorsa, öyleydi. Biz, "taşlık için kavga ediyorlar" diye şakalar yaparak günümüzü geçirdik. Rum tarafı ise yine alarma girdi ve yine Lefkoşa'nın nüfusu azaldı.

Çünkü liderimiz bize 'korkulacak bir şey var' dememişti...

Kamu çalışanları yeniden Ankara yollarında...

Kışa elveda, sokağa merhaba!

Ayla ÖNDER

Grevli - toplusözleşmeli sendikal hak talebiyle geçen yıl haziran ayında Ankara'ya akan ve iki gün boyunca Kızılay Meydanı'nda sabahlayan kamu emekçileri yeniden yollarda. Aradan geçen 9 aylık sürede kamu emekçileri baskıları en üst boyutlarda yaşadı. Tüm Haber-Sen'in resmen kapatılmasının karşısına kitlesel eylemlerle çıkılamamıştı. 1996 yılı başında giyotinin altına iki sendika daha gitti. Tüm Maliye-Sen ve Eğitim-Sen'in kapatılma kararıyla karşılaşan kamu emekçileri bu saldırılara kapsamlı ve uzun vadeli bir eylem programıyla karşı çıkma kararı aldılar.

İkinci Kızılay seferi...

İlk adım 9 Mart Cumartesi günü Eğitim-Sen genel merkez yöneticileri tarafından atılacak. "Sendikal hakları kullanma yürüyüşü" adını taşıyan bu yürüyüşte saat 14.00'te Ankara Güven Park'ta toplanılacak. Her şubeyi temsilen bir kişinin katılacağı bu eyleme, Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu'na (KESK) bağlı diğer sendikalar da temsili düzeyde destek verecek.

13 Mart gününe kadar Güven Park'ta 5 gün boyunca oturma eylemi sürecek. Oturma eyleminin başladığı 9 Mart günü, 5 yürüyüş kolu İstanbul, İzmir, Trabzon, Antalya ve Diyarbakır'dan yola çıkarak Ankara'ya doğru yol alacak.

13 Mart gününün seçilmesi tesadüf değil. O gün Eğitim-Sen'in kapatılma davasının ilk duruşması var. Bu "davayı takip" eyleminde binlerce kamu çalışanı mahkeme salonlarından Kızılay'a taşacak!

Bütün bu eylemlerin temposunun artarak sürmesi sonucunda elde edilecek sonuçlara bakacak kamu emekçileri. Ve ardından ikinci bir uyarı gelecek; 15 Nisan'dan sonra iş bırakma. Yani işyerinde hizmet üretiminden gelen gücü kullanma ve devleti toplu pazarlığa davet etme. Peki bütün bunlara karşın Eğitim-Sen'in kapısına kilit vurulursa? KESK Genel Yönetim Kurulu Üyesi Cengiz Uzuner buna "pek ihtimal vermediğini" söylüyor; "Eğitim-Sen'i kapatmaya devletin gücü yetmez. Eğitim emekçilerinin çok uzun geçmişe sahip bir mücadele geleneği var. TÖS'ten, TÖB-DER'e, Eğit-Der'e kadar uzanan bir mücadele bu. 12 Eylül'ün en karanlık günlerinde bile Eğit-Der'i kurdu öğretmenler. Sendikamızı kapattırmayız. "

Paralı eğitime karşı çıkan herkese baskı

Eğitimde özelleştirmenin hızla uygulamaya konması aynı hızla baskı ve sürgünleri de getirdi. Yeni öğretim yılında, ilk ve orta dereceli okullarda "Eğitime katkı payı", yüksek öğretimde ise "harç" adı altında toplanan paralara öğrencilerin tepkileri had safhaya çıktı. Özelleştirmenin bir parçası olan bu uygulamalara öğrenciler sessiz kalmadılar. Öğrencilerin bir bölümü, harçları ödemedi, diplomalarını yaktı, açlık grevleriyle kamuoyu yaratıldı. Eğitim emekçileri de öğrencilerin eylemlerine omuz verdi.

Ancak devlet katından da bu olanlara tepkisiz kalınmadı ve katkı payını toplamayan öğretmenler sürgünle karşılaştı. Sendikal etkinlik sürdürenler hakkında idari soruşturmalar açıldı. Binlerce öğretmene maaş kesme cezası verildi. Okul idarecilerinin keyfi tutumları bazı okullarda o kadar ileri gitti ki, Eczacıbaşı İlköğretim Okulu'nda Eğitim-Sen üyesi Ferruh Yılmaz hakkında "öğrenciler arasında sigara içtiği için" soruşturma açıldı.

Ve nihayet Eğitim-Sen hakkında kapatma davası açıldı. 120 bin üyeli Eğitim-Sen'in kapatma davasının başlayacağı 13 Mart tarihi aynı zamanda Türkiye'nin her tarafından yola çıkan binlerce eğitim emekçisinin Ankara'ya varacağı gün. Kapatma kararıyla birlikte öğretmenlerin sessizliği, o gün Ankara'da sloganlara dönüşecek..

Bu arada KESK Genel Yönetim Kurulu geçtiğimiz ay mücadele takvimini açıklamıştı ve bu bağlamda eğitim emekçileri diğer kamu çalışanlarının desteğini alacaklar. Kamu çalışanları "bardağı taşıran" bu baskılara karşı bir duvar örmek için "bahar eylemleri" örgütleme çabasındalar. KESK'in amacı bu mücadeleye diğer çalışanların örgütlerini de çekmek. İşçi sendikalarıyla da ortak eylemler hedefleyen KESK bu konfederasyonlara da çağrı yaptı.

İstanbul'da ilk eylem

Eğitim emekçileri 28 Şubat Çarşamba günü 9 Mart'ta başlayacak kapsamlı eylemlerinin ilk "prova"sını İstanbul'da yaptı. Cağaloğlu'ndaki Milli Eğitim Müdürlüğü önünde toplanan yüzlerce öğretmen Kumkapı'daki Bölge İdare Mahkemesi'ne kadar yürüdü. Bu uygulamaların durdurulması için mahkemeye suç duyurusunda bulundular. Bu eylem esas olarak durmak bilmeyen ve giderek artan sürgünlere karşıydı. Ancak "Sağlık hakkımız engellenemez" sloganı da sıkça duyuldu. İstanbul'daki öğretmenleri cezalandırmak isteyen milli eğitim yetkilileri ilginç bir yöntem bulmuş. Sevk yöntemiyle devlet hastanesi ve fakülte hastanelerinde tedavi görebilen öğretmenler artık tek hastanede tedavi olabilecek; Validebağ Öğretmenler Hastanesi'nde.

Son bir ay içinde İstanbul'da Eğitim-Sen'in üç şube başkanının salt sendikal faaliyetlerinden dolayı sürülmesi büyük bir tepki oluşturmuştu. Şimdiye kadar binlerce üyeye maaş kesim cezası, kıdem durdurma ve buna benzer yaptırımlar getiren milli eğitim yetkilileri bunlarla yetinmemişti.

Görev yaptığı okula "en yakın" hastaneye sevkedilmesi gereken bir öğretmen Avcılar'da da ikamet etse Validebağ Öğretmenler Hastanesi'ne sevkediliyor! Yapılmak istenen şu; devlet ve üniversite hastanelerinde tedavi olan öğretmenler için devlet bu kurumlara para ödüyor. Amaç bu parayı "tasarruf" etmek. Bunu yaparken insanların sağlığı göz önünde bulundurulmuyor tabii.

Öğretmenler eğitimde özelleştirmenin hemen hemen tamamlanmak üzere olduğunu vurguluyor. Bir eğitim emekçisi, "Devlet bir tek öğretmenlerin maaşını veriyor. Bizlerin de sayısını bilinçli olarak azaltıyor. Emekli olanların yerine yenisi alınmıyor" diyor.

Okullarda artık hademelere rastlamak çok zor. Onların yerine taşeron hizmetlilere verilmiş bu iş. Kısıntı sadece buralardan değil. Artık devlet ders kitabı basmıyor. Özel yayınevlerinin bastığı ders kitapları hem pahalı, hem de kalitesiz.

Bunlarla da kalmıyor tabii. İstanbul'da okullar satılıyor. Satılan okulların arsaları çok değerli. Bu eğitime katkı paylarının da nereye gittiği belli değil; okullarda birkaç kişinin paylaştığı iddiaları ortalıkta dolaşıyor.

"Sağlık hakkımız engellemez."

" Validebağ'a gitmiyoruz.!

"Eğitimi yönetenler, yargı kararına saygılı olun. Eğitim-Sen katkı payı haracına alet olmayacak."

"Cezalar, sürgünler geri alınsın."

"Paralı eğitime hayır."

"Eğitime bütçe, savaşa değil."

Cağaloğlu'ndan izlenimler

'Yaşamak için mi yürüyorlar?'

28 Şubat günü bu dövizleri taşıyan eğitim emekçileri yavaş yavaş Cağaloğlu'ndaki Milli Eğitim İl Müdürlüğü binası önünde toplanmaya başlıyorlar. Esas olarak sürgünlere karşı örgütledikleri bir yürüyüşe hazırlanıyorlar. Ortalık polis kaynıyor. Basın bildirilerini dağıtan kamu çalışanının yanına gazeteciler yaklaşıp birer adet alıyorlar. Kamu çalışanı soruyor; "Hangi gazetedensiniz?" Yanıtlar "Sendikalar şubesinden, Eminönü İlçe Amirliği'nden.." Bildiriyi ilk merak edenler polisler.. Sayıları 5-6'yı bulunca 6 No'lu şube yöneticisi "Gazetecilere vermek için getirdim bunları, çok az kaldı. Sizler fotokopiyle çoğaltıp, dağıtın aranızda" diyor.

Ve yürüyüş başlıyor. Milli Eğitim Müdürlüğü'nün önünden yukarı çıkıp Piyerloti'ye geliyorlar. Oradan aşağı Kadırga'ya doğru yürüyorlar. Kadırga konfeksiyon ve kundura atölyeleri dolu. Birçoğu kapı önüne çıkıyor.

Öğretmenlerin çoğu takım elbiseli. Kim bunlar diye şaşkınca bakıyor küçük çıraklar. Bir atölyenin kapısında bir ilan göze çarpıyor;

"13-16 yaşında kız işçiler aranıyor."

En önde oldukça kalabalık bir kameraman ve foto muhabirleri grubu var. Öğretmenler gazeteci ordusuna pek güvenmiyor. "Yazmaz bunlar" diyor. Biri var ki çok öfkeli "bu basına". Yanındaki arkadaşına nedenini anlatıyor "Biz geçen eylemde dikkatlerini çeker belki diye simit aldık. Simidi bölüştük. Simitlerle beraber basın açıklaması yaptık. Ama bu haber olmadı da, hazreti Mirkelam'ın kot pantolonu haber oldu."

Yürüyüşçüler harabe halindeki Özgür Gündem gazetesininin önüne geldiklerinde "Özgür basın susturulamaz" sloganları duyuluyor. Tamamen yakılmış gazete binası insanın tüylerini diken diken ediyor, ama o gazetenin muhabirinin yine de inatla yanımızda olması bu duyguyu siliyor.

Öğretmenlerden biri Validebağ Öğretmenler Hastanesi'nde tedavi olma zorunluluğunu şöyle değerlendiriyor; "Amaçları kurum hastanesinde izdiham yaratmak. Burası öğretmen hücumuna uğrayacak. Uzun kuyruklar olacak. Amaç daha sonra 'burası işlemiyor, hizmet vermiyor, zarar ediyor' deyip, burayı da satmak. Çünkü Validebağ hastanesinin arazisi çok geniş ve rantı oldukça yüksek!"

Atölye işçilerinin yemek yediği kirli, bakımsız lokantaların garsonları da sesleri duyunca rengi sararmış önlükleriyle kapıya çıkıyor. Biri "biliyor" niye yürüdüklerini. "Eğitim için yürüyorlar" diyor. Diğerinin yanıtı ise güldürüyor. Karadeniz şivesiyle "Ecevit için yürüyorlar" diyor.

Biri de kıt okur-yazarlığıyla pankartta sadece "yaşamak" sözcüğünü okuyunca soruyor; "Yaşamak için mi yürüyorlar!"

Kumkapı'daki İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'nin önüne geldiklerinde yürüyüş güzergahını noktalamış oluyorlar.

Yandaki fotokopiciye telefon için girdiğimizde sivil polislerden birini görüyoruz. Dağıtılan bildirileri çoğaltıyor. Ne işine yarayacaksa!

Ayrılırken bindiğimiz taksinin şoförü eylemlerden memnun değil. "Demek ki bir gayeleri var, gösteri yapıyorlar. Ama yürümekle bir şey hallolmuyor ki!" Asıl eleştirisinin nedeni başka. "Yürüyüş yapanların bize zararı var. Yürüyüş oluyor, grev oluyor.. Olunca da yolu kapatıyorlar. Saatlerce bekletiyorlar. Yol kapanıyor. İş olmuyor!"

Har(a)çlara karşı öğrenci eylemleri devam ediyor

Yıllar sonra yeniden işgal...

Setenay DOĞAY

Harçlara karşı tepkiler dinmiyor. 29 Şubat'ta Beyazıt Meydanı'nda kitlesel eylemlerden biri daha gerçekleştirildi ve İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü yıllar sonra yeniden işgal edildi. 12 Eylül öncesinde zaman zaman devrimci öğrencilerin işgaline tanık olan tarihi 'merkez bina' bir kez daha devrimci öğrencileri konuk etti.

Üniversiteli Öğrenciler Platformu adı altında toplanan 12 farklı gençlik çevresinin gerçekleştirdiği eylemde bu kez İstanbul Üniversitesi Öğrencileri Koordinasyonu yoktu. Öğrenciler, harçları protesto ediyor ve Hukuk Fakültesi'nde harçlarını ödemedikleri için kayıtları yapılmayan öğrencilerin kayıtlarını yaptırmak istiyorlardı.

Öğrenciler 29 Şubat günü, İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü'nde öğle saatlerinde toplanmaya başlarken her zamanki gibi sivil ve "çevik" polis de hem okulda, hem de Beyazıt Meydanı'nda yerlerini almışlardı. "Kayıt hakkımız engellenemez", "Eğitimde özelleştirmeye son", "Geliyor, geliyor, '68 geliyor" sloganları eşliğinde toplanmaya başlayan öğrencilerin sayısı yaklaşık üç yüz elliye ulaştı. Meydanda ise kampüs içindeki kitlenin beş-altı katı vardı.

Sokağa, eyleme, özgürleşmeye

Toplanan kalabalık, sloganlar eşliğinde ana kapının önüne kadar geldi. Şimdi dışarıda atılan sloganlarla, içeride atılan sloganlar birbirine karışıyordu. Kalın zincirlerle bağlanan büyük ana kapı öğrencilerin on dakika süren uğraşları ve dayanışmanın verdiği güçle zar-zor kırılarak açıldı. Ve geldiler "zincirleri kıra kıra"... Şimdi en güzel anlardan biri yaşanıyordu. Yaklaşık 2 bin öğrenci Beyazıt Meydanı'nı doldurdu. Öyle ki dar bile gelmeye başladı meydan kıpır kıpır gençlere... Sarı-Kırmızı renkli pankartlarla doldurdular Beyazıt Meydanı'nı. Öğrenciler pankartların arasından zar zor seçilebiliyordu. Kapının kırılmasıyla öyle bir coşku sarmıştı ki her yanı.. Anlatmak zordu.. Her taraftan gelen sesler, koşuşturmalar bitmek bilmiyordu. Sonunda basın açıklamasının okunması başarılmıştı zor da olsa. Alanda sadece öğrenciler yoktu. DİSK Nakliyat-İş'ten, Genel-İş'ten, Eğitim-Sen'den gelen birçok işçi ve şube başkanı da oradaydı. Bunun yanında liseli öğrenciler de üniversitelilerle birlikte taleplerini dile getiriyorlardı sloganlarla. Konuşmalarda; eğitim sorununun ve diğer sorunların düzen var olduğu sürece bitmeyeceği üzerinde duruldu. Hukuk Fakültesi'nde harcını ödeyemediği için kaydını yaptıramayan Anıt Baba anlatıyordu; "Öğrenciler ancak birleştiği zaman güçlü olabilir." O da ortak sloganı paylaşıyordu; "Sokağa, eyleme, özgürleşmeye!"

Beyazıt göklerine doğru yükselen sesleriyle bir şarkıyı heyecan ve coşkuyla haykırıyorlardı; "Dağlara geeeel dağlaraaaa.." Onları böylesine coşturan Grup Yorum'un türküleriyle eyleme katılmasıydı. Ve "Ciao Bella" şarkısıyla daha da bir coştular. Bu kavgada yitirilen insanları da unutmadılar o gün. Ve türküler yerini sesizliğe bıraktı. 1978 16 Mart'ında Eczacılık Fakültesi önünde katledilen 7 öğrenci ve son dönemde öldürülen Metin Göktepe, İsmail Bahçeci ve tüm devrim şehitleri anısına bir dakikalık saygı duruşunda bulunuldu.

İki saat içinde her şey değişti

Sıra harçlarını ödeyemedikleri için kayıtlarını yaptıramayan öğrencilerin kayıtlarını yaptırmaktaydı. Bu yüzden tekrar okulun içine girilmek üzere, asılan pankartlar toplandı ve sloganlar eşliğinde rektörlüğün önüne kadar yüründü. Güzel manzaralardan biri de Atatürk heykelinin önünde öğrenciler içeriye girmekle meşgulken, yaklaşık 30-40 gazetecinin anıtın önünde ve üstünde zulaya yatmasıydı. Öyle ki geriden gelen gazeteciler bile bu hoş manzaranın fotoğrafını çekmekten kendilerini alamadılar. Ağaca tırmanan gazetecilere laf atanlar çoktu; "Bu ağaç gazeteci yetiştiriyor!" Yürünerek Hukuk Fakültesi'nin önüne gelindiğinde ilginç ve beklenen bir manzarayla karşılaştı öğrenciler. Fakültenin kapısı kilitlenmekle kalmayıp bir de öğrenci işleri kapatılmıştı. Peki ya şimdi ne yapılmalıydı? Birden ikinci kattaki amfilerden birinin camları kırıldı. Bunun nasıl olduğu, kim ve kimlerin tarafından yapıldığı anlaşılamadan bu olaydan dolayı öğrenciler arasında şiddet ve kavga kendini gösterdi. Olay fazla büyümeden bitmişti, ama soruların cevapları henüz bilinmiyordu.

Kampüste yürünmeye başlanmasından yaklaşık iki saat süre geçmişti. Sadece zaman değildi değişen... Öğrenciler arasındaki genel durum ve disiplin de bu zaman zarfında değişmişti. Öyle ki önceden belirlenen ortak sloganlar yerini grupların kendi sloganlarına bıraktı. Yukarıdan amfilerden öğrencilere seslenen düzenleyiciler bunu ne kadar engellemeye çalıştılarsa da bir türlü başaramadılar. Birlikte türküler söylenerek hava yumuşatılmaya çalışıldı. Bu arada, dışarıdaki öğrenciler gruplar halinde fakültenin içine girmeye devam ediyordu. Arada ilginç slogan atan gruplar da vardı. Anarşistler, polislerle her karşılaştıklarında şöyle bağırıyorlardı; "Polis ..iktir git!" Eyleme katılmayan, hatta oraya gelinceye kadar böyle bir eylemden bile haberi olmayan diğer öğrencilerin tavırlarıysa ilginçti. Kimileri yapılanları kaale bile almazken, bazısı da "zevk ve değişiklik" olsun diye eyleme gerilerden bakmayı yeğliyordu. Adeta bir film izler gibiydiler.. Çok rahat davranıyorlardı ve kimi zaman "dalga" bile geçtiler kendi kafalarınca.

Şimdi okul işgal altında

Şimdi herkes içeriye girmişti. Belki de okul yıllardan sonra ilk defa bu kadar devrimci öğrenciyi içinde toplamıştı. Açık açık bir işgaldi bu. İşgal, harçlarını ödemeyen öğrencilerin kayıtları yapılana kadar devam edecekti.

İki buçuk saat süreyle dışarıda soğuğun altında kalan öğrenciler içeriye girdiklerinde dinlenmek üzere kendilerini amfilere atmışlardı bile. Yorgunluklarını bu şekilde giderenler daha sonra diğer öğrencilerin yanına giderek coşkuyu ayakta tutmaya devam ediyorlardı. Bu arada dağınık olarak her tarafta halay çekenler, slogan atanlar, türkü söyleyenler vardı. Kimileri oturmuştu bulundukları yere. Belki de bu gecenin antrenmanını yapmaya şimdiden başlamışlardı.

Dergiye haber yetiştirmek kaygısıyla oradan ayrıldığımızda artık işgal "meşrulaşmıştı."

Peki bu işgal eylemi ne zamana kadar sürecekti? Bunun tam yanıtını kimse veremiyordu. "Paralı eğitim"i uygulayanlarda ise tam bir hayal kırıklığı görülüyordu. Öyle ya kimse buna "alışmamış"tı. Bu eylem bıçağın kemiğe dayandığının da işaretiydi aslında..

Ama eylem genel anlamıyla "iyiyi ve kötüyü" içinde barındırıyordu. Devrimci dayanışmanın alanlarda kendini göstermesi yanında, bu eylem bir süre sonra "en büyük biziz" yarışına da döndürüldü. Camların kırılması, öğrenciler arasında kavga çıkması eyleme katılan diğer öğrenciler arasında da nahoş bir hava estirdi. Gösterinin başlangıcında dikkati çeken, her grubun ayrı pankartı olması ve alanın bunlarla dolmasıydı. Bu kadar pankart da beklenmiyordu doğrusu! Oysa başlangıçta varılan anlaşma şöyleydi; "Her grup sadece tek pankart açacak."

Öğrencilerin bu eylemleri talepleri gerçekleşene kadar süreceğe benziyor. Harçları kaldırmak için denemedikleri yol kalmadı. Ankaralı öğrenciler Meclis'e bile girdiler. Üç maymun misali bu da görmezden gelinirse ne diyelim.

'Memur ordusu!

Sungur SAVRAN

Türkiye'de bir ordu olduğunu hepimiz biliyorduk. Ama Mustafa Sönmez dostumuz sayesinde bir ikinci ordu keşfetmiş bulunuyoruz. 23 Şubat tarihli Cumhuriyet gazetesinde "ÖDP'nin Ekonomi Değerlendirmesi" üst başlığıyla yayınlanan görüşmede, Mustafa Sönmez bir "memur ordusu"ndan söz ediyor. Hem de nasıl bir bağlamda! Sönmez, Türkiye'de son dönemde kamu kaynaklarının "bir memr ordusu ve iç-dış borç için" kullanıldığını ileri sürüyor. Dikkat edin, bütçenin büyük harcama kalemleri içinde Sönmez'in gözüne çarpan sadece (herkesin üzerinde hemfikir olduğu) borç faiz ödemeleri ve memurların maaşları. Sönmez bir "memur ordusu" görüyor, ama öteki, asıl orduyu görmüyor. 1995 bütçesinin yaklaşık 1100 trilyonluk gelirinin 400 trilyonu savaşa gitmiş, Sönmez için bu değil önemli olan. Bu orduyu görmüyor Sönmez. Kamu kaynakları, iki zararlı kaleme harcanıyor onun için; biri borç, öteki de bir "memur ordusu"!

Biz sosyalistler ya da sosyalist olmayıp da "sol" olanlarımız, 1990'dan bu yana süren tarihsel önemdeki kitlesel sendikalaşma mücadelesi sayesinde, "kapıkulu" türü bir yan anlam taşıyan "memur" terimini terketmiş, yerine tabandaki "memur"un bir emekçi olduğunu vurgulayan "kamu çalışanı" terimini benimsemiştik. Sönmez, böyle "önemsiz" ayrıntılara belli ki dikkat etmiyor. Geçelim. Peki, böyle toptan biçimde Türkiye'de çok memur olduğunu, kaynakları bunların yuttuğunu neye dayanarak söylüyor? Türkiye'de gereğinden çok öğretmen mi var, yoksa öğretmen açığından dolayı okulda birçok ders bütün yıl boyunca boş mu geçiyor? Türkiye'de devlet ve SSK hastanelerinde gereğinden çok doktor ve hemşire mi var, yoksa tersi mi doğru? Örnekler çoğaltılabilir. Kimse "devlet dairesinde örgü ören memure" folkloruna başvurmasın. Şurada burada torpilli gizli işsizlerin olması, ne bu hayati sektörlerdeki işgücü açığını, ne de daha önemlisi bu kamu çalışanlarının yoksulluk sınırlarında yaşayacak kadar düşük ücrete mahkum edildiği gerçeğini ortadan kaldıramaz.

Peki nereden kaynaklanıyor bu önyargı? Çok basit bir cevabı var bu sorunun: Yeni liberalizmin sol üzerindeki etkisinden. Unutmayın, yeni-liberaller kamu çalışanlarının sendikalaşmasına evet diyorlar. Ama bir koşulları var: Memurların iş güvencesini kaldırmak. Çünkü onlara göre de bütçenin sırtındaki kamburlardan biri kamu çalışanları.

Peki nereden kaynaklanıyor bu önyargı? Çok basit bir cevabı var bu sorunun: Yeni liberalizmin sol üzerindeki etkisinden. Unutmayın, yeni-liberaller kamu çalışanlarının sendikalaşmasına evet diyorlar. Ama bir koşulları var: Memurların iş güvencesini kaldırmak. Çünkü onlara göre de bütçenin sırtındaki kamburlardan biri kamu çalışanları. İnanmayan, uygun tarihli gazetelere bakabilir. Yaklaşık bir tarih de verebilirim. 17-18 Haziran büyük Kızılay işgali dolayında, örneğin Yeni Yüzyıl gazetesini karıştırın. Gülay Göktürkler'in, Ahmet Altanlar'ın ne yazdığını göreceksiniz.

Üstelik, Mustafa Sönmez'in Cumhuriyet görüşmesinde söylediklerinde liberalizmin izleri "memur ordusu" ile sınırlı değil, bütün söylediklerine sızmış. Örneğin, Sönmez "çözüm" sorulunca, işe şu teşhisle başlıyor: Türkiye'de "varlıkların yüzde 70'ini devlet kullanıyor"muş (bu nasıl oluyor, bize de anlatırsa seviniriz). Yani ilk sorun kapitalizm, onun sömürüye ve anarşiye dayalı doğası, krizleri, emperyalizme bağımlılık vb. değil, kaynakların büyük bölümünü devletin kullanması. Liberalizmin birinci izi. Bu devlet, bu kaynakları "üstelik verimli de kullanmıyor"muş. "Üstelik"!. Yani Sönmez devletin kaynakları kullanmasına zaten karşı, "verimsiz kullanım" yalnızca ek bir faktör. Gayet verimli kullansa da karşı çıkacak. Liberalizmin ikinci izi. Peki. Sönmez bu kaynakları alıp kime verecek de, o "verimli" kullanacak? Sadece 1994 krizinden bu yana değil, 1988'den bu yana yatırım yapmayan, karlarının yarısından fazlasını devlet tahvili, döviz, repo, borsa arasında dolaştırarak spekülasyondan kazanan özel sermaye mi? Sönmez'in büyük burjuvazi hakkında böyle bir kaygısı yok: Ona göre "sermaye kesimi" (sosyal demokrasinin sınıfları gizlemek için bol bol kullandığı "kesim" terimini burada bulmak ne talihsizlik), aslında "ranttan hoşnut değil"miş, çarnaçar yapıyormuş bu işi. Sönmez, Kozanoğlu'nun aynı konuşmada yaptığı sanayi sermayesi-rantiye sermayesi içiçeliği teşhisine bütünüyle aykırı düşen bu iddiasıyla kapıyı şuna açıyor: Onun savunduğu ekonomi politikası kaynakları devletten kurtararak büyük sermayeye aktaracaktır. Nitekim, çözüm olarak sunduğu, "gereksiz harcamaları azaltma", konsolidasyon ve vergide değişiklik üçlüsüne dayanan formülün amacı, "kaynakları üretkenliğe sevkedebilecek bir iklim" yaratmak. Yani büyük sermayenin yatırıma dönmesini sağlamak! Sönmez düpedüz, sosyal demokrat bir politika savunuyor; ama klasik sosyal demokrat bir politika değil bu, '80'li yıllarda bütün dünya sosyal demokrasisine yayılan yeni-liberal bir politika!

Bütün bunlardan sonra, Sönmez, "biz işsizliği, bölüşümde eşitsizliği de kendimize dert ediniyoruz" demeyi başarıyor. Belli ki iyi bir şey söylediğini sanıyor. Ama kullanılan ifadeye dikkat edin: "İşsizliği, bölüşümde eşitsizliği de"! Yani esas derdimiz başka, bunları da düşünüyoruz! Bunları hangi sosyal demokrat düşünmedi ki? Bu yazıyı bitirmek üzereyken Sönmez'in (Kozanoğlu ile birlikte) Milliyet'le de bir görüşmeye katıldığını öğrendim. Burada, aşk ile enflayon arasında kurulan dayanılmaz hafiflikte bağıntıların ötesinde, Sönmez Cumhuriyet demecinde örtülü olanı açık kılıyor. Evet, savaş harcamalarını iki kez ağzına alıyor, ama önerdiği ekonomi politikasının burjuvaziyle ilişkisini bütün çıplaklığıyla itiraf ediyor: ÖDP iktidarının, "üretken olma, istihdam, adil gelir dağılımı" gibi birtakım koşulları yerine getirdiği takdirde, "özel sektörle bir problemi olamayacağını, tersine her türlü teşviki, desteği sağlayabileceğini" söylüyor. Böylece, daire kapanıyor, Sönmez'in sınıf perspektifi ortaya seriliyor.

ÖDP'nin elbette bir sınıf perspektifi olacaktır. Ama bu sınıf perspektifi, partinin nesnel karakteriyle uygun olmak zorndadır. ÖDP burjuvaların kurduğu bir parti değil. Tabanında şimdiden ciddi bir kamu çalışanı yoğunluğu var. Sönmez'in bütün dileklerine rağmen, "memur ordusu"nun büyük bölümünü kazanmak için mücadele ediyor ÖDP. Aynı zamanda yoğun bir işçi katılımı için de çaba gösterecek. İşte ÖDP'nin sınıf perspektifini bu taban belirleyecek.

Ayazın sözcükleri

Ne aşk avutabilir artık ne aşk...

Filiz ÖZDEM

"Bu garip hüzün size nerden gelir, diyorsun,
Deniz gibi, kara, çıplak kayaya vuran?
-Yürek bir kez ürününü devşirmeyegörsün,
Yaşam çekilmez, ağır bir yük olur o zaman." (Baudelaire)

Ne ay, ne güneş... hiçbiri avutmaz bizi...

Gölge, yerin ılık yakarışlarına yayılmış durur gün boyunca - uzayıp kısalarak. Işığın açısı önemli değildir. Gölgenin nerede durduğunu, nerede durmuş olduğunu ve nerede duracağını zaten biliriz. Ah bellek! İflah olmaz kutu...

Ne gün, ne yıl... hiçbiri avutmaz bizi...

Zaman ipliklerini sarkıtarak teğellenir "an"a. An kendi kısacıklığında ve sonsuzluğunda akar gider, billursu ışığında yıkanıp dururuz kör kör. Bize, bizi gösteren her şey tuz buz olmuştur karşımızda.

Ne ölüm, ne sonsuzluk... hiçbiri avutmaz bizi...

Hayır, sinsi, hain değildir zaman. Kapının arkasında beklemez vurmak için; bodrum katındadır. Zaman düşüceğini bildiğinden tırmanmaz, derine gider. Zaman siyahtır ve rengini bize verir. Siyah bütün renkleri taşır. İnsan fırçadır.

Yalnız ve suskundur zaman. Onun yalnızlığı insanı çoğaltır, dillendirir. Dil gerçekliği kurar; imge çarpıtır.

Bir anlam katmanıdır bellek. Zaman orada gizlenir ve birikir.

Ne giden, ne kalan... hiçbiri avutmaz bizi...

Yapışkan bitkiler sarmıştır zamanın yaladığı duvarlarımızı. Şarkılar üfler dururuz gediklerine. Herkes duymazlıktan gelir tınıları ve anımsanmaz taşın ne kadar ağır eskidiği.

Evet, çoğumuz biliriz gözün gördüğünü, çocukların büyüdüğünü, savaşların sürdüğünü, ölülerin gömüldüğünü, eşyanın işe yaradığını, yalan söylemeyi, ertelemeyi, unutmayı...

Çoğumuz bilmezden geliriz kemiğin terlediğini, dilin rengini, gizli dikenleri, eşyanın acı çekmek ve gülümsemek gibi bir lüksü olmadığını... ya da bir kağıt kadar incelebileceğini insanın; yazılmak ve belki de okunmamak için, yırtılmak, eskimek, sararmak için...

Ilgın ağaçları gibi nazlı ve ürkek dallarını dünya bahçelerine salmış sevdalara bakmayız. Yüzümüz yetmez... Ne aşk avutabilir artık, ne aşk...

Türk pop müziği

Erdal GÖKSOY

Marksizmin anası ya da babası Karl Marks'ın çok önemli bir sözü anımsadığım kadarı ile şöyledir: "Burjuvazi proletaryayı yaratmakla kendi mezarını kazıyor."

Türk pop müziğinin bugünkü durumu için de buna benzer bir şeyler söylenebilir: "Türk pop müziği alaturkaya yönelmekle kendi mezarını kazıyor." Neden böyle düşünüyorum? Çünkü pop müziği tıpkı klasik batı müziği gibi, tıpkı caz gibi ve tıpkı "rock" gibi batı kökenlidir.

Ve dünyanın her yerinde, doğuda da yapılsa batı ağırlıklı olmak zorundadır. Doğu ağırlıklı olursa biter; ancak tabii ki doğu müzik türleri pop müziğine yedirilebilir.

Türk pop müziğinin şu andaki durumuna baktığımızda gördüğümüz nedir? Darbukalar, tefler çıkmıştır; melodide, armonide, ritimde yoğun bir alaturkalaşma yaşanmaktadır; hüzün bu müzik türümüze egemen olmaya başlamıştır. Ve böylece Türk pop müziği giyotine adım adım yaklaşmaktadır... İyi ki yaklaşmaktadır...

Daha değişik düşünmeye çalışalım: Alaturka ağırlıklı Türk pop müziği niye gidici? Çünkü bizim kültürümüzde duyarlılığın, düşüncenin alaturka ifade biçiminin şahı var: Türk sanat müziği... Dinleyici, alaturka dinlemek isteyen dinleyici, alaturka tadı almak üzere Türk pop müziği dinleyeceğine, alaturkaya öykünen Türk pop müziği dinleyeceğine, alaturkanın şahını dinler. Herhalde, patolojik olmayan herkes, herhangi bir şeyin aslı, kendisi, en iyi örneği dururken, o şeyin öykünmesini yeğlemez. Kehanet gibi gelecek, ama müzikte de böyle olacaktır, olmalıdır...

Bir de soruna toplumbilimsel açıdan bakmaya çalışalım; pop müziği bence kent kökenli müzik türleri arasında hem sözel ve hem de teknik açıdan en ilkelidir. İlkeller de, her zaman olduğu gibi uygarlar devreye girdiğinde gitmek zorundadırlar.

Kentin uygar müzik türleri hangi müzik türleridir? Bence, kentin uygar müzik türleri "rock", caz ve klasik batı müziğidir.

Hiç telaşa gerek yok. Türkiye'de geleceği parlak olan müzik türleri bu üç müzik türüdür. Bunun, belirleyici nedeni, Türkiye'nin 1829'dan beri Batı'yı amaç olarak önüne koymuş olmasıdır. Batılılaşma, her alanda yaşandığı için, duygusal ve düşünsel Batılılaşmayı da beraberinde getirmekte ve insanımıza ne halk müziği –çünkü halk müziği kabaca bakıldığında kırın ve doğunun gereksinimlerine yanıt verir; halbuki, gelecek kentlerindir; dolayısıyla, gelecek kentli müzik türlerinindir–, ne Türk sanat müziği ve ne de arabesk yetmeyecektir. O an, Doğu müzik türlerinin reddedildiği o an, halk müziği de, arabesk de, Türk sanat müziği de, müzik mezarlığındaki ölü müzik türlerinin arasında görkemli yerlerini alacaklardır.

Bundan sonra da ülkemizde, cazın "rock"ın ve klasik batı müziğinin "Golden Era"sı başlayacaktır. (Eğer bu üç müzik türünün yandaşları kendi aralarında tepişmeyi bırakıp barış çubuklarını yakabilirlerse...)

SAHAF GÜNCESİ —— Oğuz ÖZDEM

Yarışma sanatın doğasına aykırı mı?

-I-

Bir sanatçı ya da bir kurum adına yarışma düzenleyenler, gerekçelerini "sanatçının adını yaşatmak, sanata teşvik etmek, genç yetenekler kazandırmak" gibi sözlerle açıklamışlardır. Bu gerekçelere düz mantıkla baktığımızda yarışma sonuçlarının kendi mantığını kanıtlamaktan uzak olduğunu görürüz.

Sanatçı adına düzenlenen yarışmalarda sanatçının adı bir etkinliği açıklamaktan öteye geçmez, geçmeyeceği gibi o isim kulak ve göz aşinalığıyla "park yapılmaz" levhası kadar işlevsizleşir, yıpranır. Bir süre sonra da kendini yaşatmaktan çok, yaşatmak üzere yeni bir isim önerir ki, ödül alan kişidir o.

Yarışmaların genç yetenekleri teşvik etmek gibi bir pratik sonucu da olamaz. Teşvik etmek bir yana, çemberi daraltıcı yönüyle genç yetenek üzerinde umut kırıcı bir etkisi vardır. Seçici kurulun ön elemesi sonucu "çöp tenekesini boylayan ürün" sanatçılarının aldığı gönül yarasının tamiratı bir başka yarışmaya ertelenir, bu durum onu ödül avcısı konumuna düşürür.

Her yarışma birilerini elemek mantığı üzerine kurulur. Burada elenenlerden çok, adına jüri denen eleyenlerin kim veya kimler olduğu önem kazanır. Bunların soykütüğüne baktığımızda, var olan ödülleri tükettikten sonra jüriye kabul edildiklerini görürüz. Kendilerindeki seçme hakkını daha önceki seçilmişliklerinden almışlardır. Bu seçilmişlik sanattan çok sanatçının seçilmişliğine yönelik olduğu için ister istemez onu, "ego" tatminine uygun şekilde güç oluşturmaya yöneltecektir. Oluşturulan güç de "güçler dengesini" hiçbir zaman bozmak istemeyecektir; her yarışmayı gücüne güç katacak bir halka olarak görmek isteyecektir. Kısaca, hep eleyecektir.

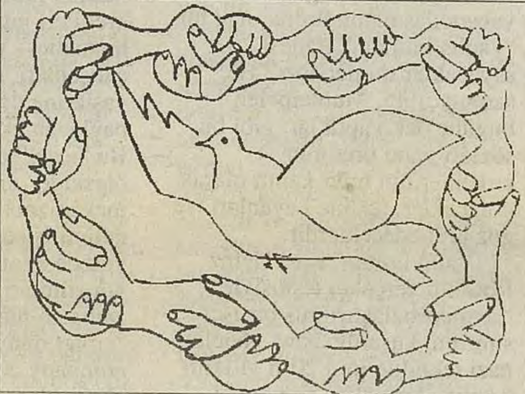
-II-

Onun bu eleme yasası bir süre sonra sistemi, kendi kendisini tüketecek çelişki yumağına dönüştürecektir. Buradaki sistemden kasıt içinde yaşadığımız toplumsal düzenin sanattaki uzantısıdır veya dağınık (!) bir örgütlenmesidir. Düzenin kendisi, tükettirmeye yönelik olduğu için sürekli model üretmek, ürettiklerini kısa sürede eskitmek zorundadır, bu yüzden al-sat ikileminde özelleştirilmiş sanat teknolojilerine gereksinim duyacak, ön elemeleri jüriden önce kendisi yapacaktır. Bu elemelerdeki estetik (!) ölçüsüyse sanatı kendileştirmek ve cilalamak yöntemiyle sanatın içeriğini boşaltmak olacaktır. Bu aşırı tüketim, tükettiriciler arasındaki rekabeti de besleyeceğinden bir süre sonra sanat enflasyonu oluşacaktır; şu anda yaşanan da odur.

Aslında yarışmalara karşı olmak için bu kadar çok gerekçeye gerek yok. Yarışma sanatın doğasına aykırıdır demek yeterli. Ancak şimdiye kadarki karşı oluşlar sistemin kendisine yönelik değildi. Yarışmaya karşı oluşun düzen karşıtlığından oluşan sosyalist içeriği belirlenemediği için hedefi de belirlenememiş durumda. Bireysel duruşlarla açıklanabilecek bu karşı oluşlar, jüri üyelerine, yarışmayı düzenleyenlerin dünya görüşlerine veya yarışma sonuçlarına yönelikti. Sanatçıların aldıkları ödüllerle anılmalarını istemiyorsak bir an önce karşı oluşun düşünsel altyapısını oluşturmak zorundayız.

Bu altyapı sanatçının içinde bulunduğu yalnızlık çemberini kırmaktan geçer, birlikteliği dayatır. Birlikteliksе öncelikle sanatsal olanı sahiplenmekten geçer. Sahiplenmeyi yaptırımcı bir güç olarak değil; sanatsal olanı besleyici, genişletici alternatif etkinlikler bütünü olarak görmek gerekir. Bu etkinlikleri "bizden olan veya olmayan"a indirgemeden sanatçının bireyselliği özgürce oluşturabileceği etkinlikler olarak düşünmeliyiz.

BARIŞ AÇISI

Neşe YAŞIN

Boşlukta dönen mavi top

Siz bu satırları okurken ben Kıbrıs'ın öteki yarısında olacağım... Sözünü ettiğim yere yürüyerek on dakikada ulaşmak mümkün; benim yolculuğum ise bütün bir gün ve üç uçak değiştirerek gerçekleşecek... Lefkoşa'dan İstanbul'a, İstanbul'dan Atina'ya ve Atina'dan tekrar Lefkoşa'ya ulaşacağım. Ben uçak şirketlerine telefon etmek ve uçak paralarını denkleştirmek için borç aramakla uğraşırken, kızkardeşim "Uzaydan birisi seyrediyorsa çok gülecek" dedi. Kıbrıs'ın öteki yarısına gidip orada bir ay kalacağımı uluorta söylerken yüzlerdeki şaşkınlığı anımsıyorum. Sonraki diyaloglar nedense fısıltıyla gerçekleşiyordu. "Nasıl?" "Neden?" "Bu yasal mı?" "Bunu uluorta söylemen doğru mu?" "Evet, aslında bunu haykırmak istiyorum, çünkü çok gülünç".

Bu gülünç hikayeyi dört yıldır Sarayova'da yaşayan Amerikalı gazeteci arkadaşım Paul'a anlatırken Yeşil Hat'ta duvarın yanındaki bir lokantada oturuyorduk. Onun benim yaptığımı dahi yapması mümkün değildi, çünkü pasaportuna "KKTC damgası" vurulmuştu... Bu sabah Can Baba (Can Yücel) aynı dertten ötürü pasaport değiştirmek zorunda kaldığını o kendine özgü küfürleriyle anlatıyordu... Devletler ve sınırlar... Bölünmüş şehirlere yüksek bir yerden bakınca her şey nasıl da anlamsız görünür... Önü bu duvarla kesilen yollar, variller, dikenli teller, kum torbaları. Bu düşmanlık işaretleri aslında bir hüzün müziğiyle anlam bulurlar... Sanki bütün bunlar savaşın saçmalığını anlatmak için orada durmaktadırlar. Fransız kültür ataşesi Anne Cauwel arabasını bir uçtan öteki uca sürerken bunu yapamayanların hüznünü de yanında taşırdı... O, pek çok diplomat gibi bir barış postacısıydı... Dostların selamlarını ve haberlerini taşırdı... Bizi onlar, onları bizim için öperdi... Şimdi Fransa'da... Bakalım Kıbrıs'ın öteki yarısından postaladığım kartı alınca nasıl şaşıracak... Fransa'ya bir kart postalamaktan kolay ne var! Asıl sorun Türkiye'ye, SÖZ'e yazılarımı nasıl fakslayacağım. Çünkü Kıbrıs'ın Rum yarısı ve Türkiye arasında doğrudan telefon hattı yok!... Doğrudan telefon hattı doğrudan temas demektir... Hani küreselleşme filan diyorlar ya, kızkardeşimin dediği gibi uzaydan biri seyrediyorsa dünyalıların zeka düzeyi konusunda ilginç yorumlar yapacaktır. Uzay deyince aklıma geldi, hani uzaydan çekilmiş o güzelim fotoğraflar var ya hani sınırlar filan görülmüyor... Onlardan birini KKTC telefon rehberinin kapağına koymuşlar... Kıbrıs ve Türkiye'nin uzaydan görüntüsü. Ama olacak şey değil! Yeşil bir kalemle Kıbrıs'ı ikiye bölmüşler... Kapak kompozisyonu ise cep telefonları, iletişim hatları, şu sözde globalleşme işaretleriyle dolu...

Astronotlar ilk kez uzaya çıkıp dünyayı boşlukta dönen bir mavi top olarak gördükleri zaman dönüşte sınırların anlamsızlığından söz etmişlerdi. Ciddi ve gerçekçi insanlar hoşlarına gitmeyen sözler işittikleri zaman "uzayda yaşamıyoruz" derler. "Alo, Alo, burası dünya, düşmanlıkların, savaşların, boğuşmaların ve didişmelerin evi... Şu anda birbirimizi yemekle meşgulüz. Lütfen mesajınızı sinyal sesinden sonra bırakınız!"

SUNUŞ

Fordizm aşılırken kapitalizmde değişenler ve değişmeyenler...

Yeni üretim ve yönetim teknikleri işçi sınıfına ne getiriyor?

Özlem ONARAN

1980'lerin moda söylemi haline gelen "Esnekleşme" kavramı etrafında dönen yenilenme edebiyatı beraberinde kapitalizmin aşıldığına dair iddiaları da getirdi. Bu moda epeydir Türkiye'nin sermaye medyası tarafından da izleniyor. Başta emek– sermaye çelişkisi olmak üzere, çatışmaların yerini uzlaşma ve dayanışmaya bıraktığı, üreticilerin tüketiciler üzerindeki hakimiyetinin tersine dönerek tüketicilerin üreticiler üzerindeki hakimiyeti biçimini aldığı, büyük tekellerin yerini küçük işletmelere ve şirketlerarası güven ilişkilerine bıraktığı iddiaları, sanki kuşkuya yer bırakmayan doğrularmış gibi ortalıkta dolaşır hale geldi.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1960'ların ortasına kadar süren istikrarlı genişleme dönemi sermaye için bir altın çağdı. Aşırı sermaye birikimi ve kar oranlarının düşme eğilimi karşısında sürdürülemez hale gelen bu altın çağa geri dönüş, sürekli istikrarsızlık ve belirsizliğin kılıcı altında sermaye için de hayal olsa bile, kapitalistler son 20 yılda içinde bulundukları durgun uzun dalganın sorunlarını bertaraf etmenin yollarını aradılar. Bu arayış reel ücretlerin ve işçi sınıfı örgütlenmelerinin aleyhine bir yönelişle Fordizmin sabitlerinden uzaklaşan esnek bir birikim modeline doğru yeniden yapılanmanın yolunu açtı. 1970'lerin sonlarından bu yana emek piyasasına, üretim ve yönetim tekniklerine, şirket örgütlenmesine, uluslararası pazarlara, finans sistemine yönelik olarak kapitalizmin yeniden yapılanması yadsınamaz boyutlar aldı. Bununla birlikte değişimin boyutları kapitalizmin krizini aşmak ya da ertelemek için girişilen "esneklik" arayışına dair Kapital'den bu yana sahip olduğumuz bilgiyi temellerinden sarsacak hiçbir ipucu içermemekte. Değişen her unsur kapitalizmin kar arayışı ve sömürüyle belirlenen en temel saiklerinin değişmeden kaldığının işaretidir.

Eşitsiz ve bileşik gelişim devam ediyor

Esnek uzmanlaşma, yalın üretim gibi yeni üretim ve yönetim teknikleri, hem emperyalist ülkelerde, hem de bağımlı ülkelerde giderek daha çok yaygınlaşırken, hala Fordizmden ve hatta kapitalizmin ilk dönemlerinden kalma üretim biçimleri, küçük atölyeler, zanaatkar tipi üreticiler, aile içi üretime dayalı işletmeler bunlara eşlik etmekte. Kapitalizmin eşitsiz ve bileşik gelişme eğilimi hem uluslararası ölçekte, hem de ulusların kendi içindeki bölgesel dengesizliklerde ifadesini bulmakta.

Esnekleşmenin bir boyutu olarak üretim sürecinin farklı aşamalarının birbirinden ayrı mekanlarda gerçekleştirilebilmesinin daha da olanaklı hale gelmesi büyük firmalara girdi sağlayan küçük firmaların sayısında bir artışa yol açtıysa da buradan yola çıkarak tekellerin aşıldığı bir kapitalist ütopya geliştirmek olanaksız. Bu küçük imalatçılar aslında büyük firmaların pazardaki iniş çıkışlardan daha az etkilenmesini sağlayan emniyet sibopları işlevini üstlenirken, faaliyetleri önemli oranda merkezdeki büyük şirketlerce belirleniyor. Dolayısıyla kapitalizmin merkezi, örgütlü yapısının parçalanmakta olduğunu ve işbirliğine, dostça rekabete dayalı yeni bir dönemin başladığını iddia etmek olanaksız. Üstelik madalyonun öbür yüzünde şirket evlilikleri, şirket devirleri temelinde gerçekleşen merkezileşme eğilimi güçlenmekte.

Kriz, ertelenmekten öte gitmiyor

Bu merkezileşme eğilimine paralel olarak kapitalistlerin giderek daha çok "kağıt alışverişi" ve spekülasyonla uğraşma eğilimi de artıyor. Yeni üretim ve yönetim tekniklerinin sunduğu karlı alanlar ne olursa olsun, bugün sermaye, kapitalizmin tarihinde daha önce görülmemiş bir oranda ve hızda üretken etkinlikten bağımsız olarak, mekanlar arasında hareket etmekte. Bu durum, üretimsizlik krizinin ortaya çıkarmış olduğu atıl fonları soğurmak için finansal alanda geliştirilmiş çözümlerin bir sonucudur ve krizi bir yandan ertelerken, diğer yandan da bir sonraki aşamada daha büyük boyutlarda yaşanmasının zeminini de hazırlamakta.

Bir borç havuzunun ve spekülasyona, finansal krizlere açık, belirsiz bir ortamın üzerinde şekillenen dünya kapitalizmi, yakalamış olduğu kimi avantajları, tüketimle üretim arasında sürekli bir karşılıklı beslemeyi olanaklı kılarak krizden çıkabilecek güce sahip değil. 1988'den beri iktisadi büyüme ile kar oranları arasındaki doğrudan ilişkinin zayıfladığı gözlenmekte. Son beş yılda kar oranları 1990'lı yıllarda yaşanan çevrimsel krizlere rağmen sürekli yükselirken, büyüme oranları yüzde 3.6'dan yüzde 0.8'e düştü. Aynı şekilde büyüme ile iş alanı yaratılması arasındaki ilişki açısından da durum daha parlak değil. Yakın zamana kadar hizmet sektöründe yaratılan yeni işler özellikle sanayideki işten çıkarmaları veya durgunluğu kısmen telafi edebiliyordu. Fakat OECD raporlarında dahi itiraf edilen rakamlara göre artık hizmet sektöründe de giderek daha az yeni iş yaratılıyor. Resmi rakamlarla yüzde 12'lerde "istikrar"a kavuşan işsizlik oranı aslında iş sahibi olanların ücretlerinin mütevazı bir seviyede tutulabilmesine olanak sağlıyor.

Kapitalizm eşitsizlikleri yeniden üretiyor

Hayatı kolaylaştıracak teknolojik olanaklar hızla gelişirken ve herkes için eşit bir yaşam standardının düzeyinin geçmiştekinden çok daha yüksek bir seviyede gerçekleşmesi mümkün haldeyken, kapitalizm sınıflar, cinsler, farklı etnik gruplar arasındaki eşitsizlikleri artırmaya devam ediyor.

Durum böyle olunca talebin çeşitliliğini yakalamak üzere esnek ve tam zamanında üretim müşterilerin sadece bir kısmını ilgilendiriyor. Alım gücü olmayanlar ise elbette müşteri anketlerinin ilgi alanına dahil olamıyor. Bu arada, gelir dağılımındaki bozulma sonucu giderek daha çok daralan müşteri kitlesinin tüketimini artırmak zorunluluğu, aslında pek de "renkli" bir dünyaya sahip olmayan tüketicilerin taleplerini "çeşitlendirmek" için reklam giderlerinin sürekli şişmesine yol açıyor. Modernist estetikten post-modern estetiğe ve müşterinin egemenliğine geçiş olarak pazarlanan durum sayısı giderek azalan bir müşteri kitlesinin talebinin eskisinden daha karışık mekanizmalarla manipule edilmesinden ibaret.

Bu çerçevede emek - sermaye çelişkisinin sonunun ilan edileceği kapitalizm ötesi bir ütopyadan söz etmek için hiçbir dayanak kalmıyor.

Sorunu çeşitli yanlarıyla bir dosya halinde ele alarak tartışmak yararlı olacaktır. Bu sayıda Nail Satlıgan ve Hacer Ansal'ın yazılarına, önümüzdeki sayıda ise benim bir yazıma yer vererek olayı bütünlüklü bir şekilde tartışmaya çalışacağız.

Yalın mı, hayın

Nail SATLIGAN

Bu yazıyı yazmak için televizyonun başından kalkmak üzereydim ki, TRT'nin geçtiği bir "tanıtıcı reklâm"ın görüntüleriyle irkildim. "Tanıtılan" TÜSİAD ile Kalite Derneği'nin ortaklaşa verdiği "kalite ödülü" vesilesiyle "toplam kalite yönetimi" idi. Yani "yalın üretim" denen sermaye stratejisine yön veren yönetim tekniği... İrkiltici olan, "hatasız üretim", "müşteri tatmini", "mükemmellik" vb. gibi son yıllarda artık usandığımız kalıp sözlerden çok, ekrana çıkarılan gencecik erkek ve kadın işçilerin ağzından dökülen lâflardı. Slogan atan bir solcu militanınkini aratmayan inanmış bir yüz ifadesiyle: "Bu makine benim", "işimi seviyorum", "sorumluluk bende", "biz bir takımız" diyorlardı. Ülkemizde de giderek yayılan "yalın üretim" belli ki işçilerin yalnız emek güçlerini değil, ruhlarını da satın alıyordu.

Bu işçiler, eninde sonunda o makinelerin gerçekten kendilerine ait olup olmadığını kavramalarını sağlayacak tecrübeleri edinecekler. Ya yalın üretime, kapitalizmin insanlığı dört nala barbarlığa sürüklediği bir dönemde antagonist çelişkileri ortadan kaldıran, en azından yumuşatan ileri bir evre gözüyle bakan sol aydınlara, akademisyenlere ne demeli? Bu sözleri koyu bir yabancılaşmanın ürünü olan bir "yanlış bilincin" ifadesi sayacaklar mı dersiniz? Hiç sanmıyorum. Muhtemelen bugüne dek yaptıkları gibi bu sözleri yalın üretimin erdemlerinin birer kanıtı olarak görecekler, tersine beyanları ise göz ardı edeceklerdir.

Yalın üretim, Karl Heinz Roth'un gerçekçi teşhisiyle "sendikasızlaştırılmış bir işçi sınıfının kuşatılmasına yönelik nazi tekniklerinin 20'li yılların İngiliz–Amerikan personnel management (personel yönetimi) —ya da company union (işyeri sendikası)— stratejileriyle bir sentezinden başka bir şey değildir"; bu sentez, Birleşik Amerika roket sanayiinin 50'li yıllardan kaynaklanan zero defect (sıfır hata) kalite kampanyalarıyla zenginleştirilmiştir. ("Die neuen Klassenverhältnisse und die Perspektive der Linken: Schwächen und Stärken eines überfälligen Diskussionsvorschlags", Die Wiederkehr der Proletarität, der. idem, Köln, ISP, 1994, s. 205.) Batılı sermaye stratejlerinin yalın üretimi bir Japon sistemi (Toyotaizm ya da Toyotizm) olarak sunmalarının nedenini, Japonya'nın dünya pazarındaki en başarılı rakipleri olmasından hareketle stratejiyi bir kaçınılmazlık halesiyle donatmak istemelerinde aramak gerekir.

İçsel ve dışsal kuşatma mekanizmaları

Japon kapitalizmi, İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen otuz–otuz beş yıllık dönemde Japon sendika hareketiyle zorlu ve kanlı mücadelelerden geçerek işçi sınıfını âdeta su geçirmez duvarlarla birbirinden ayrılmış company world'ler (şirket dünyaları) hâlinde parçalamayı başarır. Bu süre içinde bütün kilit işletmelerde muti işyeri sendikaları ve labour–management council'lar (işçi–işveren konseyleri) oluşturulur. İşyerindeki "işveren" egemenliğinin militan birer savunucusu olan bu sarı sendikalara yalnız sürekli çalışanlar üyedirler ve onların üyelikleri zorunludur! Bu işçiler, son derece düşük (çoğu kez toplam kazançlarının yüzde 15'i dolayındaki) taban ücretlerinin yanı sıra kıdeme göre kademelendirilmiş ikramiyeler ve her yıl yönetimce bireysel düzeyde yeniden saptanan yıllık primler elde ederler. Ayrıca fabrika lojmanları ve konut kredileri gibi birtakım "sosyal hizmetler" vardır ki, bunlar çalışanları, işten ayrılacakları 55 yaşlarına dek işletmeye bağlayan ek birer zincir gibidir. Bu "içsel" mekanizmaların ötesinde "dışsal" kuşatma mekanizmaları da vardır. Söz gelimi işletmenin kurulu olduğu yörede kent ve bölge yönetimleri çoğu kez ilgili zaibatsu'nun elindedir. Böylece "şirket dünyası"nın yerini company country (şirket ülkesi) almış olur. Personel piramidinin üst üçte birlik bu bölümünün altında, geçici sözleşmelerle yabancı firmalarca sağlanan, ücretleri ayrı ve çok daha düşük düzeyde saptanan işçiler yer alır. Zorla "sendikalaştırılan" birinci kesimden farklı olarak bu işçilerin örgütlenmeleri zorla engellenir. Her türlü korumadan yoksun "eğreti" işçiler, piramidin tabanını meydana getirirler. Bunlar, daha '70'li yıllarda kimi işkollarında, örneğin Japonya'nın en büyük beş çelik işletmesinde

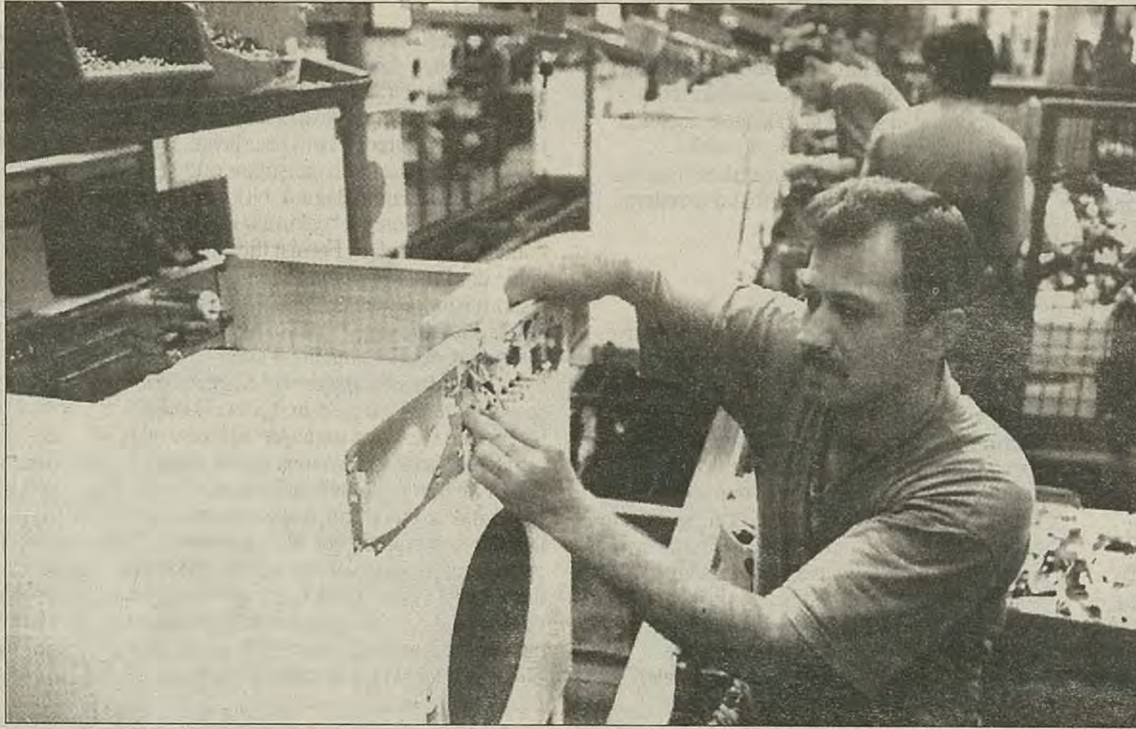

mı, ya da 'lean or mean'?

personelin neredeyse yüzde 60'ını oluşturur ve sözleşme süresinin sonuna değin çoğu kez zorla company dormitory'lerde (şirket yatakhaneleri) tutulurlar. Yatay ve kendi içinde beş ilâ altı kademeye ayrılmış bir tedarikçiler (yan sanayiciler) zinciri, bu dikey kuşatma sistemini, şirket çevresinde örgütlenmiş bir "konglomera"ya dönüştürür. Bu işletmeler, önceden saptanmış fiyatlar, teslim süreleri ve kalite standartları uyarınca toplam üretim değerinin yüzde 75'e varan bir bölümünü gerçekleştirir. Bu sömürü hiyerarşisinin en altında yer alan ve ev sanatlarıyla uğraşan aile işletmeleri, birinci kademedeki tedarikçilerin ücretlerinin yalnız yüzde 20'sini elde eder.

İçsel kuşatma mekanizmalarının pekiştirilmesi

Bu arka plân üzerinde Japon sermayesi, '60'lı yılların ortalarında, yukarda anlatılan içsel kuşatma mekanizmalarını pekiştirmeye yönelik bir program başlatır. Sürekli işçiler, quality circle'ler (kalite çemberleri) içerisinde bir araya getirilip bir "yeniden eğitim"den geçirilirler. Artık kendilerini "şirket dünyası"nın bireysel birer parçacığı olarak görmeleri yeterli değildir; kendi istihdam durumlarına işletme yönetiminin gözüyle bakmayı da öğrenmeleri gereklidir. Eskiden sendikalar aracılığıyla toplumsallaşan faal işçilerin işletme hedeflerinin belâgatli birer "iletken"i hâline gelmeleri süreci bu çemberler içinde tamamlanır. Bu yüzden işletme yönetimleri, çoğu kez "yönlendirici" müdahalelerde bulunarak kalite çemberlerinde "şahinler"in sözünün geçmesine yardımcı olurlar. Böylece üretim bilgisinin sürekli olarak yukarıya aktarılmasının önü açılmış olur. Daha sonra olup bitenleri işkolu sendikalarının yenilgiye uğramış kadrolarınca kaleme alınmış çok sayıda incelemede bulabiliyoruz. Çoğu durumlarda işletme yönetimleri, işçilerden belli bir iyileştirme önerileri kotası talep etmekle yetinir. İşçiler arası dayanışmanın büyük ölçüde zaafa uğratıldığı koşullarda büyük işletmelerin sürekli işçilerinin hemen hepsi '70'li yılların sonlarından beri bu dayatmaya boyun eğer. Çünkü zaibatsu işletmelerinde işten çıkarmalar, neredeyse yalnızca "sadakatsiz" ve sendika düşmanı davranışlarla sınırlıdır ve rasyonelleştirme önerilerinin ceremesini özellikle taşeron firmaların işçileri, eğreti işçiler ve tedarikçiler çeker. Gene de çelik ve gemi yapım sanayiinin kimi dallarında olduğu gibi sürekli işçilerin yarısının işlerini kaybettiği ya da işyerlerini değiştirmek zorunda kaldığı durumlara bazen rastlanır. Kalite çemberlerinin sözcüleri çoğu zaman işyeri sendikalarının görevlileridirler. K. H. Roth, işte bu noktada bu sarı sendikalar ve "işçi–işveren konseyleri" ile nazi silâhlanma sanayiinin "Alman Emek Cephesi", "emek komisyonları" ve "güven kurulları" gibi "örgütler"i

arasında paralellik kuruyor. (Ibid., s. 209.) Zorla dayatılan dışsal kuşatma mekanizmaları sayesinde sürekli olarak işletme yönetimi kanallarına akıtılması sağlanan üretim bilgisi (kaizen) temelinde "yalın fabrika", "tümleşik üretim", total quality management (toplam kalite yönetimi), just in time (tam zamanında) vb. gibi uygulamalar istikrar ve yaygınlık kazanır.

Bir öncü: Taiichi Ohno

Bu toplumsal güç dengesi üzerinde Toyota sisteminin mucidi Taiichi Ohno gibi "öncüler"in mühendislik bilimi açısından yaptıkları katkıları da unutmamak gerek. Ohno, üretimde Fordist montaj hattı teknolojisinin "dönüş (aynı görevi yapmaya) süreleri"ni tedarik aşamasında, bütün bileşen ve parçaların, ondalık saniyelere varan bir dakiklikle bir araya getirilmesini mümkün kılan bir denetim grafiği sistemiyle (kanban) birleştirir. Böylece merkezî üretim noktaları açısından imalât sürecinin tümü şeffaflaştırılır ve geniş tedarikçiler zinciri içerisinde sürekli ağırlık noktası kaydırmaları olanaklı hâle gelir. Aynı zamanda üretimin bütün evrelerinde tekdüze bir işletim standardı tutturulur ve tamponların ortadan kaldırılması sayesinde bütün işletme fasılaları ve kayıp zamanlar hemen açığa çıkarılır. Sonuç, işgününün Taylorculukla kıyaslanamayacak ölçüde yoğunlaşması olur. Japon işletme yöneticileri, ancak bu iş örgütlenişi yerleştikten sonradır ki, kalite çemberlerini team work (takım çalışması) adıyla üretim sürecine sokmaya, işçileri aynı dönüş süresi içerisinde art arda çok sayıda işlemle görevlendirmeye, denetim ve gözetim işlevlerini, kendi içinde son derece hiyerarşik bir

biçimde örgütlenmiş imalât gruplarına devretmeye başlarlar. Kalite çemberlerinin, team'lerin (takımlar) ve işyeri sendikasının yöneticileri çoğu kez aynı kişilerdir. Bunlar işletme yönetiminin bütünsel egemenliğin en alttaki dişlileri olurlar. Ücretlilerin grup içi rekabetini kalıcılaştıran, üretim bilgilerini sürekli bir rasyonelleştirme uygulamasına dönüştüren, performanslarını fiziksel–zihinsel dayanma sınırına dek zorlayan, üretim akışını her ne sebepten olursa olsun aksatan herkesi grup disiplininin ve prim kesintilerinin yaptırımlarına tâbi kılan hep onlardır.

'Management by stress'

Son derece çarpıcı bir olguya dikkati çekmekte yarar var. Yalın üretimin işletmecilik edebiyatına armağan ettiği yeni Japonca ve İngilizce terimler arasında iki tanesi vardır ki bu sistemin Fordizme ve/ya da Taylorculuğa oranla bir ilerlemeyi temsil edip etmediğine ışık tutar. Yalın üretimin yönetim tekniği sık sık management by stress (gerginlikle yönetim) diye adlandırılır. İşçiler, tam bir örgütsüzlüğe mahkûm edilerek bu gerginliğe boyun eğmeleri sağlanmıştır. Öte yandan gerginliğe dayalı bir yönetim tarzının her an bozulabilecek kararsız bir denge üzerinde oturduğu açıktır. O hâlde normlardan en ufak bir sapmaya bile tahammülü olmayan bir sistemin işleyişini tehlikeye düşürebilecek her potansiyel "fitneci"nin önceden teşhis edilip başkalarına ibret olacak bir akıbete uğratılması gerekir. İşletme marşının topluca söylenmesi, her sabah işletme andının tekrarlanması gibi dışarıdan bakıldığında gülünç

gözükebilecek ve nazi dönemini andıran simgesel ritüellerin işlevselliği tam da burada yatar.

Emek süreçlerindeki gelişmelerle değişik açılardan ilgilenen hemen herkesin son yıllarda öğrendiği bir Japonca kelime de karoshi'dir. Bunun anlamı, geç kapitalizm çağında, ona emeçi mücadeleleriyle dışarıdan dayatılmamış, kendi dinamiklerinin ürünü olan her "yeniliğin" insanlığı barbarlığa bir adım daha yaklaştırdığının bir hatırlatıcısı gibidir: Aşırı çalışmadan fücceten gitmek — tam bir ömür boyu istihdam güvencesi (!) yani.

Emek yeniden vasıflılaştırılıyor mu?

Şimdi Japon tarzı üretim tekniğinin Taylorculuktan farklı olarak emeği yeniden vasıflılaştırıp vasıflılaştırmadığı sorununa gelelim. 1968'i izleyen "iş zenginleştirme", "katılım" vb. gibi tartışmaların ve bunların temelinde yatan uygulamaların nasıl bir çıkmaza sonuçlandığını unutmuş görünen kimi ilerici gözlemciler yalın üretime böyle olumlu bir özellik atfediyorlar.

Ne yazık ki, kapitalizmin ilerici potansiyelleri konusunda sağlıklı bir kuşkuculukla beslenmiş bir gerçekçilik bize tam tersini telkin ediyor: Yalın üretim Taylorculuğun aşılması değil, hiper–Taylorculuktur! (Robert Brenner ve Mark Glick, "The Regulation Approach: Theory and History", New Left Review, No. 188 (July/August 1991), s. 118.) "Esneklik" diye yüceltilen şey, yani işçilerin takım üyeleri tarafından yapılan görevlerin tamamını ya da tamamına yakınını yerine getirme becerisini kazanmaları, tam da görevlerin "süper–vasıfsızlaştırılmasının", bir başka deyişle olabildiğince basit bileşenlerine ayrılmış olmasının bir sonucudur. Brenner ve Glick, Japonların bu bileşenleri "ayrıntı" diye adlandırmalarının anlamlı olduğunu belirtiyor ki, bu, Marx'ın kullandığı deyimle aynıdır (Almanca aslında Teil, yani parça; İngilizce çevirilerin bir bölümünde detail, yani ayrıntı; Türkçe çevirilerde keza parça).

"Esneklik" diye yüceltilen şey, yani işçilerin takım üyeleri tarafından yapılan görevlerin tamamını ya da tamamına yakınını yerine getirme becerisini kazanmaları, tam da görevlerin "süper–vasıfsızlaştırılmasının", bir başka deyişle olabildiğince basit bileşenlerine ayrılmış olmasının bir sonucudur.

'Hüner' ve 'nitelik'

Yalın üretime dayanaksız bir iyimserlikle yaklaşanların yanı sıra bu üretim sisteminin beraberinde getirdiği "aşırı Taylorculuğun" işçi sınıfını aşırı niteliksizleştirdiği, dolayısıyla onun eski toplumu devirme ve yeni bir toplum kurma kapasitesini de yok ettiğini düşünenler (örneğin Birikim, özellikle de Ömer Laçiner) de var. Kanımca bunlar, yalın üretim benzeri "yüksek teknolojiler"in barındırdığı iki paralel süreci birbirinden ayırt etmedikleri için bu aşırı kötümser sonuca ulaşıyorlar. Elbette yalın üretimin işçileri zanaat anlamında yeniden vasıflılaştırması söz konusu değil. Kaldı ki, böyle bir şey istenilir de, yapılabilir de değildir. Çünkü üreten–yöneten ayrımının ortadan kalkacağı bir sınıfsız toplum, ancak insanlığın yararlanabileceği "boş zaman"ı köklü bir biçimde genişleten gelişkin bir teknolojik maddî temel üstünde kurulabilir. Ama yalın üretim, mikro–elektronik, bilgisayarlaşma, yarı otomasyon, otomasyon vb. gibi son derece ileri ve karmaşık teknolojiler üzerinde yükselen bir üretim sistemi olduğu için insan emeğinin bilgi ve kültür düzeyinde de büyük bir yükselmeyi gerekli kılıyor. Başta Ernest Mandel olmak üzere birçok Marxist yorumcu, teknolojik devrimlerin emek üzerindeki etkisinin bu ikili karakterine işaret etti. Ne var ki, bu çift yönlü süreci "emeğin vasıfsızlaşması (deskilling) ve yeniden vasıflılaşması (reskilling)" gibi aynı kökten türetilmiş kavramlarla betimlemeye çalıştılar. Bu kavramlar, bir yandan zanaatçı vasıfları ile bilgi ve kültür düzeyi arasındaki nitelik farklılığına işaret etmekte yetersiz kalıyor, öbür yandan sürecin net sonucunun ne olduğu sorusunu cevapsız bırakıyordu. Ben, Türkçede, zanaat çağrışımı daha belirgin olan "hüner" ile bilgi ve kültür alanına ilişkin yan anlamı daha güçlü olan "nitelik" kelimelerinden yararlanarak şöyle bir formül önerilebileceğini sanıyorum: Yalın üretimin içerdiği türden bir işbölümü, emeğin hünersizleşmesini derinleştirirken nitelik düzeyini giderek yükseltiyor. Böylece o emeğin taşıyıcısı olan insanların ve o insanlardan oluşan sınıfın (yoksa hiç kuşkusuz yabancılaşmış ve yabancılaştırıcı bir faaliyet olarak kalmaya devam eden emeğin kendisinin değil) eski toplumu dönüştürme, yeni toplumu inşa etmede potansiyel özne olma rolü gitgide güçleniyor.

Üretim esnekleşirken işçiye neler oluyor?

Hacer ANSAL

Dünyada üretim ve çalışmada esneklik giderek yayılıyor. Ekonomik Forum dergisi "Esneklik modası" demiş geçen Eylül sayısında. Fakat modayı gelip geçici, fazla kalıcılığı olmayan bir şey gibi algılıyorsanız, esneklik uygulamaları pek de öyle gelip geçici bir moda gibi gözükmüyor. Çünkü, Türkiye de dahil, dünyanın her yerinde firmalar esnek üretim organizasyon biçiminin çeşitli ögelerini firma bünyesine adapte etmek için yoğun bir çaba içine girmiş bulunmaktalar. Durum bu iken, üretimde ortaya çıkan bu değişiklikleri anlamak ve bunların işçinin çalışma hayatındaki konumu açısından anlamının ne olduğunu kavramak çok önemli oluyor. Burada ben de kısa bir şekilde de olsa bunu yapmaya çalışacağım.

Üretim sürecinde değişen ne?

Hepimizin bildiği gibi, 1970'li yıllardan itibaren teknolojik değişiklikler giderek artan bir hız kazandı. Bunun yansımaları piyasaya yeni sürülen çeşitli ürünlerin yanı sıra üretim süreçlerinde ortaya çıkan değişiklikler şeklinde görülmeye başlandı. Peki neydi bu üretim süreçlerinde ortaya çıkan değişim? Kimilerinin teknolojik devrim diye nitelendirdiği gelişmelere sistematik olarak baktığımızda, en temelde, mikroelektronik teknolojisinde ortaya çıkan değişikliklerin üretim süreçlerine adapte edilerek üretim sistemlerine esneklik kazandırılmaya çalışıldığını görüyoruz.

1960'lı ve '70'li yıllarda gözlenen hem sermayenin, hem de üretimin uluslararasılaştırılması ile ve de giderek daha çok ülkenin dışa dönük sanayileşme politikası izlemeye yönelmesi ile dünya pazarına üretim yapılmaya başlanmıştır. Bu pazarda talep çok çeşitli nedenlere bağlı olarak büyük dalgalanmalar göstermektedir. Bu dalgalanmalara uyum sağlama zorunluluğu, ayrıca savaş sonrası 30 yıldaki büyük kapitalist gelişme sonucunda ortaya çıkan farklılaşmış tüketici talebi, dolayısıyla mal çeşitlerinin artırılma zorunluluğu "esnekleşmeyi" gündeme getirmiştir.

Dünya pazarına eski, katı Fordist kitle üretimi teknolojisi ile üretim yapmak giderek zorlaştığından, üretimde mikroelektronik teknolojisinin uygulamaya konulması ile yepyeni, esnek üretm sistemleri ortaya çıkmış, buna bağlı olarak da işçilerin emek süreci ve çalışma biçimleri değişikliğe uğramıştır.

Fordist kitle üretimi

Ortaya çıkan bu yeni üretim sistemlerine biraz daha yakından bakmadan önce, neyin eskiye göre değiştiğini anlayabilmemiz için, çok kısa olarak, Fordist kitle üretiminin en belli başlı özelliklerine değinmek istiyorum.

Fordist üretimde iş süreci çok küçük parçalara ayrılarak her parça, iş, hareket ve zaman etütlerine tabi tutulmuş, işçinin işi tam olarak nasıl ve ne kadar zamanda yapacağı belirlenmiştir. Standartlaştırma Fordist üretimin önemli bir özelliğidir. Yani hem ürünün, hem de işin standartlaşması söz konusudur. Bu standartlaşmış işin bir bölümü mekanize edilmiş, örneğin akan/hareket eden bir montaj hattı ile üretim sürekli kılınmış ve özel amaçlı iş makinalarının kullanımına gidilmiştir. Bunların çoğu yapılan ürün tipine/modeline göre tasarlanmış, bir modelden ya da ürün tipinden öbürüne geçmek ya çok güç, dolayısıyla yüksek maliyetli, ya da olanaksızdır. Ayrıca özel amaçlı makinaların kullanımının yüksek maliyeti, ölçek ekonomilerini çok önemli kılmış, üretimin büyük ölçeklerde yapılması gereği ortaya çıkmıştır. Fordist kitle üretiminde esnekliğe hiç yer olmadığı için dünya pazarlarının rekabet koşullarına ve sürekli kendini yenileyen mal talebine cevap vermekte son derece hantal ve katı kalmıştır.

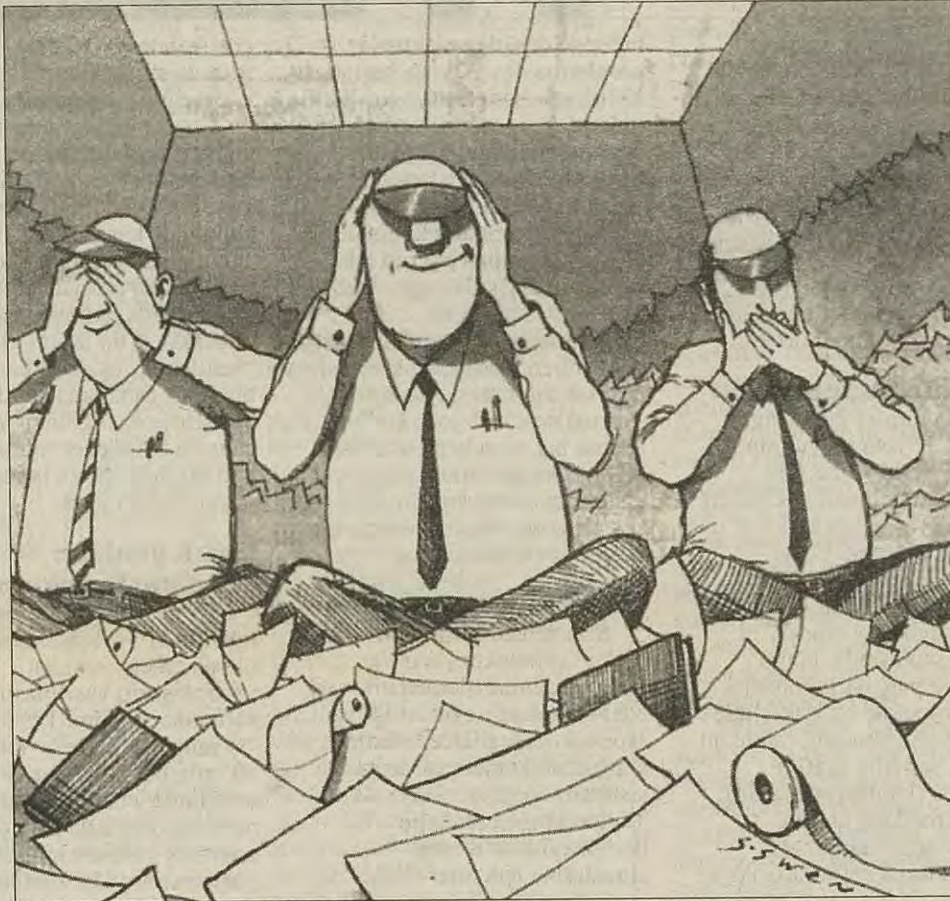
Fordizmdeki Taylorist emek düzenleme ilkeleri uyarınca, biteviye bir parça işi tekrarlayan işçiden üretim bilgisi de tamamen koparılmıştır. İşçinin bilgi ve iş deneyiminden yararlanmak söz konusu değildir. Üretim sürecinin tüm bilgisi ve kontrolü yönetimin elinde toplanmıştır.

Böyle bir üretim sisteminde gücünü daha ziyade büyük ölçekli fabrikalardaki toplu üretimden alan sendikal mücadele, işçilerin emek sürecinde kontrol ve güç sahibi ollmalarına değil, vasıfsızlaştırılmış işlerini korumaya, çalışma koşullarını ve ücretlerini iyileştirmeye yoğunlaşmıştır.

Post-Fordist esnek üretim sistemleri

İkinci Dünya Savaşı sonrasında sermaye, tüketim malları kesimindeki verimlilik artışı ile işçi sendikalarının ücret artışı taleplerini 20 yıl kadar dengeleyebilmiş, diğer bir deyişle, verimlilik artışı ile ücret artışları arasında – üretim ile tüketim arasında– bir denge sağlayabilmiştir. Fakat 1960'ların sonuna doğru, Fordizmde giderek makina kullanımı ile birlikte emek üretkenliğinde sınıra varılmış, verimlilik artışı ile ücret artışı arasındaki üretken döngü artık işlemez olmuştur.

Sermaye bu durumdan çıkmak için 1970'lerden itibaren üretim yerlerinde enformasyon teknolojisindeki gelişmeleri de üretim süreçlerine adapte ederek yeni düzenlemelere gitmektedir. Fordizmi daha esnek kılmaya çalışarak ve talep değişikliklerine adapte olabilir yeni üretim sistemleri yaratarak krizi aşmaya çalışmaktadır.

Böylece Post–Fordist diye adlandırılan temel olarak iki yeni esnek üretim sistemi ortaya çıkmıştır. Birincisi, esnek uzmanlık, ikincisi yalın üretim diye de adlandırılan Japon üretim tekniğidir.

Sermayeye esneklik, ya işçiye...

Esnek uzmanlık ilk olarak İtalya'da, 1970'lerin başında işçi hareketinin yükseldiği bir dönem sonrasında yaygın biçimde görülmeye başlanmıştır. Büyük ölçekli fabrikalardaki üretimin desantralizasyonu (yani adem–i merkeziyetçi bir üretime geçiş) sonucu, küçük üretim biçimleri ortaya çıkmış, üretimin çeşitli bölümleri taşeronlara devredilerek fason üretim yapılmaya başlanmıştır. Yeni teknolojiler de küçük birimlerde ekonomik üretim yapılmasını olanaklı hale getirmiştir. Böylece bir yandan dünya pazarının dalgalanan talep yapısına uygun olarak üretimde esneklik sağlanmış, bir yandan da büyük şirketler örgütlü işçi mücadelesinden kaçabilmişlerdir.

Bu küçük üretim birimlerinin özelliği, yeni koşullara derhal uyarlanabilme, teknolojik değişiklikleri adapte edebilme ve de yeni teknolojik değişiklikler yaratabilme yeteneğine sahip olmalarıdır. Yapılan araştırmalar buralarda son derece vasıflı, üretim bilgisine sahip, üretim sürecini hem tasarlayan, hem de uygulayabilen işçilerin çalıştığını ortaya çıkarmıştır. Yani bu dağınık birimlerde çalışan işçilerden en azından "çekirdek işçi" konumunda olanları, Fordist üretimde toplu halde üretim yapan, emek sürecinde her türlü tasarım işinden yoksun bırakılmış işçilerden çok farklıdır.

Ancak esnek uzmanlıkta talep dalgalanmalarına karşı esneklik, genellikle sosyal güvenlikten yoksun işçilerin küçük işyerlerinde kolayca işe alınıp atılmalarıyla sağlanmaktadır. Dolayısıyla işçiler dünya pazarının tüm belirsizliklerine açık bulunmakta, bu da çalışma koşullarını ve ücretlerini büyük ölçüde belirlemektedir. Yani çeşitli üretim aşamalarının taşeron şirketlere dağıtılması ve bu küçük işletmelerde dağınık ve örgütsüz çalışan işçilerin birlikte hareket etme olanağının bulunmayışı, sermayeye büyük bir esneklik kazandırdığı kesindir.

Türkiye'de de, 1980'lerde uygulamaya konulan ihracata dönük sanayileşme politikası ile birlikte dış pazarlara üretim yapmak, bazı sektörlerde teknolojik yenilenme ve daha esnek bir yapı gerektirmiştir. Örneğin hazır giyim sektöründe dış talep dalgalanmalarına karşı esneklik, yeni teknolojilerle değil, yüzlerce küçük atölyede ucuz, sigortasız, örgütsüz işçinin çalıştırılması ile kazanılmaktadır. İhracata dönük üretimle birlikte ortaya çıkan bu uygulamanın AT ile gümrük birliğine girdikten sonra artan rekabetle daha da yoğunlaşacağını söylemek büyük bir kehanet sayılmamalıdır.

Yalın üretim sistemi

Diğer Post–Fordist üretim biçimi olan yalın üretime gelince; bu üretim tekniği, Fordist kitle üretiminin, sürekli değişen pazar koşullarına uygun, daha esnek, daha küçük kümeler halinde üretimi sağlayacak şekilde dönüştürülmeye çalışılması ile ortaya çıkmıştır ve büyük ölçüde şu ilkelere dayandırılmaktadır:

– Üretimde israfı/ziyanı ortadan kaldırmak için 0 (sıfır) hatalı üretimi gerçekleştirmek, böylece de maliyetleri aşağıya çekmek,

– İşçilerin kapasitelerini, üretim deneyimlerini, kafa potansiyellerini sonuna kadar kullanmak, böylece de prodüktiviteyi, emeğin üretkenliğini daha da artırabilmek.

Bu amaçlara yönelik olarak Japonlar geliştirmiş oldukları bu yeni iş örgütlenmesinde, hem ana, hem tampon stokları kaldırarak hatalı üretimin derhal farkedilmesini sağlamışlar, böylece de maliyetlerde büyük düşüşler gerçekleştirebilmişlerdir. Üretimde büyük bir akış sağlanmış ve bu akışın sürekliliğinin sağlanmasında işçilere büyük iş düşmektedir.

İşçiler belirli bir parça işi değil, çok değişik işler yapabilecek kalifikasyondadır. İşçi, işyerinde yoğun eğitime tabi tutularak, üretim bilgisi verilmekte ve çok çeşitli vasıflara sahip olması istenmektedir. Herhangi bir hatalı üretim ya da makinaların arızalanması durumunda işçiden duruma derhal müdahale etmesi beklenmektedir. Sistemin çalışabilmesi için üretimdeki işçiye yetki, sorumluluk ve inisiyatif verilmektedir. Ayrıca üretim teknolojisi de ünlü kalite çemberleri yolu ile, yine işçilerin bilgi, beceri ve deneyimleri ile geçiştirilmektedir. İşçinin bu yeni üretim sisteminde daha güçlü bir konumda olması son derece önemli bir gelişmedir.

Ancak, işçilere çok çeşitli işler yaptırılarak iş yoğunluğunun, dolayısıyla emek üretkenliğinin büyük ölçüde artırıldığı da bir gerçektir. İşin yoğunluğunun yüksek düzeyi, işçilerin iş istasyonları arasında koşar gibi gidip gelmeleri, Batılı gözlemciler arasında büyük bir hayret uyandırmaktadır.

Aşırı çalışmaktan yılda 10 bin ölüm...

Fordist sistemde işçiye olan bağımlılık minimuma indirilmeye çalışılırken, yalın üretim modelinin başarılı bir biçimde işleyişi aslında tamamen işçilerin yönetimle işbirliğine girmesine, firmaya bağlılık olarak ortaya çıkan çalışma motivasyonuna dayandırılmaktadır. Emek üretkenliğinin büyük ölçüde artırılabildiği böyle bir üretim organizasyonunun sermaye tarafından benimsenip uygulamaya konmaya çalışılması doğaldır. Öte yandan, Fordist sisteme kıyasla üretim sürecine vakıf, daha bilgili ve becerili, çeşitli işleri yapabilecek vasıfta, zihinsel faaliyette bulunarak üretim sürecini değiştirme potansiyeline sahip, ekip çalışması yapmaya alışık işçiler yaratması açısından çeşitli sol çevrelerce de olumlu karşılanmaktadır. Gelecekteki alternatif bir toplum projesi açısından bakıldığında çok daha olumlu bir konuma sahip olmakla beraber, işçilerin bu gücü ve potansiyeli mevcut ekonomik sistem içinde kendi çıkarları için nasıl kullanabilecekleri son derece önemli bir sorundur.

Ayrıca yukarıda sözü edilen ve Batılıları hayrete düşüren iş yoğunluğu ortamının işçiler açısından bir cennet olamayacağı da açıktır. Çok çalışmaktan ölüm vakaları, tam otomasyon sistemlerinin yaygın olarak kullanıldığı, ileri refah düzeyine ulaşmış bir ülke olarak görülen Japonya'da hemen hemen tüm sanayi dallarında giderek artmaktadır. Şubat 1992'de Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'na Japonya'da senede on bin dolayında çok çalışmaktan ölüm vakası rapor edilmiştir. Japon sendikacılığı geleneksel olarak sadece işyerindeki ücret müzakereleri ile ilgilendiğinden işçileri çok ağır iş yoğunluğundan ve fazla mesai yükünden korumak konusunda etkili olamamaktadır.

Sonuç olarak, esnekliği ve başarısı büyük ölçüde işçilerin bir yandan dağınık, örgütsüz, hatta kayıtsız çalıştırılmalarına bağlı olan, diğer yandan da uzun çalışma saatlerine, yüksek düzeyde iş yoğunluğuna, fedakarlık, bağlılık ve çalışkanlık temeline oturtulan post–Fordist üretimin, çalışanlar için, diğer sosyo–ekonomik koşullarına bakıldığında da hiç parlak bir sosyal düzen yaratmadığı görülmektedir. Fakat sendikacılığın ve işçi sınıfı hareketlerinin son derece gerilediği mevcut kriz koşullarında, Türkiye de dahil olmak üzere, transfer edildiği diğer ülkelerde sermayenin çıkarlarına uygun biçimde yeniden üretilmeye çalışılacağı ve Fordizme alternatif olarak yeni dünya düzeninin üretim paradigmasını oluşturacağı açık gibi gözükmektedir.

Barış, eşittir Kürt özgürlüğü

Necmiye ALPAY

DEP Diyarbakır milletvekili Sedat Yurtdaş, Türk halkının Kürt sorunu konusunda bir şaşkınlık yaşadığını söylemişti (SÖZ, no. 38, 4 Kasım 1995). Çok doğru. Galiba Türk solunda da Kürt sorununun uzun süredir insan hakları bağlamı dışında pek az konuşulmasında şaşkınlığın payı oldu.

Şaşkınlığı güçlendiren esaslı nedenler vardı. Bunların başında düşünce özgürlüğünün dışarıdan ve içeriden kısıtlanması geliyor. Dışarıdan kısıtlamadan kastım, devlet katında günün öcüsünün Kürt hareketi olmasıdır. İsmail Beşikçi, durmadan mahpustur. İsmail Beşikçi'nin durmadan mahpus olması, bedelin yüksekliğini gösterdiği gibi, bedelsiz kalabilecek şeyler söylemenin de ayıpsanmasını getiriyor. Bülent Tanör bu bağlamda bir yakınmada bulunduğunda İsmail Beşikçi, düşünce özgürlüğünü bedeline katlanarak kullanmak gerekir anlamında, çok yerinde bir yanıt vermişti. Yine de Kürt sorununun yıllar sonra yeniden konuşulmaya başlanması için ÖDP'nin olmasına ve politika serdetme zorunluluğunun artması gerektiği anlaşılıyor.

Vasıf Öngören Türkiye'nin baş çelişkisi Kürt sorununda yatıyor dediğinde 1969 ya da 1970 yılındaydık. DDKD'ler kurulmuş idiyse de, baş ya da temel tüm çelişkilere sınıfsal bağlamda bakılmaya çalışıldığından, bu tez sol içinde o zaman ve daha sonra ağırlık kazanmadı, anıldığına da rastlamadım. Ulusal sorun çok okundu, çok tartışıldı; ama bilebildiğim kadarıyla Kürt sorununun Kürtlerin değil, Türkiye devriminin sorunu olduğu fikri genel kabul görüyordu. Tartışmalar gitgide ulusal sorunun devrimden önce mi, sonra mı çözüleceği konusunda odaklanıyordu.

Komünist gelenek

Komünist gelenek, bunun bir enternasyonalizm sorunu olduğunu gösteriyordu: Ülke sınırları içinde birden çok ulus varsa, ülke içi enternasyonalizm bunların aynı partide örgütlenmesini gerektirir; ulus temeline dayalı parti olmaz. Bund örneği vardı, vb. Yetmişli yıllardan başlayarak, ulusal sıfat olarak 'Türkiyeli'yi kullanma terbiyesi edinildi. Bu arada ülke adını dava konusu etmenin kimsenin aklından geçmemiş olması ilginçtir.

Ülke adının dava konusu edilmemesinin ve sonradan Kürt hareketliliğindeki yükseliş karşısındaki şaşkınlığın belki bir nedeni de, çok uzun süre egemen olan şu anlayış/ruh haliydi: Türkiye, feodalliğinin oranı tartışılan, geri bıraktırılmış, emperyalizme bağımlı, ezilen bir ülkeydi. Devrimcilerin antifaşist, demokratik içerikliydi. Evet, Kürtler eziliyordu, ama zaten tüm halk eziliyordu; Kürtlerinkine bir de ulusal baskılar ekleniyordu ki, bu soruna devrimin gündeminde içtenlikle yer verilmişti. Kürt burjuvalar ve toprak ağaları, öteden beri içlerinde "Kürtçüler" bulunsa da esas olarak kendi Türk sınıfdaşlarıyla aynı saflardaydı. Özetle, devrimciler kendilerini ulus aidiyetleriyle tanımlamıyordu.

Yetmişli yılların sonlarına doğru alt-emperyalizm tezlerinin gelişmesine, Türkiye'nin emperyalistleşmesinden söz edilmesine ve Kürt sorunu üzerinden sömürge tartışmasına paralel olarak, ezen ulus devrimcilerinin görevi ezilen ulusun haklarını savunmak, ezilen ulus devrimcilerin görevi ise, kendi zeminlerinde yükselme şansı çok yüksek olan milliyetçiliğe karşı savaşmaktır, formülleri anımsandı. En azından, komünist hareketin asr-ı saadetine böyle deniyordu. Leninist politikada, ezilen ulusun milliyetçiliğine hoşgörü geleneği de vardı, ancak bu hoşgörü ezilen ulus komünistlerine yönelik değil - onlar kendi ulusları içindeki milliyetçiliğe karşı savaşmakla, ulusal olmak, ama ulusalcı olmamakla görevliydiler-, halk içindeki, ittifak yapılabilecek güçlerdeki milliyetçiliğe yönelikti. (Bu ilkelerin dünyada uygulanamamış, daha çok tersine ya da kolayına uygulanmış olduğunu bir kenara yazmak gerekiyor.)

12 Eylül'den sonra

Bu düşünceler yetmişli yılların devrimci yükselişi içinde de yerleşip içselleşemeden Eylül darbesi geldi. Kendisine Marksist-Leninist diyen başlıca hareketler darma duman olurken, yine kendisine Marksist-Leninist diyen bir silahlı hareket, PKK, istikrarlı bir yükseliş içine girdi. PKK esas olarak ulus temeline dayanıyordu ve bu niteliği gitgide ağır bastı (sanıyorum Marksizm-Leninizm artık resmi tanımında da yok).

Beride insanlar ülkedeki ve dünyadaki yenilgilerin nedenlerini sorgulamanın gerekliliğini, ayrıca, aracın öne çıkmasıyla unutulan amaçları gitgide daha çok anımsar, ÖDP'nin de tanıklık ettiği gibi özgürlükçü yan yeniden doğarak, kendini çeşitli alanlarda ifade etmeye, güç kazanmaya başlarken, PKK'den bir şeflik ve militarizm kokusudur geliyordu. 23 Eylül 1995 tarihli Express dergisinin Serxwebun'dan yorumsuz olarak aktardığı "Şehit kabul edilmesi..." başlıklı yazıya bakılırsa, bu kokunun altında örgüt içi işkenceye kadar varan "uygulamalar" da olduğu anlaşılıyordu.

Ne var ki, PKK kendisini Kürtlerin özgürlük talebine yaslamaya çalışıyordu: Kürt olmayı kendi bildikleri gibi yaşama durumunda hiç kalmamış olan Türkler için, bunu anlamak kolay olmayabilir. Örneğin, Türk olmayı Türkler aynı biçimde mi yaşıyor? Hayır kuşkusuz. Ulus gerçekliklerinin hiçbirinde böyle değil. Kürtlerin de Kürt olmayı birbirinin aynı biçimde yaşamadığı biliniyor. Belki Kürt olmak bazı Kürtlerin çok da umurunda değil. Ama umursamama özgürlüğü de dahil, kendi bildikleri gibi Kürt olma özgürlüğü, haklarıdır. Buraya kadar, sınıf savaşımıyla ya da başka özgürlük talepleriyle çelişen bir yanı olmadığı gibi, her tür özgürlük talebinin kardeşi olduğu da açıktır.

Konuşulmayan şeyler

Yine buraya kadar, sözünü ettiğim şaşkınlık ve suskunluk, üzerimize düşeni yapmıyoruz duygusunu da içeriyordu. Üzerimize düşeni yaparken nelere katkıda bulunmuş olabileceğimiz kuşkusu her şeyi fazlasıyla zorlaştırdı. Üzerine düşeni insan hakları bağlamında bile yerine getirmekten uzak duranlar oldu. Çünkü PKK, baş harfleri büyük Özgürlük Hareketi sözünü bile kendine mal ediyordu. PKK hakkında bilinebilenler ise, yukarıda da söylediğim gibi, bu örgütün bu sıfata uymadığını gösteriyordu. Kürt olma özgürlüğünü savunması dışında, özgürlüğün tersi neyse onu ifade ediyordu. Aşiret yapısını çözdüğü, kadınları bu yapıdan çıkardığı doğruysa da, bütün bunlar militarist bir bağlama doğru gerçekleşiyordu. Bir arkadaşımla konuşurken bu konuda hoşgörülü bir tavırla feodal bir yapıdan daha fazlasının beklenemeyeceği anlamında bir şeyler söylemişti. Belki doğrudur. Ancak kaçınılmaz mıdır? Konuşulması gerekiyor. Konuşulmalı ve kulak verilmelidir. Daha doğru bir deyişle, konuşmaya ve dikkate almaya cesaret edilmelidir. Çünkü tüm bunlar, özellikle de ödenen korkunç bedelleri düşündüğümüzde, Kürt özgürlük talebinin önünü tıkıyor, dayanışmanın etkisini ise sağırlaştırıyor.

Zorluk yaratan etkenlerden biri de kuşkusuz, içişlerine karışmama ilkesi olmuştur. Üstelik solun, dünya genelinde, emek değer kuramını örgütsel yaşama uygulamak gibi zararlı bağışıklık yaratıcı bir geleneği de var: Dışarıdan okunan gazeller dinlenmez... Bu yapı belki de, devrim öncelerinde ve sonralarında başlıca yıkım nedenlerinden biridir.

Seçimlerde HADEP'i destekleme tavrı böyle bir sezgiye dayanmış olmalıdır ve yerinde bir sezgidir. Bu destekle önemli bir adım atıldı. Seçim sürecinin ve sonuçlarının da gösterdiği gibi, söz konusu sağırlık önemli ölçüde kırıldı. Şimdi ÖDP'nin barış kampanyası Kürt özgürlüğünü anlamlandırarak barışı zulmün her türlüsüne

Aydın Çubukçu'ya mektup

Sevgili Aydın Çubukçu,

24 Şubat tarihli SÖZ'de yer alan soru–cevaplı ÖDP değerlendirmeniz, bence gelecek senaryolarıyla çok ilgili partililer için dikkatle üzerinde durulması gereken, bu anlamda yararlı, değerli görüşler taşıyordu.

Mevcut duruma ilişkin değerlendirmelerinize büyük ölçüde katılıyorum. Bu değerlendirmelerinizden hareketle yaptığınız gelecek öngörülerinize katılmak için ise insanın yılgın ve bezgin olması gerekir diye düşünüyorum. Yanlış anlaşılmaz eminim; 'yılgınlığı', 'bezginliği' size yakıştırmam söz konusu değil. Ama "ÖDP'nin sosyalist sola olumlu tek katkısı, ne yazık ki, yaşanıp tüketildikten sonra ortaya çıkacak olan 'dersler' olacaktır" öngörünüze katılmak için, bir partilinin, bırakın partiliyi, süreci şu ande belli bir ilgiyle izleyen herhangi birisinin, yılgın ve bezgin olması gerekmez mi? Bir de, sizin, kehanetleri hep doğrulanmış iyi bir falcı olduğunuzu sanmak gerekir herhalde. İnanırım size, olur biter. Ama falcı olmadığınızı da biliyorum. Nasıl bu kesinlikte bir 'öngörüde' bulunabiliyor sunuz?. Bunu gerçekten merak ediyorum.

Öngörünüz gerçekleşebilir; ÖDP yaşanıp, tüketilebilir, tükenebilir. Değerlendirmelerinizi genel olarak yararlı, değerli kılan da böyle bir tehlikeye işaret etmesi zaten. Hele de tehlikeye işaret eden 'dışarıdan birisi' olunca, yararı daha da fazla oluyor. Ama kehanette bulunmayın. Şüphe edin. Olumluluktan şüphe edin, ama olumsuzluktan da şüphe edin.

Hatta şu bile öngörülerinize şüphe katsın dilerim: ÖDP'nin bir ilçe genel üye toplantısında, SÖZ'deki değerlendirmenizden, "Diğer bir önemli zaaf, doğrudan doğruya işçi ve emekçi kitlelerle olan ilişkisizlikte yatıyor." cümlesiyle başlayan paragraf, kaynağı ve önemi vurgulanarak okundu. Bu paragraftaki tesbitinizden hareketle, il yönetiminin oluşturulmasına katılmak üzere ilçeden belirlenen temsilcilere merkeze iletilmek üzere şu talep edildi: "İl yönetiminin içinde işçilere ağırlık verilsin." Bekleyeceğiz, ne olacağını göreceğiz.

27 Ocak tarihli Express'te bir yazı çıkmıştı: "Şenlikçilerin Treni - Meram Ekspresi; iki kalabalık aynı trene bindiğinde." İnsanın yazısını anması çok yakışık almıyor, ama o yazının sizin değerlendirmeleriniz ile kendi kavlince, dostane bir konuşma olduğunu düşünüyorum.

"Göktepe ölürken ne düşünüyordu?" yazının sonunda bir soruydu. Meraklı, naif ya da aptalca, hangisini isterseniz.

"Maveraünnehir nereye dökülür ?" de bir sorudur. Meraklı bir soru. Ama ne naif, ne de aptalca.

Sahi, sevgili Aydın Çubukçu, Maveraünnehir nereye dökülür?

AĞIR AKSAK ÖYKÜLER

Hazım RUHİ

Honki ponki torino Vehbi Amca

"Ölem ben, ölem ben,
kurban olam ağzındaki
dile ben"
Cındy CRAWFORD

O gece sabaha kadar yatakta dönüp durdum. Yorganı başıma çekiyorum olmuyor. Ayağımı yastığın altına sokuyorum, amuda kalkıyorum, olmuyor. Bir türlü olmuyor. Uyuyamıyorum. Bilinçaltında halkım var galiba, bana rahat vermiyor. Bir ara koyun sayayım dedim, sonra vazgeçip bir bir halkımın bazı kesimini saymaya başladım. Sonunda uyuyabilmiştim. Çok garip rüyalar gördüm. Bir kısmı kabus gibiydi. Örneğin uzun ve iki tarafı ağaçlarla dolu bir yolda Vehbi Koç'la yürüyorduk. Vehbi Bey'i severim. Babamla ortak bi noktaları var. İkisi de hayata bakkallık yaparak başlamışlar. Ancak hayat işte. Babam bakkal dükkanını batırıp yıllarca köfte ekmek sattı. Vehbi Bey ise paraya para demedi. (Bu olay hakikattir. Ankara'ya Angara diyen Vehbi Bey paraya da genellikle "pere" derdi. Ben söyleyenlerin yalancısıyım) Neyse rüyamıza devam edelim. İki küçük kedi yavrusu gibi sarsak bir şekilde yürüyorduk Vehbi Bey'le. Uzun bir süre hiçbir şey konuşmadı. Habire haşlanmış patates yiyordu. (Biliyorsunuz züğürt tesellisi olarak halkımın Vehbi Bey hakkında çok ünlü bir geyiği vardır. "Abi adamda para b.k gibi ama yiyemiyor ki, sadece haşlanmış patates yiyor." Vehbi Bey de bu geyiğin etkisinde kalmış adeta halkın örf, adet ve inanışlarına bir zarar gelmesin diye düşünerek sürekli patatesle besleniyordu. Büyük adam elbette! Türk sanayinin duayeni. Kurtlu peynir satarak başlayan hayatı onu dünyanın en zengin insanları arasına soktu. Bizim hayatımız ise çürüdü. Bir çeşit kurtlanma!

Rüyanın içine edip 95 yaşındaki bu saygıdeğer büyüğüme hınzırlık ya da hinlik yapma gibi niyetim yoktu, bu yüzden kuzu kuzu yanında yürüyordum. Olan olmuştu. Vehbi Bey hakkın rahmetine kavuşmuştu (Ölünün arkasından kötü konuşulmaz). Bense etimle kemiğimle, tüm sıkıntılarımla, iflah olmaz kederim ve masum sevinçlerimle "yaşıyor"dum. Vehbi Bey'le rüya icabı yürüyordum. Amacım da şu. Adamcağız öldükten sonra uşağından, holding müdürüne, profesöründen üvertür şarkıcısına dek herkes bir anısını anlatıyordu. Benim de Vehbi Bey'le bir anım olsun istedim. Bu yüzden rüyalarda buluşmuştuk.

Yürüdüğümüz ağaçlıklı yol Vehbi Bey'in serveti gibiydi. Büyüktü, kudretliydi, güçlüydü. Ama biz onu çiğniyorduk. Yol kenarında her şeye rağmen açmasını bilmiş bir papatyayı, cılız, zavallı, boynu bükük herhangi bir papatyayı ise kokluyorduk. Takdir-i ilahi işte!

Rüya icabı ara sıra Vehbi Bey'in sarkık yanaklarına bir-iki öpücük konduruyordum. Bu bir karşılık vermeydi. Çünkü yaşarken o bizi çok öpmüştü.

Yürüyorduk. Vehbi Bey'in elindeki haşlanmış patates gittikçe ufaldı. Sonunda hepsini ham yaptı. Sonra da gark diye geğirdi. Bir şey demedim.

Yol kenarında tuhaftır önce bir karpuz tarlasına rastladık. Sonra da yol boyunca dizilmiş yarpuzları gördük. Karpuzu biliyorsunuz. Dışı yeşil, içi kırmızı tatlı, hoş bir meyve. Yarpuz ise bir Yaşar Kemal bitkisidir. O an aklıma "İnce Memed", "Kimsecik", "Demirciler Çarşısı Cinayeti", "Teneke" düştü. Keyiflendim. İnsan olabiliyorsa yazar olmalı, zenginlik de neymiş! İnsan coşkulanmalı, aşık olmalı, bir çocuk başı okşamalı, bu Allah'ın belası yaşamı her dakika düelloya davet edebilmeli. İnsan çok para kazanmamalı. Paraya köpek muamelesi çekmeli! (Heyt be! Coştum işte yine! Eski delikanlı günlerim aklıma geldi. Heyt be!)

Rüya devam ediyordu. Birden Vehbi Bey zınk diye durdu. Torbalı gözleriyle şöyle bir yüzüme baktı. Sonra da ağır ağır konuştu:

- Biliyor musun Hazım, dedi. Şimdi anladım. Kefenin cebi yokmuş.

Apışıp kaldım. Sinirlerim bozuldu. Başladım kahkahalarla gülmeye. Bir taraftan da sürekli şöyle diyordum:

- Yalan söylüyorsun Vehbi Amca. Yalan söylüyorsun.

BİR GÖRÜŞ

Emeklilerin de sendikası olur mu!?

C. Cemil Ecevit*

Yazıya sorulu bir başlık, konuyu ilk karşılayan ünlemin doğurduğu bir sonuç. Emeklilerin 1994 yılı içerisinde başlayan ve 1995 yılının Temmuz ayında olgunlaşarak yasal bir örgütlenmeye dönüşen sendika kurma çalışmaları, en demokrat, ilerici, hatta sosyalist birçok birey tarafından da böylesi ünlemli soru ile karşılanmıştı.

Biraz buruk da olsa gülüp geçmiş, çoğu kez de şakaya almıştık. Çünkü insanlarımızı, yaşadıkları toplum düzeninin egemen kültürü öylesi bir atmosfer altına almıştı ki, emekli insan "ununu elemiş duvara asmış" veya "bir ayağı çukurda" dünya konuğu insan idi. Tabii ilginç olan, bu deyimlerin çok ileri yaşlarda olmalarına rağmen, halen devletin herhangi bir kademesinde etkin olarak görevlerini sürdürenler için hiç akla gelmediğidir.

Gerçekte de emeklilerin büyük bir bölümü bu deyimlere uygun bir psikoza sokulmuş, kimliksizleştirilmiş ve silikleştirilmişlerdi. Aslında bu psikolojik baskı çalışma yaşamlarında üzerlerinde hissettikleri baskıların bir başka türden devamıydı sadece. Onlar yaşamlarının ilkbaharını, fabrikaların dişlilerine dişli tarlaların pulluğuna bıçak, okulların kara tahtalarına ışık, hastanelerin koridorlarına şifa, kamu hizmetlerinin tozlu dosyalarına ter olarak sürdürenlerdi. Sonra düşlerini, ikinci baharlarının nemli rüzgarlarına yüklediler. Ancak, çalışma yaşamlarının ilk yıllarındaki, nispeten de var olan sosyal devletin, giderek ellerinde bir kartopu yumağı gibi eriyip gittiğini farkettiler. Artık emekliliklerinde de düşleriyle başbaşaydılar. Acımasız bir çarktı bu. Umutlar bir diğer dünya düşlerine kayıyordu hızla. İşte yeşili karaya çalmış bu iğrenç örtünün ucu, bu ünlemli soruya, kararlıca tek sözcükle yanıt verenlerce aralandı. EVET.

Her şeyden önce onurlu bir yaşam için seçenek vardı ve bu insan olmaktan kaynaklanan bir haktı. Emeklerini, duygularını, tüm yaşamlarını insafsızca sömürenler hiçbir şeylerinden vazgeçmiyorlardı, diğer bir dünya için. Emekçi emeklilerin ellerinde yaratılmıştı bu dünyanın tüm değerleri. Ve bırakmayacaklardı miraslarını haramzadelere. Kızları torunlarıydı mirasçıları, gelecek onlardı ve iki tahta sandalye, bir saksı çiçek olamazdı bıraktıkları sadece. Borçlarımız var dediler onlara. Mirasımız borçlarımızda olmamalı. Mirasımız, insanın insanı sömürmediği, dil, din, renk, ırk, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın, toplumun bütün kesimlerinin inançlarını özgürce ifade edebildiği bir demokrasi olmalı. Mirasımız, insan hakları ihlalleri, işkence, haksız ve keyfi gözaltı, yargısız infaz, hukukdışı uygulamalar, yaygın ve sistemli şiddet kullanımı, kitap, gazete toplatma, düşünce özgürlüğünün kısıtlanması, örgütlenme özgürlüğü önüne engeller konulması, kendilerini ayrı kimlikle ifade etmek isteyen insanların üzerine silahla gidilmesi gibi geleceğimizi karanlıklara sokan olumsuzlukların ortadan kaldırıldığı bir ülke olmalı. Ve ille de barış.

İşte böyle doğdu Tüm Emekliler Sendikası (Emekli–Sen) onurlu, insanca ve barış içinde bir yaşam savaşımının köşe taşı olarak. İki milyonu aşkın işçi, bir milyon memur, yedi yüz bin Bağ–Kur ve özel sandık emeklileri ile dört milyonu aşan emeklilerin örgütlendiği il ve ilçe birimlerinin sayısı 40'ı aştı. Suskun toplum isteyenlere inat, çıkıyorlar evlerinin dört duvarları arasından ve kahvehanelerin sigara dumanlarının içerisinden. Geçtiğimiz yedi ayın sonucu bunlar. Ancak, başlangıçta karşılaşacağımızı bildiğimiz sorunlar, biraz da ivme kazanan örgütlenmemize koşut olsa gerek, erken çıktı karşımıza. Ulusal yasaların emeklilere sendika kurma hakkı vermediği gerekçesiyle kapatma davası açıldı. Duruşma 5 Mart 1996 günü saat 10.30'da Ankara 9. İş Mahkemesi'nde.

İleri sürülen gerekçe üzerine çok şey yazılabilir. Hukuki alanda bunun mücadelesi de verilecek. Yeter ki, çalışma yaşamı ve insan hakları ile ilgili uluslararası anlaşmalara imza atmış ve Anayasa'nın 90. Maddesi ile kendisini bağlamış TC devleti hükümetlerinin, iç hukukta gerekli düzenlemeyi yıllarca ertelemesinin yanı sıra, attıkları çağdaşlık nutuklarıyla neyi kastettiklerini bir anlatan bulalım. Sadece iki anlaşmaya vurgu yaparak konunun bir başka yönüne değinelim. Öncelikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesinde ifadesini bulan "Herkesin çıkarlarını korumak amacıyla sendika kurma ve sendikaya üye olma hakkı" hükmü ve Helsinki Konferansı Nihai Senedi'nin 7. bölümünde belirtilen aynı içerikteki hükümler dayanaklarımızdır.

Bugün emeklilerin sorunları, ricacı örgütler diye de nitelendirilen derneksel örgütlülükler temelinde çözümlenemeyecek kadar boyutludur. Çalışma yaşamının dışına çıkmış ve tek payda olmuş emeklilerin, muhataplarının da tekleşmesi ile, mavi yakalısı, beyaz yakalısı, esnafı ve çiftçisi ile bir çatı altında örgütlenebilme perspektifi açılmıştır. Sosyal güvenlik kuruluşlarının farklılığı, emeklilerin çıkarları temelinde bu kuruluşlara birlikte sahip çıkmalarıyla isim farklılığından öte fazla anlam taşımamaktadır. Başta SSK olmak üzere, emekçilerin malı olan bu kuruluşların, çıkar çevrelerinin ve siyasi müdahalelerin etki alanının dışına çıkarılması, çalışanlarla birlikte emeklilerin söz ve karar sahibi olabilecekleri bir yönetim yapısına kavuşturulmaları yolundaki mücadele, bu alanda oynanan ve daha büyüklerinin tezgahlandığı oyunların da düğüm noktasıdır.

Kısaca değinmek gerekirse, dünyada ve ülkemizde kendini yenileme gayretini kaçınılmaz olarak ürettiği yeni sorunlarla aşmaya çalışan kapitalist sistem, dayattığı YDD uygulamalarının bir parçası olan özelleştirmeyi yaygınlaştırarak, kısmi de olsa sürdürülen, devletin sosyal yönünü tamamen ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Örneğin bugün Emekli Sandığı çalışanları ve emeklileri, devlet hastanelerinden sağlık hizmeti alabilmektedirler. Devlet bu hastaneleri özelleştirmenin yollarını aramaktadır. Sosyal güvenlik kuruluşlarının bir çatı altında birleştirilmesine yönelik çalışmalar bu özelleştirmelere de kolay açılan bir kapı olacaktır. Üstelik bir taşla birçok kuş vurulacaktır. Emekli Sandığı ve Bağ-Kur hükümetlerin kontrolünü ağırlıklı üzerlerinde hissederlerken, SSK idari ve mali yapısı nedeni ile kısmen özerkliğe sahiptir. Türkiye'nin en güçlü sosyal güvenlik kuruluşudur. Devlet desteği olan Emekli-Sandığı ve Bağ-Kur'un ayrı bir kurum olarak ortadan kaldırılması, onların yükünün ve zararlarının da SSK'ya yüklenmesi demektir. Bu, bütün sosyal güvenlik kuruluşlarının çökertilmesi sonucunu doğurur. Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ile sosyal güvenlik kuruluşlarının tek elde toplanması, hastanelerin sağlık işletmeleri haline getirilmesi, yani kar amaçlı işletmeler haline dönüştürülmesi yolu açılmaktadır. Son yıllarda özellikle SSK'da yaratılan krizle, insanların kafaları karıştırılarak amaçlarının altyapısı oluşturulmaktadır. IMF'nin dayatması olan bu politikalara karşı SSK'nın tüm çalışanlar ve emeklilerce savunulması, tüm sosyal güvenlik sisteminin hayatiyetinin savunulması ile eşanlamlı bir hal almıştır. Bu aynı zamanda çalışanların ve biz emeklilerin, uluslararası sermayenin, ülkemiz kaynaklarını talanına karşı birlikte mücadelemizin önemli bir eksenini oluşturacaktır, oluşturmalıdır. SSK'ya sahip çıkmaktan söz ederken, özellikle 12 Eylül sonrası SSK yönetiminde siyasal iktidarların ağırlığının artırıldığı değişikliklere gidildiğine vurgu yapmak ve yapının çalışanlarla emekliler lehine dönüştürülmesi doğrultusunda bütünlüklü bir mücadeleyi esas alması gerektiğini hatırdan çıkarmamak gerekir.

Bu yazıya ayrılan sütunların sınırlarını çok aşan sorunlarla karşı karşıya olan emeklilerin mücadelesi çalışanlarla omuz omuza yürütülerek çözümlenecektir. Emekliler bunun bilincindedirler. EMEKLİ-SEN onurlu bir yolun açıcısı olmuştur. Emeklilerin sendikal örgütlülüğünün gerçekleştirilmesi aynı zamanda demokrasinin var edilmesi mücadelesidir. Ve artık bu mücadelede emeklilerin yolunu kesmeye kimsenin gücü yetmeyecektir. Şimdi yine bir ünlemli soru ile daha karşılaşacağımız muhakkak. Emeklilerin sendikasından da mı korktular!?

* Emekli-Sen MYK üyesi

Gültepe-TARİŞ direnişinin üzerinden 16 yıl geçti

Barikatların arkasında 8 gün, 8 gece

Muzaffer BEKEN

1980 Şubat'ında manşetlerde Gültepe vardı. Hiç unutmuyorum bir gazete "Rus askerine selam dur! Türk askerini arkadan vur!" diye, sözde bir duvar yazısını (!) sekiz sütuna manşet olarak yerleştirmişti. Bir başka gazete Türk bayraklarının yakıldığını, yerlerine kızıl bayrakların çekildiğini yazıyordu.

"Gerçek neydi?" diye, sordum. Çalışmakta olan teybe ve birden bana baktı. Hiç bir şey söylemedi. Sanki teypten rahatsız olmuştu. Sorumu "Olayları yaşayan biri olarak sen daha iyi bilirsin" diyerek, biraz daha genişlettim. Oturduğu yerde kıpırdadı, arkasına yaslandı. Şimdi daha rahattı. "Gültepe" dedi, sakin ve düşünceli sesle "Tariş işçisini desteklemek için hareket etti."

Olaylar nasıl başladı?

Polisin ölümü yine polis kurşunuyla olmuştu

"Demirel Hükümeti Tariş işçilerini işten atıp, yerlerine MHP'lileri yerleştirme operasyonu başlatmıştı. Buna karşılık Tariş işçileri de fabrikaları işgal etmişti. Devlet, fabrikaya girmek için İzmir polisini kapıya yığmıştı. O günlerde devrimciler polisin gücünü dağıtmak amacıyla Çimentepe ve Gültepe'de direniş örgütlemeye karar verdiler. İlk hareketlilik, belediye işçilerinin desteğini almak için yapılan anonslarla başladı. İşçiler Gültepe Belediyesi'nin önünde toplandı. Toplanan kitleyi polis dağıtmak isteyince çatışma çıktı. Bir polis öldü. Şunu özellikle belirteyim, çatışmada devrimciler bir tek silah kullandı; romanlarda geçen tamburalı... Balistik raporları ise polisin 7,65'lik bir tabancayla öldürüldüğünü açığa çıkardı. Yargılanmamız sırasında polisin öldürülmesi üzerinde çok durduk. Şuna eminim, polis polisler tarafından öldürüldü. Çatışma sırasında işçiler dağılırken, devrimciler çamlığa kaçtılar. Polis alanı terkettikten kısa bir süre sonra Gültepe'ye gelen yollar üzerinde barikatlar kuruldu." Barikatlarda neler yapılıyordu?

"Gültepe halkı barikatların gerisinde yaşıyordu. Kahvelerde propaganda, ajitasyon konuşmaları yapılıyor, halk dinliyordu. Bildiriler dağıtılıyor, alıp okuyordu. Korsan gösteri yapılıyor, seyrediyordu. Halkı katmak halkın kendisinde yönetim bilinci oluşturmak, en azından halkın kendi arasındaki ilişkilerin nasıl kurulup, nasıl düzenleneceği üzerine kafa yoruluyordu. Kahvehane toplantılarında konuşmacılar bilmem hangi devrimci önderin eserlerinden söz ediyorladı. Oysa halk kendi sorunlarını çözümü için birşeyler bekliyordu."

Demek ki halk sadece seyirci. Şaşırdım. Bu halk dinlemekten ve seyretmekten başka bir şey yapmıyor muydu?

"Yapıyor" diye, devam etti. "Barikatlarda bekleyenlere, ekmek, su, çay veriyor; devrimci çocuklar diye seviyor. Hepsi o kadar."

Büyük bir heyecan ve coşkuyla insanlar ateşler yakarak, barikatların gerisinde bekliyorlar. Sekiz gün geçiyor, ne gelen var, ne giden. Soruyorum; polisin gücü dağıldı mı?"

Panzer ters dönmüş kaplumbağa gibiydi

Sesi çok net ve kesin "Hayır. Şimdi düşündüğümde polisin gücünün Çimentepe'de, Gültepe'de barikat kurarak dağılmayacağını anlıyorum. Bu gücü dağıtmayı, özellikle bir kent bakımından düşündüğün zaman, yapılan eylemler kentin günlük yaşamını altüst etmeli. Polis nereye gideceğini şaşırsın, etkisiz kalsın. Ama Gültepe direnişi böyle değil. Koca İzmir'de sadece Çimentepe ve Gültepe'de barikatlar var. Bir tek Tariş işletmelerinde üretim durmuş. Bunun dışında bütün fabrikalar çalışıyor, esnaf dükkanlarını açıyor, ulaşım, haberleşme olağan seyrinde devam ediyor."

Yani sonuçta İzmir kentinin günlük yaşamı aksamadan sürüyor.

"Tabii. Bu durumda devlet acele etmiyor. İki kenar mahalledeki barikatlar bir-iki gün daha dursun, ne olur ki?... Önce Tariş diyor."

Devlet ne zaman Gültepe'ye müdahale etti?

"Yanılmıyorsam, 14 Şubat'taki gelişmeler, bize geleceklerinin habercisi oldu. 14 Şubat.. bizim için kötü haberlerin atıldığı gün. Devlet, polisiyle, askeriyle, panzeriyle, helikopteriyle, otomatik silahlarıyla Tariş'in kapısını kırarak, duvarlarını yıkarak içeriye giriyor; işçileri yerlerde sürükleye sürükleye alıp götürüyor. Ardından Çimentepe düşüyor. Ve o gün Gültepe'de devrimci bir öğretmen öldürülüyor. Ertesi gün polis ve askerlerle Gültepe kuşatılıyor.

Şubat 1980'de Demirel'in azınlık hükümetinin İzmir'deki TARİŞ işletmelerinde çalışan işçileri işten çıkarma girişimine karşı barikatlar kurulan Gültepe ve Çimentepe gecekondu mahallelerinde 8 gün, 8 gece boyunca devrimciler nöbette idi.

"15'i, 16 Şubat'a bağlayan gece barikattayım, sabaha karşıydı...

Skoda bir araba bulunduğum barikata yaklaşarak, ne kadar vurursam kardır mantığıyla barikatı taradı. Hemen barikata gizlendiğimiz için sadece bir arkadaş yaralandı. Bunun, saldırının ilk işareti olduğunu anlayamadık.

"O gün öğretmenin cenaze töreni var. Kitle sokaklarda. Bir ara bizim barikata kadar gelerek slogan atıp, marşlar söylediler. Onlar cenazeye gittikten çok kısa bir süre sonra, her tarafa kurşun yağdıran panzer bütün kiniyle üstümüze gelmeye başladı. 'İyi ki' dedim 'kitle gitmiş yoksa onlarca ölü olabilirdi.'

"Panzerlerin öfkesi, kini barikatın önünde kazdığımız çukura kadarmış. Çukuru aşamadı, devrildi. Ters dönmüş kaplumbağa gibi çaresizliği ve korkuyu yaşamaya başladı. İçindekiler yeni gelen panzerin ve polislerin yardımıyla çıkabildiler.

"Öğretmenin öldürülüşünün birikimi var, yaralananların birikimi var, Çimentepe'de öldürülen arkadaşların birikimi var, Tariş işçilerine yapılan zulmün birikimi var, bunlara ek olarak günlerce beklemenin gerilimi var... İyice açılmış gözlerimiz öfkeyle yuvalarından fırlayacakmış gibi bakıyordu. Artık herkes 'Gelin bakalım çatışma nasıl olurmuş' diyerek, bilincini bir kenara itip, yürekleri güp! güp! vurarak kurşun sıkıyordu."

Donanmaya karşı balıkçı teknesi gibi...

Sustu. Ne olduğunu anlayamadım. Gülmeye başladı. Garip garip baktığımı farkedince "Komik bir görünüm çıktı ortaya" diyerek, sürdürdü. "Yüzlerce polis, yüzlerce asker, panzerler, otomatik silahlar sanki taaruz ordusu. Bizse barikatın gerisinde on beş-yirmi kişi, elimizde tabancalar. Yani koca bir donanma ile küçük bir balıkçı teknesinin bir koydaki savaşı gibi.

"Hem çatışıyoruz, hem tartışıyoruz: Barikatı terk edelim mi? Terketmezsek hepimizi öldürecekler. Çünkü, haraket eden herşeye kurşun yağdırıyorlar. Karar veriyoruz. Kuşatmanın en zayıf yeri diye düşündüğümüz yöne doğru hareket ediyoruz. Düzenli bir şekilde barikattan uzaklaşıyorum. Sokağa çıkma yasağından dolayı boş sokaklarda yürürken yanımızdakilere dağılın, evlere girin, saklanın diyoruz."

"İnsanlar kapısını açar mı?" diye sormadan edemiyorum.

"Açar" diyor, gayet kendinden emin "Gültepe insanı açar. Bak, şimdi ne oldu. Yürüyoruz, küçük gruplar halinde, ama birbirimizle ilişkiyi kaybetmeden. Yaşlı bir kadın kapıyı açtı; 'Oğlum, oğlum gel, gir içeri, saklan! Polisler sizi vurur!" diye, bizleri çağırıyor. Hiç kimse gitmedi."

"Neden?"

"Bizden ayrılmak mı istemediler, niyetleri çatışmak mıydı, ya da bizleri kendileri için güven unsuru olarak mı gördüler, bilemiyorum? Neyse, bir Murat taksiye elkoyduk. Herkese silahlarını arabaya atmasını söyledik. Attılar. Şimdi dağılın dedik; biz beş kişi arabaya bindik.

Filmlerdeki gibi bir kovalamaca

"İzmir'in polisi ve askeri peşimizde. Her sokakta onlarla karşılaşıyoruz. Tıpkı filmlerdeki gibi bir kovalamaca başladı. Ekip otosu, askeri jip önümüze çıkıyor, çatışıyoruz. Artık şuradan gideceğiz, buradan geçeceğiz diye, hiçbirşeyin hesabını yapmıyoruz. Bir yerlere girip çıkıyoruz. Sanki labirentteyiz. Bir çıkmaz sokağa girince geri geri çıkmak zorunda kaldık. Arsa gibi boş bir yerden otomobilimiz yoluna devam etmek istedi. Karşımıza demiryolu çıktı. Bizim araba tangur-tungur sesler çıkararak rayların üzerinde gidiyor. Bir tren gelse beşimizi de ezecek. İndik. Polisler peşimizde. Aceleyle karar verdik: Üç kişi kaçmaya çalışacak, biz de iki kişi polis ve askerleri oyalayacağız. Ayrıldık. Vızır vızır geçip giden kurşunlardan korunacak bir yer ararken gördüğümüz kayalığın arkasına kendimizi attık. Bir yamacın üzerindeyiz, evler falan var aşağıda. Oraya doğru indik. Bir evin kapısını çaldık, açmadılar. Biraz yürüdük önümüze kümes gibi bir yapı çıktı. Kapısı açık. Girdik içeriye, evmiş. İki küçük çocuk bir kadın bizleri karşısında görünce korktular. Bir şeyler anlatmaya çalıştık, tık yok. Bu arada dışarıda da polisler, askerler mevzileniyorlar. Açık kapıdan baktığımızda karşımızda Kadifekale, evlerin önü insan dolu. Ne oluyor diye bizim bulunduğumuz yeri seyrediyorlar. 'Gazetecileri yaklaştırmayın' diye, bağıran polislerin seslerini duyuyoruz. Onbir-oniki yaşlarındaki kız çocuğu ilk korkusunu yenerek yanımıza yaklaştı. O zaman annesinin Kürt olduğunu, Türkçe bilmediğini, Van'dan geldiklerini öğrendik. Kulağıma takur-tukur sesler gelmeye başladı. Sesin geldiği yöne doğru bakınca bir de ne göreyim, iki polis bize ateş etmek için kiremitleri kaldırmaya çalışıyorlar. Hemen çatıyı taradık. Kaçtılar, bir daha da gelmediler."

'Eyvah, çocuklar öldü' dedim

Evin ön duvarı biriket, hemen yatakları oraya yığdık. Gerisindeyiz. İçeriye bir bomba attılar, nefes almakta zorlanıyoruz. Gaz bombası mıdır nedir? Boğulacağımızı sandım. Hemen kendimizi toparladık. Ne görelim, çocuklar yerde yatıyor, anneleri başlarında ağlıyor. Eyvah, çocuklar öldü dedim. Eğilip, birini Ali, birini ben kucağımıza aldık. Ölmediklerini, bayılmış olduklarını anlayınca müthiş sevindik. Sevincimiz o kadar büyük ki, içimiz içimize sığmıyor. O kümes gibi ev kafes gibi gelmeye başladı. Fırlayıp çıkmak isteğini güçlükle bastırıyoruz. Bu arada kadın kuranı boynuna taktı. Aa kapıya doğru yürüyor! Ayakların dan bir çektim, yere düştü. Karşıdan birşeylerin kıpırdadığını görür görmez başladılar taramağa. Mermiler birket duvarı delip geçiyor. Polisler ateş ettikçe kadın çığlık atıyor. Kadının çığlıklarına çocukların ağlamaları karışıyor. Korkunç bir manzara. Eve girdiğimize pişman olduk. Biz, evde bir kadın, iki çocuk olduğunu bağırarak duyurmaya çalışıyoruz. Kimse dinlemiyor. Çocuklar ve kadın sessizleştiler. Kız çocuğunun yanaklarından süzülen yaşları silerek, annesinin neden böyle davrandığını sordum. Kuran'ın kurşun geçirmeyeceğine inanıyormuş, dışarı çıkıp kendini kurtaracakmış. Ceplerimizdeki paraları, parmağımdaki alyansı çıkarıp kız çocuğuna verdik. 'Bunlar sizin, polisler almak isterlerse vermeyin' dedim. Biz öldürüleceğimize kesin gözüyle bakıyoruz. Ya çocukları öldürürlerse? Ondan sonra 'Anarşistler vurdu' diye, kamuoyuna duyururlar. Kadında çocukların dışarıya sağ çıkmalarının bir yolunu mutlaka bulmalıyız diye düşünmeye başladık. O an aklıma geldi, bombalardan birini attığımızda onun patlamasının ardından on dakika gibi bir süre sessizlik olmuştu."

'Kafamdan müthiş kan akıyordu'

Beni unutmuştu, o anı tekrar yaşıyormuş gibi anlatıyordu. Bir soruyla girdim araya, "Neden sessizlik oldu?"

"Patladığı zaman korkudan kendilerini saklayacakları bir yere atıyorlardı. İşte böyle bir anda dışarıya çıkabilirdik. Birimiz son kalan mermileri tüketirken, diğerimiz de bombayı fırlattı. Gitti karşı yamaca çarptı. Konserve kutusundan yapılmış olduğu için yuvarlanıp önümüzde patlayacağını hisseder hissetmez çocukların üstüne kapanarak yattık. Müthiş bir patlamayla önümüzdeki biriket duvar yıkıldı. Hemen çocukları havaya kaldırarak dışarıya fırladık. 'Vur! Vur!' 'Yahu çocuk...' diye, sesleri duyunca 'Durun ulan' dedim 'Çocuğu indireyim, vuracaksanız o zaman vurun' İndirir indirmez kafama kaç tane kabza indi bilemiyorum. Bir yandan bana vuruyorlar, bir yandan da 'Gazamız mübarek olsun' 'Gebertin' diye, bağırıyorlar. Götürüp panzerin içine attılar, Ali'yi de çuval gibi üzerime. Kafamdan müthiş kan akıyor. Çenem kırılmış konuşamıyorum. Sonrasını hayal meyal anımsıyorum, bir bayılıyor, bir ayılıyorum herhalde. Aradan ne kadar zaman geçti, nereye getirildik bilemiyorum. Yalnız bir ara müthiş bir üşüme hissettim, titredim. 'Ölmemiş yaşıyor bu!' diye, bir ses duydum. Hasta bakıcılar koşuştular. Doktor geldi, kontrol etti ve yaşadığıma inandılar. Sonradan öğrendiğime göre orası morgmuş."

Teybin düğmesini kapatarak "teşekkür" ediyorum.

* Bu röportaj 1990 yılında Gaziantep Özel Tip Cezaevi'nde bir gün gerekli olur düşüncesiyle Gültepe davasının en önemli sanıklarından biri olan Celal PEDÜK ile yapılmıştır.

DÜNYA KADINLAR GÜNÜ KUTLU OLSUN

8 Mart duvar yazıları

Önce babamın, sonra erkek kardeşimin, daha sonra kocamın ve nihayet patronumun hizmetçisi olmak istemiyorum.

Kaniye

8 Mart'ta ne düşüneyim? Oğlum hapistedir. Var mıdır o gün görüş?

Zeynep Ana

Bedenimiz, savaşlarda bilinmeyene gebe ve namusumuz uğruna delik-deşik...

Hacer

Kahrolsun emir verenler!

Derya

Koca, devlet ve toplum baskısı istemiyorum!

Nihal

Eşitliği biz kadınlar benimsiyor muyuz?

Ayşegül

Ben, kölenin köle ile eşitliğini istemiyorum.

Cemile

8 Mart, bütün insanların kadın-erkek eşitliğine inendıkları bir gün...

Dilek

8 Mart'tan haberi olmayan kadınları düşünüyorum.

Gülsen

8 Mart'ta Clara Zetkin ve analar geçiyor aklımdan

Müşerref Ana

Neden hep izin almak zorundayız?

Nilüfer

8 Mart'ı bilmiyorum. Hiç duymadım. O ne?

Gülsel

Önümde önce erkek, sonra devlet var!

Aslı

Ancak beynim özgür olunca kurtulacağım.

Derya

Ailenin ikinci kızı olarak doğduğun zaman isyan etmekten başka çaren yoktur.

İlkay

İçimden sokaklara taşmak geliyor.

Fatma

Özgür değiliz. Ama 'özgürlük'tür beş vakit andığımız söz. Ve 'namussuzlar'ın elinde 'namus'u anlatırız beş vakit...!

Ayla

- **Sahibi:** Olgu Ltd. Şti. • **Koordinatör:** Seyfi ÖNGİDER
- **Yazı İşleri:** Ayla ÖNDER, Sermet ÖZDOĞAN, Sezai SARIOĞLU, Vehbi ERSAN, Veysi SARISÖZEN,
- **İdare:** Ali KÜÇÜK, Muzaffer TUTKAN
- **Sorumlu Müdür:** Hüseyin AYIK
- **Ankara Temsilcisi:** Mustafa ERDOĞAN

Avrupa Temsilcilikleri

- **Almanya Temsilciliği** — Tel : 0049.69.7075714 Fax: 0049.69.625645
- **Fransa:** Y. Mustafa ÖZKAN — Tel : 0033148572114 Fax: 0033148571691
- **İsviçre:** Süleyman ÖZGÜR — Tel : 004113415213
- **İngiltere:** Ahmet SAYER — Tel : 00441814826280

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim / İstanbul **Tel:** (0212) 249 99 29 **Fax:** (0212) 249 99 29 **Basıldığı Yer:** Serler Matbaacılık **Dağıtım:** BBD